

Iveta Hamarneh (ed.)

Využití informačních technologií ve společnosti v dobách krize a každodennosti

2021

Využití informačních technologií ve společnosti v dobách krize a každodennosti

Editor:

Ing. Iveta Hamarneh, Ph.D.

Autoři:

Ing. Iveta Hamarneh, Ph.D.

Ing. Petr Houška, PhD.

Ing. Roman Kořán

doc. Ing. Pavel Krpálek, CSc., MBA

doc. Mgr. Ing. Katarína Krpálková Krelová, PhD., ING-PAED IGIP

PaedDr. PhDr. Mgr. Michal Matějka, MBA et MBA

Dr. Ing. René Milfait, Ph.D.

Mgr. Ivana Milfaitová

M.A. Christina Ponader (FH)

Mgr. Olga Soboleva, MBA

Překladatelé:

Marc Di Duca, překlady do anglického jazyka

Lonely Planet Author

www.lonelyplanet.com

Co-founder and Co-owner

Best of Bohemia Tours

+420 722 316 798

kalinina@seznam.cz

Kristina Kasalová, překlady do německého jazyka

Vystudovala překladatelství a tlumočnictví na Ústavu translatologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy. Na Ústavu translatologie pokračuje rigorózním studiem. Živí se překlady a tlumočením (pracovní jazyky němčina a čeština), jakož i korekturami textů. Dále se věnuje vedení česko-německých projektů pro mládež a děti.

Recenzenti:

prof. PaedDr. Ing. Roman Hrmo, PhD., MBA, ING-PAED IGIP

Ing. Hana Lhotová

Příspěvky v kolektivní monografii neprošly redakční ani jazykovou úpravou. Za obsah příspěvku zodpovídají autoři.

Vydavatel:

Vysoká škola obchodní v Praze, nadační fond

Počet stran 123

Praha 2021

ISBN 978-80-7615-072-0

Obsah

ÚVOD	5
Využití informačních a komunikačních technologií v cestovním ruchu v období krize	7
Úvod	7
Informační a komunikační technologie v České republice.....	7
Krize a cestovní ruch	10
Informační a komunikační technologie v cestovním ruchu.....	12
Trendy v cestovním ruchu, ve spojení s moderními technologiemi, ovlivněné pandemií COVID-19	14
Závěr.....	15
Použité zdroje	16
Dopady hudebního festivalu na rozvoj regionu: Případová studie - “Colors of Ostrava”	18
Úvod	18
Kulturní cestovní ruch, hudební festivaly a pandemie COVID-19	18
Případová studie – Colors of Ostrava	21
Závěr.....	26
Použité zdroje	27
Využití mezinárodní normalizace v cestovním ruchu pro restart cestovního ruchu po překonání pandemie COVID-19 (SARS-CoV-2) prostřednictvím zavádění opatření vyplývajících z těchto mezinárodních norem.....	28
VÝZNAM CESTOVNÍHO RUCHU V RÁMCI GLOBÁLNÍ EKONOMIKY	28
VYMEZENÍ POJMŮ	31
DOPAD PANDEMIE COVID-19 NA PRŮMYSL CESTOVNÍHO RUCHU.....	32
MEZINÁRODNÍ STANDARDIZACE BĚHEM PANDEMIE COVID-19.....	35
VIZUÁLNÍ IDENTITA.....	38
ZÁVĚR.....	40
Použité zdroje	41
Dopady koronaviru na výuku i společnost.....	45
Úvod	45
Ekonomické dopady	46
Kybergogika	48
Blended learning.....	49
Závěrečné zamyšlení	51

Literatura	52
PŘÍLEŽITOSTI A RIZIKA ONLINE VÝUKY V TERCIÁRNÍM VZDĚLÁVÁNÍ JAKO OPERATIVNÍCH NÁSTROJŮ ORGANIZACE VÝUKY ZA MIMOŘÁDNÝCH SITUACÍ	53
Úvod	53
Cíle řešení a výzkumný model	53
Komparativní analýza.....	56
Výsledky	62
Závěr.....	63
Použité zdroje	63
Učitel, ctnost, výsada a mystifikace pedagogického povolání	64
Úvod	64
1 Učitel a jeho povolání.....	64
2 Učitel a pohled veřejnosti v 21. století	65
3 Volba pedagogické profese na VŠ.....	68
4 Role učitele z výchovno-filozofického pohledu	70
4.1 Zvláštnosti v pedagogické profesi.....	72
4.2 Učitelé v době epidemie a distanční výuka.....	73
5 Mystifikace pedagogického povolání	76
Závěr.....	77
Použité zdroje	77
Digitalita a inkluze: Výsledky studie „Inkluze a corona-19 v okrese Tirschenreuth“	79
Úvodem	79
Souvislosti a postup	79
Témata a výsledky	80
Zkušenosti s digitálním řešením	81
Zranitelní i nemocní, zemřelí a pozůstalí	82
Závěrem	84
Použité zdroje	84
ZÁVĚR.....	95
SOUHRN	97
SUMMARY	107
ZUSAMMENFASSUNG.....	115

ÚVOD

Sociální média a digitální technologie radikálně během krátké doby změnilý náš život. Pojem digitalizace, jak je aktuálně využíván ve výzkumu a společnosti, se vztahuje často také na společenskou změnu, jež se prostřednictvím digitalizace uskutečňuje. Vždy je potřeba testovat, zda technika znamená přínos nebo jestli může vést k vyloučení. Je tedy vhodné se v současné době zamyslet jak moc se informační a komunikační technologie (ICTs) ve společnosti využívají a to v obvyklých, ale především v krizových situacích. Současné společnosti prosazují využívání moderních technologií ve všech oblastech. Není možno ze všech těchto oblastí vyloučit výuku, vzdělávání, cestovní ruch a psychosociální pomoc. Proto je nutné se těmito oblastmi zabývat a propojovat je. Reflektovány přitom musí být i možné výhody i nebezpečné tendence a dopady.

Všechny tyto skutečnosti vedly kolektiv autorů, na základě výstupů z mezinárodní konference „Využití informačních technologií ve společnosti v dobách krize a každodennosti“ k sestavení této kolektivní monografie. Příspěvky v monografii se týkají dvou významných témat. Prvním je oblast vzdělávání, které pandemie COVID-19 postavila před velkou výzvu, neboť bylo nutné ve velmi krátkém čase nastavit stabilní, plnohodnotný a přinejmenším několik měsíců životaschopný systém distanční výuky, ať už v její online či offline podobě. Škola navíc není „jen“ budova nebo instituce, je to především komplexní systém výuky, administrativy a řízení. Druhou oblastí je cestovní ruch, který se do února 2020 rozvíjel mimořádně úspěšně, a to nejen v podmínkách České republiky, ale i celého světa. V návaznosti na dopady COVID-19 došlo k rapidnímu poklesu návštěvníků, a tím k poklesu využívání služeb cestovního ruchu. Jako určitá příležitost se jeví inovace nabídky cestovního ruchu v reakci na pandemii COVID-19 v podobě digitalizace procesů ve službách cestovního ruchu či implementace nových informačních a komunikačních technologií a SMART řešení.

Mezinárodní konference „Využití informačních technologií ve společnosti v dobách krize a každodennosti“ byla uspořádána EJM-Akademie für Bildung und internationale Zusammenarbeit ve spolupráci s Vysokou školou obchodní v Praze, nadační fond a za podpory Česko-německého fondu budoucnosti v německém Silberbachu 30. 9. – 1. 10. 2021. Na mezinárodní konferenci byla mj. představena studie „Inkluze a COVID-19 v okrese Tirschenreuth“, která je výsledkem výzkumu a konkrétní práce pí Christiny Ponader, speciální pedagožky M.A. (FH) – Koordinátorky Netzwerk Inklusion Landkreis Tirschenreuth. Autorka výzkumu na konferenci aktivně vystoupila. Velmi inspirativní vystoupení měli zástupci

Hasičského záchranného sboru ČR plk. Mgr. Martina Wolf Čapková, kpt. PhDr. Michal Černík, Ph.D. a Bc. Jiří Studnička, kteří představili „Psychosociální krizovou pomoc a spolupráci ve virtuálním prostoru“. V rámci diskuze došlo k výměně zkušeností mezi německou a českou stranou a byly navázány nové přeshraniční kontakty.

Mezinárodní konference patří mezi jednu z prvních takto koncipovaných a rychle situaci způsobenou COVID-19 reflektujících akcí, která měla vynikající hodnocení. Podařilo se sestavit a prolnout jedinečně obsahově, programově i vztahově a interdisciplinárně různé oblasti společnosti. Akce se zúčastnili i různé generace (včetně dětí – žáků a studentů) i zástupci rodičů. Součástí kolektivní monografie je i prezentace praktických zkušeností učitelky střední a základní školy Mgr. Ivany Milfaitové. Nezbytné bylo hned od počátku změnit způsob komunikace s žáky a najít nové možnosti výuky, prostřednictvím nových nástrojů. Proces výuky velmi ovlivnila únava a ztráta motivace, neboť nebylo jasné, jak dlouho se v online režimu na školách bude vyučovat a kdy toto období skončí. Podstatné tedy bylo podporovat a motivovat nejen žáky, ale i učitele a starat se o jejich duševní pohodu. Učitelé byli nabádáni k tomu, aby striktně oddělovali osobní a pracovní čas.

Součástí kolektivní monografie jsou i výsledky primárního výzkumu. Dotazníková šetření byla realizována na Vysoké škole ekonomické v Praze a Vysoké škole mezinárodních a veřejných vztahů Praha, o.p.s. Osloveni byli studenti bakalářských studijních programů, dotazování směřovalo k podmínkám online výuky, kompetencím aktérů vzdělávání a jejich názorům na efektivnost takové výuky. Součástí byl i kvalitativní výzkum, zaměřený na osobní výpovědi studentů o studijním komfortu a diskomfortu, kladech a záporech online výuky, motivaci a důvodech jejich postojů.

Ing. Iveta Hamarneh, Ph.D.

"Konference byla velmi inspirativní a zajímavá. Jsem velice vděčná, že jsme mohli využít této příležitosti se dozvědět o situaci v cestovním ruchu v době pandemie Covid19, ale také například o rozvoji velmi zajímavého vesmírného cestovního ruchu. Velkým přínosem rozhodně byly i zážitky pedagogů ze všech druhů škol z distanční výuky a jejich pohled na celou situaci."

Aneta Bušanská, studentka 2. ročníku programu Cestovní ruch a turismus, Vysoká škola obchodní v Praze

„Jsem ráda, že jsem mohla být součástí takové konference. Tato doba nám přinesla dobré i špatné zkušenosti a moderní technologie jsou jednou z výhod, díky kterým můžeme mezi sebou komunikovat a předávat si informace, proto je důležité se s nimi naučit správně pracovat a plně je využívat, jinak se stávají částečnou nevýhodou. Líbilo se mi, že jsem poznala zkušenosti a příběhy lidí z různých oblastí, jak vše v době krize zvládali a zároveň mi konference ukázala, jak důležité je, aby se k sobě lidé chovali ohleduplně a navzájem si pomáhali.“

Kateřina Fejfarová, studentka 2. ročníku programu Cestovní ruch a turismus, Vysoká škola obchodní v Praze

„Tato konference mi dala možnost nahlédnout do života lidí z mnoha různých oborů, pro které nebyla online doba vůbec jednoduchá a uvědomit si, že online výuka vlastně nebyla nic hrozného oproti tomu, co zažívali jiní, kteří museli v online světě pracovat a řešit krizové případy.“

Tomáš Zbořil, student 2. ročníku programu Cestovní ruch a turismus, Vysoká škola obchodní v Praze

Využití informačních a komunikačních technologií v cestovním ruchu v období krize

Iveta Hamarneh

Úvod

Informační a komunikační technologie (Information and Communication Technologies, ICTs) se staly nedílnou součástí každodenního života. Využívají je nejen firmy, ale i jednotlivci, veřejné, ale i soukromé instituce. ICTs jsou velice využívaným nástrojem strategického a operačního managementu. Své uplatnění mají i z marketingového hlediska. ICTs našly své uplatnění i v sektoru cestovního ruchu. Dá se konstatovat, že současná krizová situace (spojená s pandemií COVID-19) využití ICTs ještě více prohloubila a zrychlila.

Předložený příspěvek mapuje situaci v odvětví cestovního ruchu z pohledu využití nových trendů v ICTs v návaznosti na pandemii COVID-19.

Informační a komunikační technologie v České republice

Pojem informační a komunikační technologie obecně zahrnuje technologie, systémy, aktivity a procesy, které se podílejí na zobrazení, zpracování, skladování a přenosu informací a dat elektronickou cestou.¹

„Nikoho zřejmě nepřekvapí, že naprostá většina firem v České republice již řadu let využívá počítače i jiná ICT zařízení. V roce 2012 využívalo počítače 97 % firem, v roce 2020 využívalo libovolná ICT zařízení 99 % firem.“² Jak z tabulky 1 vyplývá nejčastěji jde o osobní stolní počítače, těsně následované chytrými mobilními telefony a dalšími přenosnými počítači nebo tablety. Většina používaných ICTs má zároveň přístup na internet a významně narůstá i využívání přenosných zařízení umožňujících přístup na internet přes mobilní síť. Zaměříme-li se na odvětví cestovního ruchu, tak ICTs nejvíce využívají cestovní kanceláře a agentury a ubytovací zařízení, stejný výsledek je i v případě připojení k internetu.

Od počátku rozvoje internetu v České republice bylo zřejmé, že internet bude pro podniky velmi užitečnou a časem prakticky nezbytnou technologií. Šíření internetu v českých podnicích

¹ 20. Informační a komunikační technologie [online]. Český statistický úřad, 2021 [cit. 2021-11-15]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/25385875/19874229+000110c20.pdf/08cfdb7a-a8c6-4fc4-83a8-4ee94258aab2?version=1.0>

² 1. Používání informačních a komunikačních technologií [online]. Český statistický úřad, 2020 [cit. 2021-11-17]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/122362688/06200520k01.pdf/b47fa70d-91a7-4f27-9a9f-cce1c43d0d2c?version=1.1>

probíhalo výrazně rychleji než v domácnostech. V roce 2020 nebyly připojené k internetu jen necelé dva podniky ze sta.³ Nejedná se ale o žádné velké překvapení, protože již v roce 2000 bylo v Česku online 75 % firem s 10 a více zaměstnanci. Velmi podobná situace platí i pro většinu zemí Evropské unie (EU). Zásadní otázkou již tedy není, zda je či není podnik k internetu připojen, ale to, jakým způsobem a k jakým účelům firmy internet využívají.

Tabulka 1 Firmy s 10 a více zaměstnanci v ČR používající informační a komunikační technologie v roce 2020

	firmy používající					
	libovolná ICT zařízení celkem	osobní stolní počítač	přenosný počítač nebo tablet	chytrý mobilní telefon	libovolná ICT zařízení s přístupem na internet	přenosná ICT zařízení s přístupem na internet přes mobilní síť
Firmy celkem (10+)	98,7	92,2	87,3	91,2	98,4	90,1
Velikost firmy						
10–49 zaměstnanců	98,5	91,0	84,7	89,6	98,1	88,3
50–249 zaměstnanců	99,4	96,5	95,9	96,5	99,2	95,9
250 a více zaměstnanců	99,6	98,1	99,0	98,1	99,6	98,2
Odvětví (ekonomická činnost)						
Zpracovatelský průmysl	99,4	96,3	88,2	91,6	99,1	91,1
Výroba a rozvod energie, plynu, tepla	99,9	95,8	96,0	97,2	99,7	95,4
Stavebnictví	98,1	91,6	83,9	89,6	98,1	89,7
Obchod a opravy motorových vozidel	99,5	99,5	93,5	96,6	99,5	94,9
Velkoobchod	100,0	93,6	92,4	95,8	100,0	95,5
Maloobchod	99,9	92,5	77,3	83,5	99,3	78,3
Doprava a skladování	99,3	90,0	87,1	93,4	98,6	92,2
Ubytování	99,4	97,1	82,8	87,8	98,7	84,0
Stravování a pohostinství	95,5	82,6	75,9	82,0	95,2	83,9
Činnosti cestovních agentur a kanceláří	100,0	99,0	95,8	95,8	100,0	98,2
Audiovizuální činnosti; vydavatelství	100,0	94,8	96,6	90,6	100,0	91,0
Telekomunikační činnosti	100,0	96,1	99,4	99,4	100,0	99,4
Činnosti v oblasti IT	99,8	87,0	99,0	99,4	99,8	96,7
Činnosti v oblasti nemovitostí	97,6	92,0	83,7	94,2	97,6	93,2
Profesní, vědecké a technické činnosti	98,5	89,3	94,3	93,4	98,5	90,9
Ostatní administrativní a podpůrné činnosti	94,6	81,6	82,8	86,6	92,3	83,7

podíl na celkovém počtu firem s 10 a více zaměstnanci v dané velikostní a odvětvové skupině (v %)

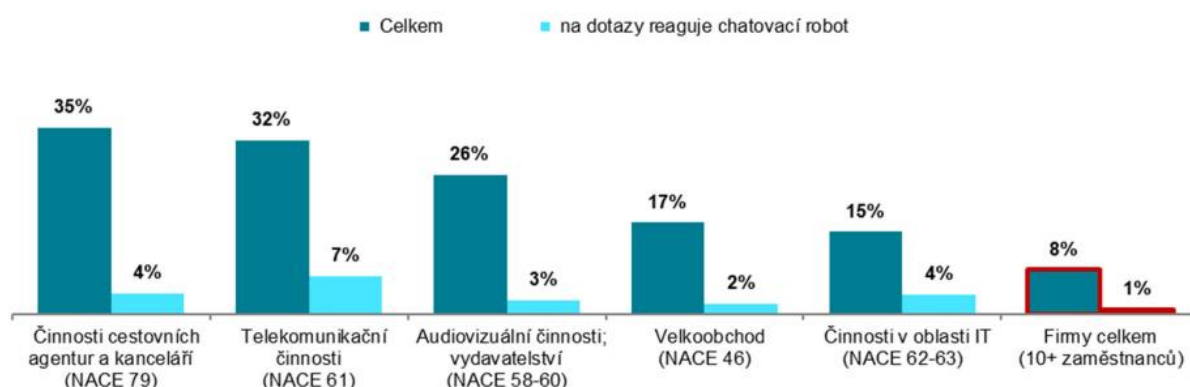
Zdroj: Převzato z *1. Používání informačních a komunikačních technologií* [online]. Český statistický úřad, 2020 [cit. 2021-11-17]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/122362688/06200520k01.pdf/b47fa70d-91a7-4f27-9a9f-cce1c43d0d2c?version=1.1>

Ekonomické subjekty se mohou díky internetu velmi efektivně nejen prezentovat a zvyšovat povědomí o své existenci (budovat své dobré jméno), ale i komunikovat se svými zákazníky,

³ *1. Používání informačních a komunikačních technologií* [online]. Český statistický úřad, 2020 [cit. 2021-11-17]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/122362688/06200520k02.pdf/ca0340b1-14fe-467a-b6e5-47cbdd879778?version=1.1>

klienty, hosty či dodavateli zboží a služeb. Na webových stránkách firmy představují nejen samy sebe a své produkty, ale v mnoha případech přes vlastní webové stránky i tyto produkty prodávají. V roce 2020 mělo v České republice webovou prezentaci na svých webových stránkách 83 % firem s deseti a více zaměstnanci.⁴ Oproti roku 2001, kdy fungovala na webu necelá polovina subjektů (45 %), se jejich podíl téměř zdvojnásobil. Webové stránky přizpůsobené pro zobrazení na mobilním telefonu nebo např. na tabletu mají nejčastěji subjekty působící v IT, v mediálním sektoru a v cestovním ruchu (zejm. firmy poskytující ubytování a cestovní kanceláře a agentury). Nejčastější službou, kterou firemní webové stránky ve vztahu ke svým zákazníkům nabízejí, je možnost nahlížení do katalogů nebo ceníků nabízených výrobků a služeb. Tuto možnost v roce 2020 poskytovaly téměř dvě třetiny firem s webovými stránkami. Na více než třetině webů mohl zákazník objednávat či rezervovat nabízené zboží či služby. Mezi cestovními kancelářemi a agenturami je velmi populární tzv. webový online chat, jak dokládá graf 1.

Graf 1 Firmy poskytující zákaznickou podporu v podobě webového online chatu – top 5 odvětví v roce 2020

podíl na celkovém počtu firem s 10 a více zaměstnanci v dané odvětvové skupině

Zdroj: Převzato z 3. *Webové stránky a jejich využití* [online]. Český statistický úřad, 2020 [cit. 2021-11-17]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/122362688/06200520k03.pdf/243efc12-33d6-445c-b841-99897740e048?version=1.1>

Vybavenost domácností počítači a internetem přispívá k digitální gramotnosti obyvatelstva a je také důležitým ukazatelem toho, nakolik jsou lidé ochotni se do digitální společnosti zapojovat a jestli k tomu mají dostatečné finanční prostředky. V roce 2020 měli počítač (zahrnut je i

⁴ 3. *Webové stránky a jejich využití* [online]. Český statistický úřad, 2020 [cit. 2021-11-17]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/122362688/06200520k03.pdf/243efc12-33d6-445c-b841-99897740e048?version=1.1>

tablet) již téměř čtyři pětiny domácností a podobný podíl má také přístup na internet. „*Počítače a internet se staly během posledních let běžnou součástí domácností – pro porovnání před deseti lety mělo počítač 59 % domácností a připojení na internet 56 %.*“⁵ V případě počítačů se stává trendem přechod od stolních počítačů k přenosným (notebookům). Domácnosti používají k přístupu na internet i jiná zařízení – např. chytré televize, chytré hodinky či čtečky knih.

Krize a cestovní ruch

Pandemie COVID-19 je výzvou pro celý svět a způsobila nejzávažnější narušení světové ekonomiky od druhé světové války.⁶ Koronavirus se z čínského Wu-chanu, kde se poprvé objevil na konci roku 2019, začal velmi rychle přenášet do celého světa. Jednotlivé vlády proto reagovaly restriktivními opatřeními, které, s určitými přestávkami, trvají do dnešní doby (listopad 2021).

Cestovní ruch již zažil řadu krizí. Jmenovitě se v 21. století jedná o teroristický útok 11. září 2001, epidemii SARS (Severe Acute Respiratory Syndrome) v roce 2003, finanční krizi v letech 2008/2009 či epidemii MERS (Middle East Respiratory Syndrome Coronavirus, v roce 2015. Žádná z těchto krizí ale nevedla k dlouhodobému poklesu mezinárodního cestovního ruchu, jak dokládá graf 2. Zdálo by se tedy, že cestovní ruch jako systém odolává vnějším šokům, avšak žádná z výše zmíněných hrozeb nebyla pro cestovní ruch a letecký průmysl tak velká a razantní jako pandemie COVID-19. Jedná se o šok, který nemá obdobu od sledování statistik mezinárodního cestovního ruchu v roce 1950. V důsledku globalizace existuje protkaný systém ekonomik, který je mj. propojený sítí letecké dopravy. Ta bohužel hraje velmi významnou roli při zrychlování a zesilování přenosu koronaviru a epidemie/pandemie se tak stávají jednou z hlavních hrozeb pro společnost i cestovní ruch.

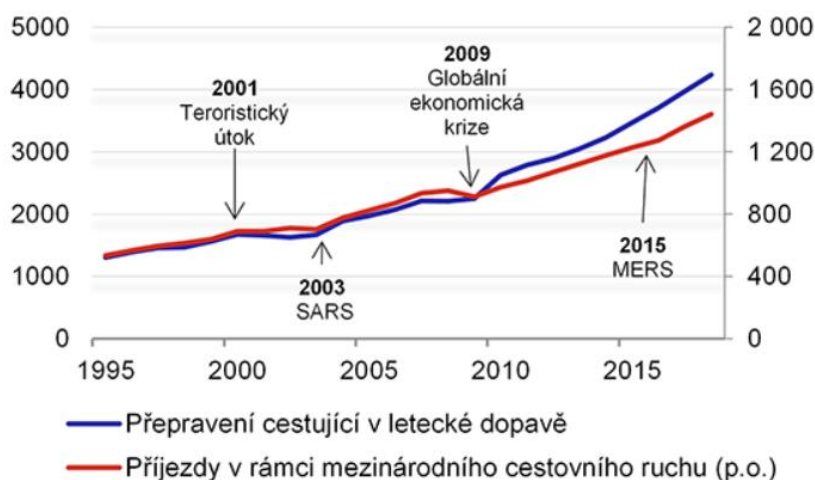
Zmíněné epidemie neovlivnily rozvoj cestovního ruchu tak jako pandemie COVID-19 a to i z toho důvodu, že specifická současná pandemie je, že ačkoliv možná nezabíjí tolik jako např. ebola, jedinci mohou virus roznášet i několik dní před příznaky nákazy, protože netuší, že

⁵ 1. *Počítače a internet v domácnostech* [online]. Český statistický úřad, 2020 [cit. 2021-11-17]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/122362692/1.pdf/680f3172-6002-4f0f-825a-f828156522f7?version=1.1>

⁶ Odborníci z řad politiků, akademiků i vědců ale hovoří o několika celosvětových krizích, které zažíváme současně: o zdravotní krizi, hospodářské a finanční krizi, o klimatické krizi a o přírodní krizi. Otřes způsobený pandemií COVID-19 pouze odhalil křehkost systému globální ekonomiky a společnosti se všemi jejich nerovnostmi.

koronavirus mají a neučiní potřebné kroky vedoucí k jejich izolaci či nošení ochranných prostředků.⁷

Graf 2 Dopad významných krizí na mezinárodní cestovní ruch (miliony)

Zdroj: Převzato z *Boj pandemie COVID-19 vs. letecká doprava má prozatím jasného vítěze: čelíme historické změně?* [online]. Česká národní banka, 2020 [cit. 2021-11-17]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/cnblog/Boj-pandemie-COVID-19-vs.-letecka-doprava-ma-prozatim-jasneho-viteze-celime-historicke-zmene/

Ačkoli bylo v cestovním ruchu v minulosti upozorněno na potřebu důkladnějšího prozkoumání scénáře pandemie a potřebu větších investic v přípravě na takovou situaci, nestalo se tak. Po většinou lze nalézt pouze studie na obecné úrovni dopadů různých scénářů pandemie na globální ekonomiku. Dá se předpokládat, že díky současné situaci budou konkrétnější scénáře zpracovány. Kromě krizových scénářů se jako klíčová jeví i reakce spotřebitelů a s ní spojená poptávka po cestování, potažmo létání. Existuje mnoho faktorů, které hrají při rozhodování spotřebitelů roli. První skupinu tvoří ekonomické faktory (disponibilní příjem či ekonomický blahobyt) a druhou skupinu tvoří faktory sociálně zaměřené (vnímaná zdravotní rizika či nová ohniska nákazy).

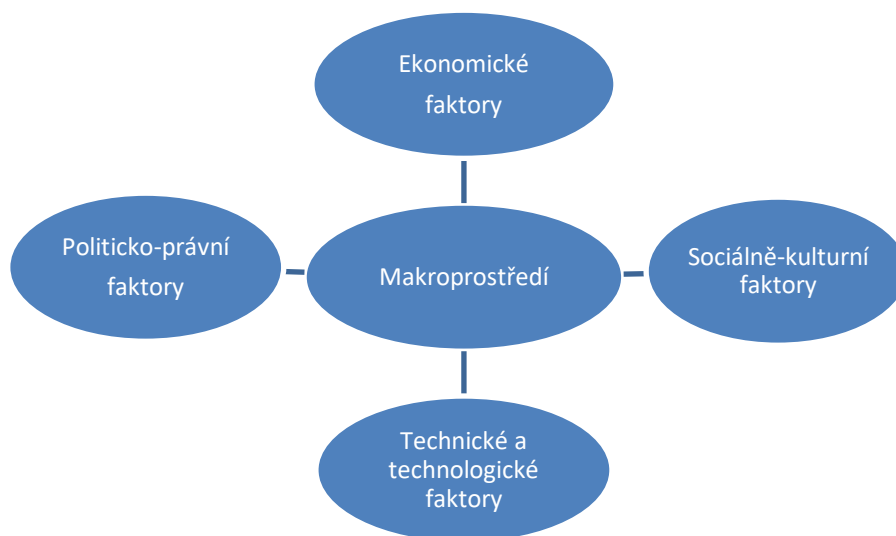
⁷ *Boj pandemie COVID-19 vs. letecká doprava má prozatím jasného vítěze: čelíme historické změně?* [online]. Česká národní banka, 2020 [cit. 2021-11-17]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/cnblog/Boj-pandemie-COVID-19-vs.-letecka-doprava-ma-prozatim-jasneho-viteze-celime-historicke-zmene/

Informační a komunikační technologie v cestovním ruchu

Na rozvoj cestovního ruchu v destinaci působí faktory dvou prostředí – mikro a makroprostředí. Mikroprostředí je utvářeno faktory, které se týkají aktuálního prostředí uvnitř firmy/organizace/destinace a zároveň jsou charakteristické tím, že je firma (organizace, destinace) může kontrolovat a ovlivňovat. Dělíme je do pěti skupin: samotná firma/organizace/destinace, dodavatelé, marketingoví zprostředkovatelé, existující zákazníci a konkurence. Firma/organizace/destinace se musí snažit řídit tyto faktory v souladu se svými cíli.⁸

Schema 1 uvádí hlavní faktory tzv. makroprostředí, které významným způsobem ovlivňují rozvoj cestovního ruchu. Makroprostředí je utvářeno společenskými silami, nad nimiž subjekty cestovního ruchu nemají kontrolu. Mohou se pouze pokoušet je předvídat a co nejefektivněji na ně reagovat. Tyto faktory řadíme do čtyř kategorií: politických, ekonomických sociálních a technologických.

Schema 1 Faktory makroprostředí

Zdroj: Zpracováno na základě HORNER, S. a J. SWARBROOKE. *Cestovní ruch, ubytování a stravování, využití volného času: aplikovaný marketing služeb*. Praha: Grada, c2003. Expert (Grada). ISBN 8024702029; JAKUBÍKOVÁ, D. *Marketing v cestovním ruchu: jak uspět v domácí i světové konkurenci*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4209-0.

Jedním z nejvýznamnějších faktorů tzv. makroprostředí, které působí na rozvoj cestovního ruchu, jsou technické a technologické faktory. Rozlišujeme několik kategorií těchto faktorů:

⁸ HORNER, S. a J. SWARBROOKE. *Cestovní ruch, ubytování a stravování, využití volného času: aplikovaný marketing služeb*. Praha: Grada, c2003. Expert (Grada). ISBN 8024702029.

provozní technologie, komunikační technologie, dopravní technologie a produktové technologie.⁹

Provozní technologie v sobě zahrnují následující prvky – počítačové rezervační systémy, chytré karty (smart cards), počítačové databáze, počítačové manažerské informační systémy a technologie potravinářské výroby a služeb. Významné postavení v současné době zauímají globální distribuční systémy (GDS), které působí celosvětově. „GDS umožňují přístup k databázím s aktuálními informacemi o letecké dopravě, ale navíc nabízejí informace a rezervace dalších služeb cestovního ruchu a produktů cestovního ruchu (např. ubytování, půjčení automobilu, zájezdy apod.). GDS jsou i komunikačním prostředkem mezi zřizovateli systému a cestovními kancelářemi. Podstatnou složkou GDS je i neustálý zákaznický servis týkající se jak odletů, tak cílových destinací. GDS jsou realizovány pomocí internetové sítě a terminálů rozmístěných po celém světě, na které jsou připojeny jednotlivé subjekty cestovního ruchu.“¹⁰

Komunikační technologie mají v cestovním ruchu velký význam. Řadíme mezi ně multimediální systémy, interaktivní televize, internet či minitel. Internet se vyvíjí technologicky, v kontextu způsobu využívání jeho mediálního, technologického, prezentačního, interaktivního a komunikačního potenciálu, ekonomického a sociálního rozvoje globální společnosti a souvisejícího růstu podílu populace, využívající internet.¹¹

Neméně důležité technologie pro cestovní ruch jsou technologie dopravní. V současné době mezi hlavní oblasti inovací patří zejm. rychlovlaky, vývoj rychlejších a větších letadel, navigační systém do automobilů a rychlejší trajekty jak konvenční, tak ty založené na nových metodách pohonu a nových konstrukcích.¹²

V rámci produktových technologií v současné době významné místo zauímá virtuální realita. Současná krizová situace (spojená s pandemií COVID-19) využití informačních a komunikačních technologií a digitalizaci ještě více prohloubila a zrychlila, a to nejen v oblasti cestovního ruchu, ale v celé společnosti.

⁹ HORNER, S. a J. SWARBROOKE. *Cestovní ruch, ubytování a stravování, využití volného času: aplikovaný marketing služeb*. Praha: Grada, c2003. Expert (Grada). ISBN 8024702029.

¹⁰ HAMARNEH, I. a J. KOČOVÁ. *Cestovní ruch na národní, regionální a mezinárodní úrovni - postavení, význam, trendy*. Praha: Vysoká škola obchodní v Praze, 2016. ISBN 978-80-86841-58-8.

¹¹ ZELENKA, J., V. PECHANEC, V. BUREŠ, P. ČECH a D. PONCE. *E-Tourism v oblasti cestovního ruchu* [online]. Praha: World Media Partners, 2008 [cit. 2015-11-17]. Dostupné z: <http://www.mmr.cz/getmedia/a724028c-5ad8-4ea3-ae45->

¹² HORNER, S. a J. SWARBROOKE. *Cestovní ruch, ubytování a stravování, využití volného času: aplikovaný marketing služeb*. Praha: Grada, c2003. Expert (Grada). ISBN 8024702029.

Trendy v cestovním ruchu, ve spojení s moderními technologiemi, ovlivněné pandemií COVID-19

Níže uvedené informace vyplývají z průzkumu, který si nechala vypracovat společnost Booking.com. Průzkum byl proveden na vzorku dospělých, kteří v posledních 12 měsících cestovali / se v následujících 12 měsících plánují vydat na cesty. Dotazováno bylo celkem 20 934 respondentů z 28 zemí. Respondenti se průzkumu zúčastnili v červenci 2020.¹³

Během omezení volného pohybu hledala většina (95 %) cestovatelů rozptýlení v podobě inspirace na dovolenou. A více než třetina (38 %) hledala potenciální destinace častokrát až jednou týdně. Vhodným nástrojem pro hledání potenciálních destinací je internet.

Vzhledem k tomu, že se cestovní omezení i nadále zavádějí (listopad 2021), destinace a ubytovací zařízení či atraktivity cestovního ruchu (muzea, galerie apod.) přicházejí s novými inovativními způsoby, jak přilákat návštěvníky a klienty, kteří touží uniknout z reality, a přiblížit je k zážitkům, které na ně čekají. Subjekty cestovního ruchu se prezentují na sociálních sítích. Místní organizace destinačního managementu vytváření počítačem generované obrazy (CGI), aby mohli potenciálním návštěvníkům ukázat to nejlepší, co daná destinace nabízí.

V této souvislosti nesmíme zapomenout na virtuální realitu. Ta by měla hrát v cestovním ruchu spíše „podpůrnou“ roli zdroje informací i dojmů před návštěvou destinace, i když její potenciál je velmi vysoký zejména v současné době ovlivněné pandemií COVID-19. Virtuální realitu lze v cestovním ruchu využít při plánování, zábavě, vzdělávání, ve zvyšování dostupnosti atraktivit a při ochraně kulturního a přírodního dědictví.¹⁴ Současný stav vývoje informačních technologií nám ještě neumožňuje, abychom se prostřednictvím internetu procházeli „pravou“ virtuální realitou, tedy věrnou třírozměrnou iluzí světa, můžeme ale nalézt mnoho www stránek, které obsahují „virtuální průvodce“, „virtuální prohlídky“, „3D prohlídky“ nebo „virtuální města“. Může se jednat o slideshow jednotlivých fotografií, videosekvence, panoramatické obrázky s úhlem pohledu 360° nebo „live kamery“, snímající určité místo, které může tak návštěvník webové stránky sledovat v reálném čase.¹⁵ Dá se předpokládat, že tzv. virtuální cestovní ruch je trendem, který vydrží a bude důležitým marketingovým a obchodním nástrojem.

¹³ *Booking.com předvídá hlavní trendy budoucnosti cestování* [online]. Booking.com, 2020 [cit. 2021-11-17]. Dostupné z: <https://partner.booking.com/cs/click-magazine/bookingcom-p%C5%99edv%C3%ADd%C3%A1-hlavn%C3%AD-trendy-budoucnosti-cestov%C3%A1n%C3%AD>

¹⁴ GUTTENTAG, D. A. Virtual reality: Applications and Implications for tourism. *Tourism Management*. **31**(5), 637 - 651.

¹⁵ ZELENKA, Josef a Jiří KYSELA. *Informační a komunikační technologie v cestovním ruchu*. Vyd. 4., přeprac. a dopl. Hradec Králové: Gaudeamus, 2013. ISBN 978-80-7435-242-3.

Práce na dálku se stala během pandemie zcela běžnou záležitostí. Proto se předpokládá, že v budoucnu bude více lidí cestovat na delší pobyty, při kterých budou moci efektivně kombinovat práci a zábavu. Více než třetina (37 %) respondentů již uvažovala o rezervaci ubytování, aby mohli pracovat na dálku z jiného místa, zatímco 52 % respondentů uvedlo, že by využili příležitosti k prodloužení pracovní cesty, aby mohli v destinaci strávit více volného času. Tyto cestovatele je možné přilákat nabídkou cenových kategorií pro delší pobyty a uvedením informací o zařízeních a službách vhodných pro práci.

Technologické inovace budou hrát zásadní roli při obnovování důvěry cestovatelů a očekává se, že se rychle zvýší využívání technologických řešení, aby se subjekty cestovního ruchu přizpůsobily novým typům návštěvníků. Již nyní 64 % respondentů říká, že technologie budou důležité při kontrole zdravotních rizik během cestování. A 63 % respondentů uvádí, že ubytovací zařízení (ale i ostatní zařízení cestovního ruchu) budou muset využívat nejnovější technologie, aby se hosté cítili bezpečně. Více než polovina (53 %) respondentů chce využívat technologická řešení pro vytvoření rezervace v restauraci na poslední chvíli a téměř čtvrtina (21 %) si přeje více samoobslužných automatů místo přepážek.

Objevují se také informace o tom, že cestovatelé by měli zájem o inovativní službu, která by i měsíce předem předpověděla, do kterých zemí bude bezpečné cestovat, nebo by automaticky navrhovala destinace, do kterých je právě snadné cestovat na základě aktuálních požadavků týkajících se pandemie COVID-19.

Závěr

Přestože cestovní ruch byl v minulosti řadou krizí ovlivněn, dopady žádné z nich, nebyly tak ničivé jako té, kterou prožíváme nyní (konec r. 2019 – 2021). Současná pandemie COVID-19 v podstatě odhalila křehkost systému globální ekonomiky a společnosti, a to se všemi nerovnostmi. Restart cestovního ruchu (a dalších návazných odvětví) velmi záleží na reakci účastníků cestovního ruchu, záleží na jejich přístupu k respektování nových pravidel a podmínek, které se do cestovního ruchu budou promítat v budoucnosti. Jisté je, že cestovat nepřestaneme, neboť tato aktivita se stala nedílnou součástí životního stylu.

Pandemie COVID-19 velmi zrychlila a prohloubila využití informačních a komunikačních technologií, a to nejen v oblasti cestovního ruchu, ale ve všech oblastech lidského života. Internet se od počátku svého rozvoje stal pro firmy (a posléze i pro domácnosti) technologií nezbytnou. Díky internetu mohou firmy budovat své dobré jméno na trhu a efektivně

komunikovat se svými klienty. Subjekty cestovního ruchu se prezentují na sociálních sítích, virtuální cestovní ruch pomáhá destinacím být v povědomí potenciálních návštěvníků a technologické inovace hrají (a i v budoucnu hrát budou) zásadní roli při obnovování důvěry cestovatelů.

Použité zdroje

Boj pandemie COVID-19 vs. letecká doprava má prozatím jasného vítěze: čelíme historické změně? [online]. Česká národní banka, 2020 [cit. 2021-11-17]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/cnblog/Boj-pandemie-COVID-19-vs.-letecka-doprava-ma-prozatim-jasneho-viteze-celime-historicke-zmene/.

Booking.com předvídá hlavní trendy budoucnosti cestování [online]. Booking.com, 2020 [cit. 2021-11-17]. Dostupné z: <https://partner.booking.com/cs/click-magazine/bookingcomp%C5%99edv%C3%ADd%C3%A1-hlavn%C3%AD-trendy-budoucnosti-cestov%C3%A1n%C3%AD>.

GUTTENTAG, D. A. Virtual reality: Applications and Implications for tourism. *Tourism Management*. 31(5), 637 - 651.

HAMARNEH, I. a J. KOČOVÁ. *Cestovní ruch na národní, regionální a mezinárodní úrovni - postavení, význam, trendy*. Praha: Vysoká škola obchodní v Praze, 2016. ISBN 978-80-86841-58-8.

HORNER, S. a J. SWARBROOKE. *Cestovní ruch, ubytování a stravování, využití volného času: aplikovaný marketing služeb*. Praha: Grada, c2003. Expert (Grada). ISBN 8024702029.

20. *Informační a komunikační technologie* [online]. Český statistický úřad, 2021 [cit. 2021-11-15]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/25385875/19874229+000110c20.pdf/08cfdb7a-a8c6-4fc4-83a8-4ee94258aab2?version=1.0>.

JAKUBÍKOVÁ, D. *Marketing v cestovním ruchu: jak uspět v domácí i světové konkurenci*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4209-0.

1. *Počítače a internet v domácnostech* [online]. Český statistický úřad, 2020 [cit. 2021-11-17]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/122362692/1.pdf/680f3172-6002-4f0f-825a-f828156522f7?version=1.1>.

1. *Používání informačních a komunikačních technologií* [online]. Český statistický úřad, 2020 [cit. 2021-11-17]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/122362688/06200520k01.pdf/b47fa70d-91a7-4f27-9a9f-cce1c43d0d2c?version=1.1>.

1. *Používání informačních a komunikačních technologií* [online]. Český statistický úřad, 2020 [cit. 2021-11-17]. Dostupné z:

<https://www.czso.cz/documents/10180/122362688/06200520k02.pdf/ca0340b1-14fe-467a-b6e5-47cbdd879778?version=1.1>.

3. *Webové stránky a jejich využití* [online]. Český statistický úřad, 2020 [cit. 2021-11-17]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/122362688/06200520k03.pdf/243efc12-33d6-445c-b841-99897740e048?version=1.1>.

ZELENKA, J., V. PECHANEC, V. BUREŠ, P. ČECH a D. PONCE. *E-Tourism v oblasti cestovního ruchu* [online]. Praha: World Media Partners, 2008 [cit. 2015-11-17]. Dostupné z: <http://www.mmr.cz/getmedia/a724028c-5ad8-4ea3-ae45->.

ZELENKA, Josef a Jiří KYSELA. *Informační a komunikační technologie v cestovním ruchu*. Vyd. 4., přeprac. a dopl. Hradec Králové: Gaudeamus, 2013. ISBN 978-80-7435-242-3.

Dopady hudebního festivalu na rozvoj regionu: Případová studie - “Colors of Ostrava”

Iveta Hamarneh, Olga Soboleva

Úvod

Hudební festivaly jsou nedílnou součástí cestovního ruchu a to nejen v České republice, ale i v zahraničí. Kulturní akce, mezi něž hudební festivaly patří, oslovují široké spektrum návštěvníků a není pochyb o tom, že slouží nejen k zábavě, ale také k vytváření dobrého jména a pozitivního povědomí o České republice.

Předložený příspěvek se věnuje multižánrovému festivalu Colors of Ostrava, který je pořádán od roku 2002 a patří mezi jeden z největších a nejoblíbenějších mezinárodních festivalů v České republice. Příspěvek hodnotí dopady této akce na rozvoj regionu a zamýšlí se i nad dopady pandemie COVID-19 na tuto akci v souvislosti s využitím informačních technologií a nových výzev, které před pořadateli této akce stojí.

Kulturní cestovní ruch, hudební festivaly a pandemie COVID-19

Kulturní cestovní ruch je vnímán jako samostatná produktová kategorie teprve od konce 70. let.¹⁶ Původně se předpokládalo, že se tato forma cestovního ruchu týká pouze malé části účastníků cestovního ruchu. Postupně se, na základě odborné literatury, došlo k závěru, že 35 – 70 % účastníků mezinárodních cestovního ruchu může být považováno za kulturní turisty.¹⁷ Podle definice Světové organizace cestovního ruchu (UN World Tourism Organization, UNWTO)¹⁸ můžeme kulturní cestovní ruch vymezit jako *“typ aktivity cestovního ruchu, ve kterém je hlavní motivací návštěvníka učit se, objevovat, prožívat a konzumovat hmotné a nehmotné kulturní produkty v destinaci cestovního ruchu. Tyto produkty se týkají souboru materiálních, intelektuálních, duchovních a emocionálních rysů společnosti, která zahrnuje umění a architekturu, historické a kulturní dědictví, kulinářské dědictví, literaturu, hudbu,*

¹⁶ KESNER, L., MORAVEC, I., NOVOTNÝ, R. a D. ŠKODOVÁ-PARMOVÁ. *Management kulturního cestovního ruchu*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2008.

¹⁷ McKERCHER, B. a H. DU CROS. *Cultural Tourism. Partnership Between Tourism and Cultural Heritage Management*. New York: The Haworth Press, 2002.

¹⁸ *Tourism and Culture* [online]. UNWTO, 2021 [cit. 2021-11-13]. Dostupné z: <https://www.unwto.org/tourism-and-culture>.

kreativní průmysl a živou kulturu s příslušným stylem, hodnotovým systémem a tradicemi”. Obdobným způsobem kulturní cestovní ruch vymezuje např. Hesková¹⁹ a Richards²⁰. Součástí kulturního cestovního ruchu jsou i kulturní a společenské akce. Podle Kotíkové²¹, která kulturu považuje za jeden z pilířů rozvoje cestovního ruchu, jsou tyto akce definované jako *„jedinečné, dočasné, speciálně naplánované, řízené a organizačně zabezpečené akce nebo události s dopadem na cestovní ruch.“* Kulturní akce mají dopad nejen na návštěvníky, ale i na místní obyvatele a destinace, v nichž se daná akce koná.

Na základě hodnocení zahraničních i domácích odborníků můžeme konstatovat, že v současné době “event tourism” (událostní cestovní ruch) představuje jeden z nejperspektivnějších druhů specificky orientovaného cestovního ruchu.²² V současné terminologii cestovního ruchu se tedy můžeme setkat (v návaznosti na realizaci kulturních akcí) s termínem kulturně-událostní cestovní ruch. V důsledku aplikace nového koncepčního přístupu je navržena klasifikace cestovního ruchu za kulturními akcemi podle zaměření kulturní akce, jejíž použití zlepší přesnost a spolehlivost hodnocení potenciálu cestovního ruchu v určité destinaci.²³

Mezi pozitivní dopady kulturních akcí patří zejména zlepšení image destinace či zvýšení její návštěvnosti. Zvýšení návštěvnosti se vztahuje nejen na přítomnost na určité akci, ale může vyvolat návštěvnost i v budoucnosti. Dalším pozitivním rysem akcí je i to, že se mohou konat v období mimo hlavní sezónu a jako poptávkovotvorný činitel mohou významně ovlivnit návštěvnost destinace v období mimosezóny a tím řešit problém tzv. overtourismu. Negativní dopady akcí na destinaci se projevují např. v přetěžování dopravní infrastruktury, tvorbou odpadu, zvýšenými nároky na bezpečnost návštěvníků i rezidentů. Často dochází ke zvyšování cen v destinaci.

Významnou součástí kulturního cestovního ruchu jsou i festivaly, vč. hudebních. Asociace hudebních festivalů České republiky popisuje přínos festivalů takto: *“Festivaly přinášejí návštěvníkům umělecké zážitky, odpočinek, možnost ušlechtilého trávení volného času. Jsou*

¹⁹ HESKOVÁ, M. *Cestovní ruch: pro vyšší odborné školy a vysoké školy*. 2., upr. vyd. Praha: Fortuna, 2011. ISBN 978-80-7373-107-6.

²⁰ RICHARDS, G. *Cultural tourism: global and local perspectives*. New York: Haworth Hospitality Press, c2007. ISBN 9780789031174.

²¹ KOTÍKOVÁ, H. a E. SCHWARTZHOFFOVÁ. *Nové trendy v pořádání akcí a událostí (events) v cestovním ruchu*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2008. ISBN 978-80-87147-05-4.

²² GETZ, D. *Event Studies. Theory, research and policy for planned events*. Routledge, 2010.

²³ Soboleva O.V. Klasifikace druhů kulturně-akční turistiky podle zaměření kulturní akce // Bulletin Národní akademie cestovního ruchu. 2019. č. 50, s. 25–27. http://vestnik.nat-moo.ru/wp-content/uploads/2019/06/CONTACTS_250_2019.pdf

přínosem pro obor, hledají neotřelé formy prezentace děl, podporují vznik nových kompozic, přinášejí české i světové premiéry, nabízejí setkávání se světoznámými umělci. Pro české umělce jsou příležitostí k vystoupením, poskytují jim možnost srovnávání a často nabízí i možnost spolupráce na mezinárodních projektech. Pro místa svého konání mají také společenský a sociální význam. Vytváří u občanů pocit hrdosti na svá města, zlepšují mezilidské vztahy, své návštěvníky vzdělávají, rozvíjejí jejich kreativitu, činí je spokojenějšími a úspěšnějšími. Jsou ale také důležitým podnětem pro rozvoj cestovního ruchu a v neposlední řadě i ekonomickým přínosem.”²⁴

Pojem hudební festival označuje kulturní událost, která se koná za účelem přehlídky hudebních interpret, kteří mají možnost na festivalu prezentovat svoji tvorbu. Typickými znaky hudebních festival je koncentrace lidí na jednom místě a určitá výjimečnost, ať už se jedná o program této kulturní akce, místo konání nebo výběr účinkujících. Hudební festivaly jsou složkou tzv. kulturního průmyslu (někdy označovaného i jako kreativní průmysl). V dnešní době jsou hudební projekce vhodně doplněny zajímavým doprovodným programem, např. dramatickou tvorbou, workshop či sportovními soutěžemi.

Bohužel díky pandemii COVID-19, která vypukla na jaře 2020 hudebníci či pořadatelé kulturních akcí řešili (a bohužel stále řeší i v roce 2021), jak se v době koronaviru přiblížit svým fanouškům. Řada z nich proto začala hned na počátku pandemie koncerty streamovat. Jako dočasné řešení je možné ho využít, ale zdá se že tato forma se již lidem omrzela. Koncerty nejsou pouze o účinkujících, ale především o celkové atmosféře. Lidé se chtějí potkávat a ideálně si užít své oblíbené interprety se všemi kamarády. Existuje, ale i zábavnější forma. Velké koncerty se mohou transformovat do zábavné interaktivní hry. Konkrétním příkladem může být např. festival Rock for People In the Game, který se na začátku roku 2021 uskutečnil ve virtuálním světě.²⁵ Každý návštěvník měl vlastní postavu a mohl se volně pohybovat po celém areálu. Pokud se chtěl bavit s dalšími lidmi, musel se přemístit do chatovací zóny. Následně se zobrazovalo nad jejich hlavou malé okénko přenášející obraz z připojené webkamery.

²⁴ RAABOVÁ, Tereza. *Analýza ekonomického dopadu Asociace hudebních festivalů České republiky 2011*. Praha: Economic Impact, 2012. ISBN 978-80-260-1727-1.

²⁵ *Rock for People In the Game 2021 - Official Aftermovie* [online]. [cit. 2021-11-16]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=nAlfSam0N2Q>.

Mezi nejoblíbenější hudební festival v České republice patří Colors of Ostrava, jehož první ročník byl pořádán v roce 2002 a o tento multižánrový hudební festival musel na situaci spojenou s pandemií COVID-19 reagovat.

Případová studie – Colors of Ostrava

Festival Colours of Ostrava je multižánrovým mezinárodním hudebním festivalem každoročně pořádaným od roku 2002 v Ostravě. Od roku 2012 se koná v prostředí Dolních Vítkovic (bývalém areálu hutí, dolů a železáren). Zatím poslední, 18. ročník, nabídl přes 450 programových bodů na 24 otevřených i krytých scénách (koncerty, diskuse, divadla, filmy, workshop i výtvarné aktivity).²⁶

Festival se těší opravdu velké oblíbenosti, v roce 2005 a 2006 dokonce získal cenu Anděl za Hudební událost roku, několikrát po sobě také získal ocenění za nejlepší hudební akci roku v anketě ALMA (2004, 2005, 2006).²⁷ V roce 2015, 2017 a 2018 se probojoval na shortlist Best Major Festivals v rámci European Festival Awards. Na domácí půdě získal ocenění Czech Superbrands 2015. V roce 2016 jej deník The Guardian zařadil mezi 10 nejlepších festivalů Evropy.

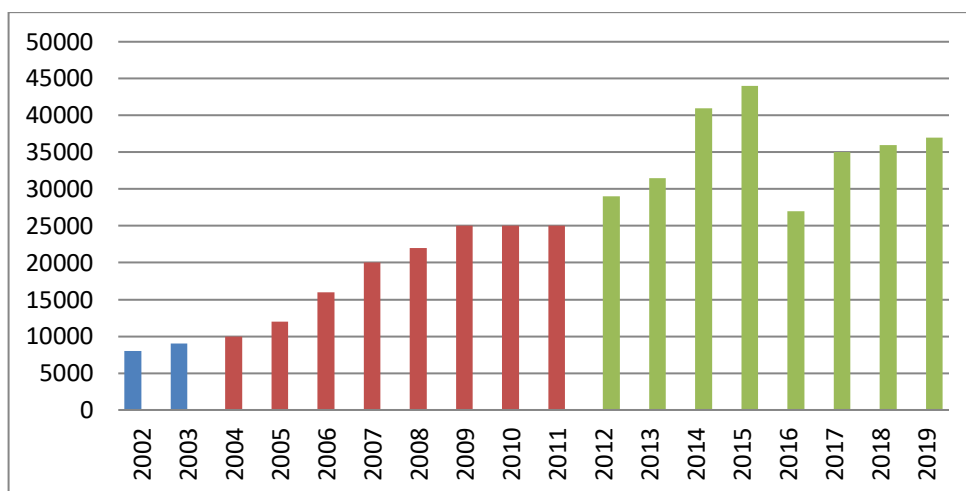
Colors of Ostrava také pořádá Festival v ulicích v centru Ostravy zdarma, hudební showcase konferenci Czech Music Crossroads a v roce 2015 se v rámci něj poprvé konalo mezinárodní diskusní fórum Meltingpot. V návaznosti na situaci způsobenou pandemií COVID-19 je velmi vhodné, že kromě Meltingpot Fóra působí Meltingpot také v online prostředí, ve kterém jsou realizovány interaktivní on-line debaty, workshop nebo autorské podcasty.

Vývoj návštěvnosti hudebního festivalu Colors of Ostrava je uveden v grafu 1. V roce 2002 a 2003 se festival konal přímo v centru Ostravy v oblasti Stodolní ulice. Jak festival rostl, hledali pořadatelé nové prostory. Našli je například na Slezskoostravském hradu, kde se festival konal v letech 2004 až 2011. Od roku 2012 se místem konání stal průmyslový areál v Dolních Vítkovicích, což se odrazilo i na vyšší návštěvnosti. Ta v letech 2014 a 2015 překročila hranici 40 000. Od roku 2016 se pořadatelé rozhodli oficiální údaje o počtu návštěvníků nezveřejňovat. V grafu 1 je tedy od roku 2016 uveden odhad návštěvnosti.

²⁶ *O festivalu* [online]. [cit. 2021-11-13]. Dostupné z: <https://www.colours.cz/o-festivalu>.

²⁷ *O festivalu* [online]. [cit. 2021-11-13]. Dostupné z: <https://www.colours.cz/o-festivalu>.

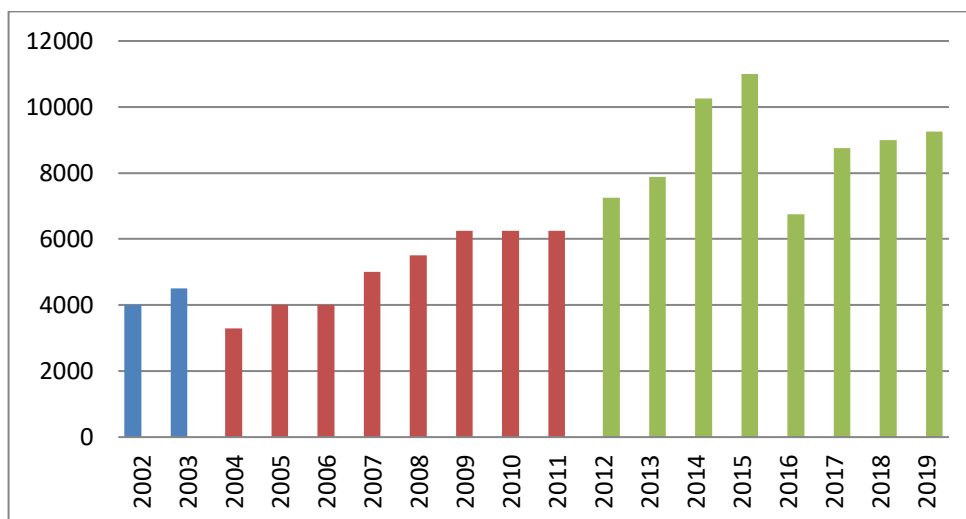
Graf 1 Vývoj návštěvnosti hudebního festivalu Colors of Ostrava

Zdroj: *O festivalu* [online]. [cit. 2021-11-13]. Dostupné z: <https://www.colours.cz/o-festivalu>

Graf 2 uvádí průměrný počet návštěvníků během jednoho dne. Z uvedených dat je patrné, že se počet návštěvníků za posledních 8 let za jeden den ustálil na 8 000 - za čtyři dny festivalu je to tedy 32 000 návštěvníků. Můžeme konstatovat, že právě tímto počtem návštěvníků se organizátoři akce řídili při stavbě stanového tábora v roce 2020. Celkový počet stanů byl 4 000, což umožňuje současně ubytování pro 8 000 osob v rámci dvoulůžkových stanů.

Graf 2 Průměrný počet návštěvníků během jednoho dne

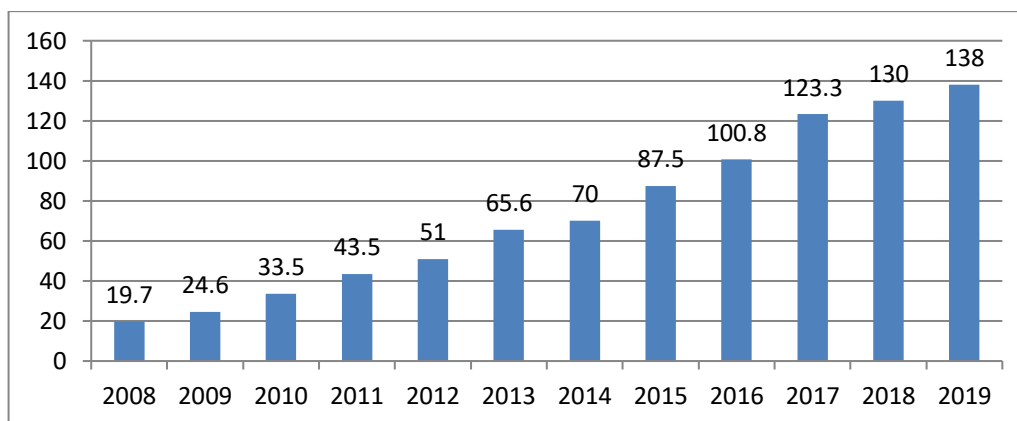
Zdroj: *O festivalu* [online]. [cit. 2021-11-13]. Dostupné z: <https://www.colours.cz/o-festivalu>

Věková skladba účastníků festivalu Colors of Ostrava není zcela typická pro prostor českých hudebních festivalů. Podle výzkumu *The European Festival Market Report* realizovaný v roce 2014 je průměrný věk návštěvníků festivalů v Evropě 26 let a více jak 53 % ze všech účastníků

je mezi 18 a 25 roky.²⁸ Festival Colors of Ostrava je zaměřen spíše na starší skupinu návštěvníků (26 – 35 let), většina z nich již je zaměstnána a má stálý příjem. Značnou část cílové skupiny 26 – 35 let zasahuje tzv. generace Y (Mileniálové), která se vyznačuje svou touhou být součástí akce (eventu), zažít jej všemi smysly, být inspirován a vzděláván. Mileniálové oceňují personalizované zážitky, interaktivní obsah a atmosféru festivalu více než line-up plný hvězd.²⁹ Obecně je festival Colors of Ostrava komunikován jako rodinný festival a je tak i veřejností vnímán. Festival se snaží pokrývat co nejširší věkové spektrum a program festivalu je navržen tak, aby si v něm našel svoje každý napříč věkem i hudebními žánry.

Pro stanovení návratnosti investic festivalu Colours of Ostrava byl využit jeden ze základních ukazatelů profitability investic - Return On Investments, ROI (návratnost investic). ROI udává výnos v procentech z utracené částky. Návratnost se počítá pro konkrétní případ, projekt, podnikatelský plán nebo jiný logicky oddělený úkon, u kterého lze spočítat zisky i celkové investice.

Graf 3 Náklady (investiční náklady) organizátorů festivalu na pořádání hudebního festivalu Colors of Ostrava celkem (v mil. Kč)

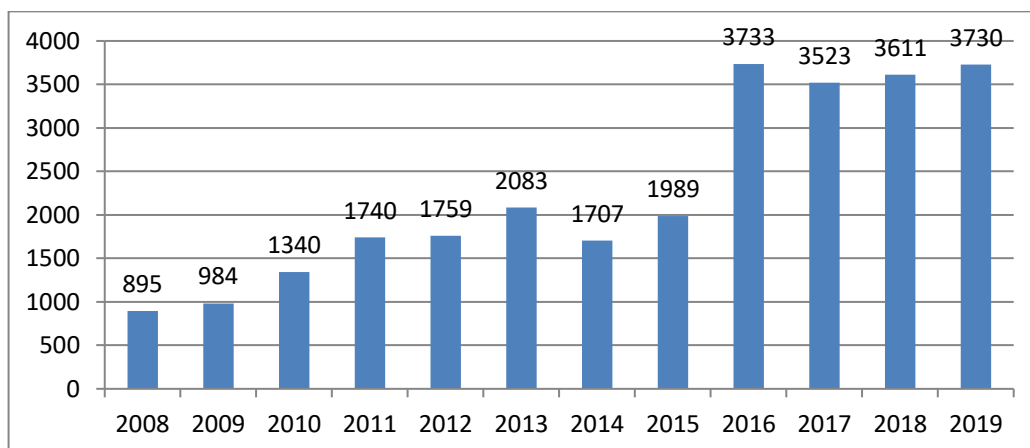

Zdroj: *O festivalu* [online]. [cit. 2021-11-13]. Dostupné z: <https://www.colours.cz/o-festivalu>

²⁸ *The European Festival Market Report 2014* [online]. 2015 [cit. 2021-11-16]. Dostupné z: <http://www.festivalinsights.com/2015/01/european-festival-market-report-2014/>

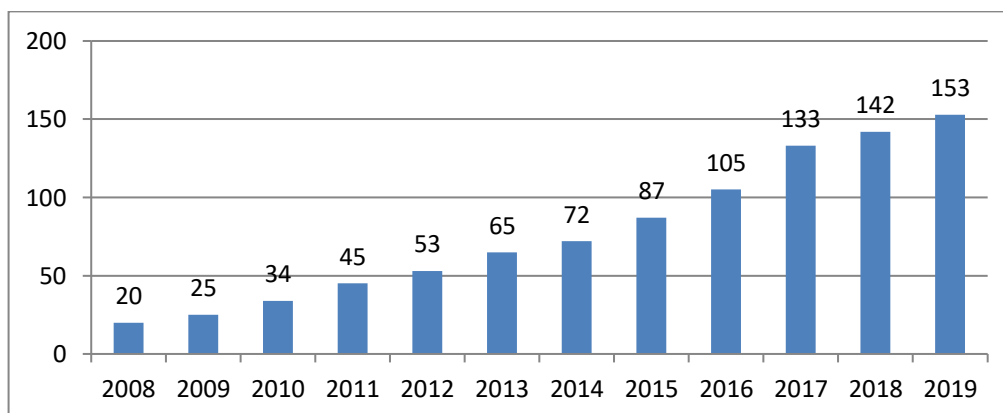
²⁹ BENCKENDORFF, P., MOSCARDO, G. a PENDERGAST, D. *Tourism and generation Y*. Cambridge, MA: CAB International, 2010.

Graf 4 Náklady organizátorů festivalu na pořádání hudebního festival Colors of Ostrava na 1 diváka (v Kč)

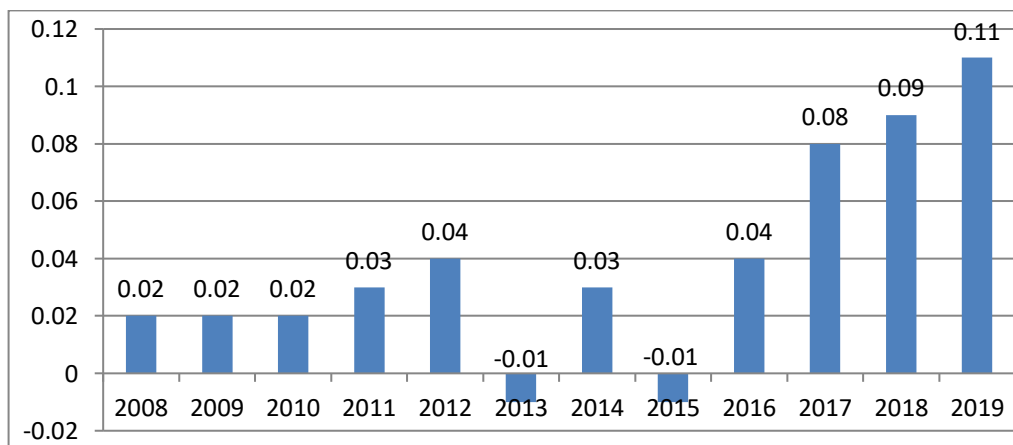
Zdroj: *O festivalu* [online]. [cit. 2021-11-13]. Dostupné z: <https://www.colours.cz/o-festivalu>

Graf 5 Příjmy (výnos investice) hudebního festivalu Colors of Ostrava (v mil. Kč)

Zdroj: *O festivalu* [online]. [cit. 2021-11-13]. Dostupné z: <https://www.colours.cz/o-festivalu>

Graf 6 Návratnost investice (ROI) hudebního festivalu Colors of Ostrava

Zdroj: *O festivalu* [online]. [cit. 2021-11-13]. Dostupné z: <https://www.colours.cz/o-festivalu>

Návratnost investice pořádání hudebního festivalu Colors of Ostrava byla vypočítána pomocí následujícího vzorce:

$$\text{ROI} = (\text{výnos investice} - \text{investiční náklady}) / \text{investiční náklady}$$

Z grafu 6 vyplývá neziskovost festivalu v letech 2013 a 2015. Ztráty činily 633 000 Kč v roce 2013 a 452 000 Kč v roce 2015. Obecně lze tvrdit, že návratnost investic pořádání festivalu Colors of Ostrava je nízká, protože se pohybuje v intervalu 0,02 – 0,11.

Na druhé straně je ekonomický dopad analyzované kulturní akce na ekonomiku regionu poměrně velký. Základem pro toto tvrzení je průzkum CzechTourism, který byl realizován v roce 2017. Z průzkumu vyplynulo, že akce podobné hudebnímu festivalu Colors of Ostrava pomáhají zejména regionům, které jinak nejsou mezi návštěvníky tolik populární. V případě Colors of Ostrava byl festival hlavním důvodem pobytu v regionu pro 83 procent zahraničních i domácích návštěvníků. Klíčové bylo i vyčíslení finančních přínosů analyzovaných akcí, resp. o kolik peněz by regiony přišly, pokud by se v nich dané akce nekonaly. V případě, že by se nekonal festival Colors of Ostrava, přišlo by Ostravsko o celkem asi 100 miliónů korun, které zde návštěvníci během festivalu utratí. Z průzkumu dále vyplynulo, že 56 procent hostů ze zahraničí přijelo opakovaně, tedy více než dvakrát. Podobně je na tom 81 procent domácích návštěvníků a 65 procent návštěvníků z jiných měst a regionů České republiky.³⁰ Zahraniční návštěvník utratí necelé dva tisíce korun za jeden den, kdežto domácí návštěvník pak 806 korun. Na pořádání festivalu Colors of Ostrava přispívá ostravský magistrát (např. v roce 2018 částkou 5,3 mil. Kč) i krajský úřad (v roce 2018 částkou 2,1 mil. Kč). Pozitivní je také zjištění, že roste i počet lidí, které festival po celý rok, ale hlavně v době svého konání zaměstnává. Celkový počet pracujících na festivalu byl v roce 2018 přes čtyři tisíce osob.

Pandemie COVID-19 zasáhla i do pořádání festivalu Colors of Ostrava. Festival se kvůli řadě omezení i nejistotě ohledně pořádání velkých kulturních událostí nekonal v roce 2020 ani 2021. Festival byl přesunut na červenec 2022. Opětovný přesun festivalu měl obrovský ekonomický dopad. Negativně se dotkl více než 6 000 lidí, kteří zajišťují průběh festivalu. Poškodil i více než 450 dodavatelů z Ostravska a celé České republiky nebo téměř 250 stánkařů. Region přišel o vysokou částku z akce plynoucí (jak již bylo výše vyčísleno). Organizátoři akce věří, že ještě jeden rok vydrží a věří v ještě intenzivnější a lepší zážitek. Dle slov Zlaty Holušové, ředitelky festivalu, živá hudba a kultura musí přežít.

³⁰ *CzechTourism změřil efektivitu dalších eventů* [online]. COT Group [cit. 2021-11-15]. Dostupné z: <https://celyotourismu.cz/czechtourism-zmeril-efektivitu-dalsich-eventu/>

Organizátoři akce ale nezháleli. Díky online nástrojům připravili pro své fanoušky např. následující akce/aktivity:³¹

- Fórum Meltingpot spustilo od ledna 2021 podcasty, kde si každý najde své téma. Od hudebních inspirací přes energické rozhovory po večerní relaxaci. To vše s osobnostmi a hosty z různých oborů na Spotify, iTunes, Google Podcasts, Apple Podcasts a dalších platformách.
- 4. – 7. listopadu 2021 proběhla virtuální konference Melgingpotu s více než 100 inspirativními řečníky z celého světa.
- Na webové stránce festivalu je možné si současnou dobu zpříjemnit skvělými recepty šéfa cateringu Lukáše Pazdyky.
- „Colors of Ostrava 2022 – Taste me“ – organizátoři akce své fanoušky zvou k online ochutnávce toho, co je čeká na Colors of Ostrava v roce 2022.

Závěr

Kulturní a událostní cestovní ruch patří mezi oblíbené aktivity návštěvníků cestovního ruchu. V rámci něho se chtějí vzdělávat, bavit se či objevovat a konzumovat hmotné i nehmotné kulturní produkty v destinaci. Kulturní akce, včetně hudebních festivalů velmi pozitivně působí na destinaci, region, místo, v němž se akce koná. Zvyšuje se návštěvnost, zlepšuje se image destinace a v neposlední řadě se jedná o přísun finančních prostředků, které mohou být následně využity na zlepšení kvality života místního obyvatelstva.

Pandemie COVID-19 ovlivnila kulturní průmysl jak negativně, tak i pozitivně. Řada akcí musela být zrušena, organizátoři přicházeli o příjmy z těchto akcí, interpreti byli bez svých fanoušků a návštěvníci se nemohli se svými oblíbenými interprety setkat a zažít tu správnou atmosféru. Na druhé straně ale došlo k využití online prostředí pro přenosy hudebních akcí či bylo možné koncerty virtuálně navštívit.

Hudební festival Colors of Ostrava patří mezi velmi oblíbené mezinárodní akce v České republice a to zejména kvůli spojení industriálního prostředí s pestrou přehlídkou hudby mnoha žánrů. Colors of Ostrava se z malé události lokálního významu vypracovaly v respektovaný a oceňovaný festival, který každoročně přiláká desítky tisíc domácích a zahraničních návštěvníků a stovky umělců z celého světa. I tento festival nemohl být v roce 2020 a 2021 pořádán, ale

³¹ Novinky [online]. 2015 [cit. 2021-11-16]. Dostupné z: <https://www.colours.cz/o-festivalu/novinky>

organizátoři festivalu pro své fanoušky připravili řadu akcí v online prostředí a již se těší na červenec 2022, kdy 19. ročník hudebního festivalu bude pořádán.

Použité zdroje

BENCKENDORFF, P., MOSCARDO, G. a PENDERGAST, D. *Tourism and generation Y*. Cambridge, MA: CAB International, 2010.

CzechTourism změřil efektivitu dalších eventů [online]. COT Group [cit. 2021-11-15]. Dostupné z: <https://celyoturismu.cz/czechtourism-zmeril-efektivitu-dalsich-eventu/>.

GETZ, D. *Event Studies. Theory, research and policy for planned events*. Routledge, 2010.

HESKOVÁ, M. *Cestovní ruch: pro vyšší odborné školy a vysoké školy*. 2., upr. vyd. Praha: Fortuna, 2011. ISBN 978-80-7373-107-6.

KESNER, L., MORAVEC, I., NOVOTNÝ, R. a D. ŠKODOVÁ-PARMOVÁ. *Management kulturního cestovního ruchu*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2008.

KOTÍKOVÁ, H. a E. SCHWARTZHOFFOVÁ. *Nové trendy v pořádání akcí a událostí (events) v cestovním ruchu*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2008. ISBN 978-80-87147-05-4.

McKERCHER, B. a H. DU CROS. *Cultural Tourism. Partnership Between Tourism and Cultural Heritage Management*. New York: The Haworth Press, 2002.

O festivalu [online]. [cit. 2021-11-13]. Dostupné z: <https://www.colours.cz/o-festivalu>.

RAABOVÁ, T. *Analýza ekonomického dopadu Asociace hudebních festivalů České republiky 2011*. Praha: Economic Impact, 2012. ISBN 978-80-260-1727-1.

RICHARDS, G. *Cultural tourism: global and local perspectives*. New York: Haworth Hospitality Press, c2007. ISBN 9780789031174.

Rock for People In the Game 2021 - Official Aftermovie [online]. [cit. 2021-11-16]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=nAIfSam0N2Q>.

SOBOLEVA, O., V. *Klasifikace druhů kulturně-akční turistiky podle zaměření kulturní akce // Bulletin Národní akademie cestovního ruchu*. 2019. č. 50, s. 25–27. http://vestnik.nat-moo.ru/wp-content/uploads/2019/06/CONTACTS_250_2019.pdf

The European Festival Market Report 2014 [online]. 2015 [cit. 2021-11-16]. Dostupné z: <http://www.festivalinsights.com/2015/01/european-festival-market-report-2014/>.

Tourism and Culture [online]. UNWTO, 2021 [cit. 2021-11-13]. Dostupné z: <https://www.unwto.org/tourism-and-culture>.

Využití mezinárodní normalizace v cestovním ruchu pro restart cestovního ruchu po překonání pandemie COVID-19 (SARS-CoV-

2) prostřednictvím zavádění opatření vyplývajících z těchto mezinárodních norem

Petr Houška

VÝZNAM CESTOVNÍHO RUCHU V RÁMCI GLOBÁLNÍ EKONOMIKY

Trh cestovního ruchu, tak jako celá světová ekonomika prochází nepřetržitým vývojem, spojeným v posledních desetiletích s hlubokou strukturální transformací, vycházející z prohlubující se specializace, která významným způsobem ovlivňuje ekonomiku a následně i sociální oblast celé společnosti. Jedním z dominantních projevů strukturální transformace je masivní produkce a spotřeba služeb. Tento proces bývá často nazýván třetí průmyslovou revolucí, nebo také nastolením ekonomiky služeb, či vstupem do informační společnosti. Podíl služeb na tvorbě HDP a na zaměstnanosti patří mezi často používané ukazatele vyspělosti ekonomiky zemí. Čím je ekonomika dané země vyspělejší, tím je podíl služeb (terciárního sektoru) na tvorbě hrubého domácího produktu a celkové zaměstnanosti obvykle vyšší (Kubišta, 2003). Služby se proto staly významným účastníkem mezinárodních ekonomických vztahů. Protože sektor služeb se nejprve uplatňoval spíše v národním měřítku, hovoří se o procesu internacionalizace služeb, které se tak stávají významným artiklem mezinárodního obchodu službami. Významnou součástí tohoto procesu, vzhledem k charakteru a způsobu jejich poskytování (zejména přeshraniční poskytování služeb) se staly služby cestovního ruchu.

Globalizace je mocnou silou utvářející národní a regionální ekonomiky. Služby, včetně cestovního ruchu, jsou nejrychleji rostoucím odvětvím globální ekonomiky. Globalizace má za následek snazší přístup přes hranice, což pro odvětví cestovního ruchu znamená více zahraničního cestovního ruchu a také zvýšenou globální konkurenci mezinárodních turistických destinací. Přesněji řečeno, globalizace ovlivňuje cestovní ruch několika způsoby (Dwyer et al., 2008): toky cestovního ruchu, šíření informačních a komunikačních technologií, sítěmi cestovního ruchu, výběrem cílového regionu, růstem cestovního ruchu, čínskou a indickou industrializací. Klíčovým prvkem úspěšného cestovního ruchu je schopnost rozpoznat změny a vypořádat se s nimi. Během posledních šesti desetiletí zažíval cestovní ruch neustálý rozmach a diverzifikaci. Stále větší počet destinací po celém světě se otevřely a investovaly do

cestovního ruchu. Cestovní ruch byl do roku 2019 jedním z nejrychleji rostoucích hospodářských odvětví na světě.

Od začátku pandemie COVID-19 (v Číně 2019) byl však sektor cestovního ruchu vážně zasažen. Podle UNWTO (2021) byl svět v důsledku COVID-19 (SARS-CoV-2) svědkem bezprecedentního 73% poklesu mezinárodního cestovního ruchu zaznamenaného v roce 2020. Cestovní ruch utrpěl ztrátu 1,1 miliardy mezinárodních turistů a ztrátu USA 1,3 bilionu dolarů v příjmech z exportu z cestovního ruchu. Navíc bylo fakticky ohroženo 100 až 120 milionů pracovních míst. S tak důležitým dopadem na ekonomiku země viděly potřebu identifikovat a implementovat opatření, která omezí šíření pandemie a obnoví důvěru cestovního ruchu v cestování a využívání služeb cestovního ruchu.

V tomto ohledu byly celosvětově vyvinuty národní, regionální, veřejné a soukromé protokoly proti COVID-19 s různými přístupy a rozsahy. Zdálo se relevantní a nezbytné harmonizovat opatření ke snížení rizika nákazy COVID-19 v jediném protokolu, který poskytne rámec zemím s dohodnutými minimálními požadavky a doporučeními pro zvážení rizik nákazy. Prvořadým cílem mezinárodní normalizace je usnadnit výměnu zboží a služeb odstraněním technických překážek obchodu a vytvořit a související se článkem VI GATS o domácí regulaci. Cílem je rozvíjet různé oblasti tak, aby mohly „přispívat k vytváření vhodnějších, obchodně přívětivějších a transparentnějších regulačních rámců pro usnadnění a podporu obchodu se službami. To platí jak pro národní normy, tak pro „mezinárodní normy příslušné mezinárodní organizace“. Zaměřují se na: licenční řízení, požadavky na odbornou kvalifikaci a technické standardy zasahující do efektivního přístupu na trh a konkrétně do obchodní přítomnosti zahraničních dodavatelů služeb na národním trhu. Tato činnost se týká celého sektoru služeb. Cestovní ruch představuje hlavní sektor služeb z hlediska objemu obchodu, již přijatých liberalizačních závazků a cílů postupné liberalizace.

Prakticky všechny špičkové turistické destinace na světě jsou zapojeny do programů založených na standardech zaměřených na kvalitu s cílem udržet si svůj podíl na trhu a konkurenceschopnost. Rozvojové země jsou těmi, které nejvíce žádají o mezinárodní pomoc při definování standardů kvality pro své aktivity v oblasti cestovního ruchu, protože to je považováno za opatření ke zlepšení prodeje jejich produktů cestovního ruchu, a tím k lepšímu propojení se světovým trhem. Autoři (Sasidharan et al. 2002) říkají, že poskytování mezinárodně uznávaných environmentálních ocenění (standardů) by bylo nástrojem pro podniky cestovního ruchu v rozvojových zemích při marketingu jejich služeb vysoce utrácejícím, ekologicky uvědomělým západním turistům.

Problematika standardizace není novým pojmem. Jsou to existující různé definice od různých autorů. Jain (1990) vysvětluje standardizaci jako: „Standardizace znamená nabízet společný produkt na národní, regionální a celosvětové bázi“. Clow (2005) naopak standardizaci definuje takto: „Standardizace znamená předložení jednotného tématu napříč národy a kulturami“. Různé definice lze nalézt ve slovnících. Několik autorů se jí zabývá z různých úhlů pohledu. Z hlediska využití v marketingu se standardizací produktů či služeb zabývají autoři jako Brotherton (1997), Rice (2004), Toner (2006). O standardizaci jako přínosu pro firmy píše Paliwoda (1995), který uvádí, že standardy přispívají k úpravě nákladů na produkt/službu podle potřeb místního trhu. Toner (2006) v této souvislosti dodává, že standardizace firmám „ulehčuje život“. White (2005) pak poukazuje na to, že standardizace minimalizuje provozní náklady a rizika a umožňuje firmám nabízet lepší služby svým zákazníkům. Je rozdíl, když je produktem služba nebo zboží (zboží). Rozdíl je také v jejich možné standardizaci. Autor Bozkurt (2010 a 2012) hovoří o standardizaci v cestovním ruchu jako o nesplnitelném úkolu. Problematika standardizace v cestovním ruchu (Indrová et al., 2011) je předmětem probíhající diskuse na mezinárodní úrovni. Tato debata poskytuje důkaz o různorodosti názorů na cíle této normalizace, její hodnotu, potenciál, limity nebo proveditelnost. Prakticky všechny hlavní světové turistické destinace se proto zabývají řízenými programy standardizace kvality z hlediska udržitelnosti jejich podílu na trhu a konkurenceschopnosti. Sdělování kvality (Handsuh, 2004) spotřebitelům cestovního ruchu je součástí procesu různých typů komunikace. Znamená to určit obsah, sdělení, způsoby komunikace, jeho nositele a jeho příjemce. Při přenosu pojmu kvalita je třeba vzít v úvahu, co pod tímto pojmem chápou lidé v cestovním ruchu jako tvůrci politik, podnikatelé či cestovatelé a jak se přizpůsobit lidskému chápání kvality. Jsou to různé typy norem. Hlavními tématy těchto diskusí jsou standardy kvality (Sweeney, 1980) a standardy managementu kvality (Anttila, 1992; Casadena et al., 2010). Autoři (Taxi et al., 2020) analyzují vztah mezi internacionalizací standardů kvality, lidskými problémy a konkurenční výhodou v organizacích v šesti podsektorech cestovního ruchu: hotely a apartmány cestovního ruchu, cestovní kanceláře, restaurace, ubytování na venkově, pláže a informace o cestovním ruchu. Cestovní kanceláře zvažují dopady těchto standardů na provozní a obchodní výkonnost a dopady související s lidskými problémy (školení, motivace a zapojení zaměstnanců). Podle Sandoffa (2005 a 2009) je hlavním důvodem pro aplikaci standardizace kontrola výstupní činnosti a kvality služeb. Plánovači cestovního ruchu a podnikatelé by však měli usilovat o bezproblémový proces komunikace kvality ve všech fázích nabídky nebo produktů a služeb cestovního ruchu. Stav kvality a standardy mohou být vyjádřeny grafickými symboly. V současné době je za tímto účelem hlášeno mnoho vývoje

po celém světě. V tomto ohledu je uznávána existence následujících možností (Handszych, 2004): kategorie nebo třída, certifikace, značky a kvalita štítky. Další velká skupina standardů je spojena s udržitelným cestovním ruchem. Autoři (Strombach et al., 2013) diskutují o tom, že rozvoj standardů a certifikačních programů v globálním cestovním ruchu nabyl na významu ve výrobě-spotřebě. Nové standardy služeb se zaměřují na sociální rozměr udržitelnosti. Autoři (Novelli et al., 2017) zabývající se implementací standardů pro zlepšení udržitelného cestovního ruchu v regionu. Podle Surmeiera (2020) mohou standardy udržitelnosti v cestovním ruchu přispět k budování a modernizaci schopností na úrovni firem.

Na druhou stranu problematika COVID-19 a jeho dopadů začala být velkým tématem hned poté, co se objevila a objevila se v centru pozornosti všech mezinárodních i národních organizací cestovního ruchu. Všichni publikovali dopad na cestovní ruch. COVID-19 se okamžitě stal tématem výzkumu cestovního ruchu. Autoři věnovali pozornost obecným dopadům COVID-19 zejména na poptávku po cestovním ruchu, destinace jako organizace destinačního managementu a tvůrci politik (Sigala, 2020) a pokles cestovního ruchu (Butcher, 2021). Mnoho autorů (Kaushal et al, 2021; Kumar, 2021; Pramana et al, 2021) a další se zabývalo dopadem COVID-19 na rozvoj cestovního ruchu v příslušných zemích. Obecně v zemích vysoce závislých na incomingovém cestovním ruchu. Některé práce zmiňují důležitost bezpečnostních standardů (Zheng et al, 2020) a standardů lékařské turistiky (Vequist, 2021), zejména v souvislosti s COVID-19.

Právě mezinárodní normalizace a standardizace se stala jedním ze zásadních nástrojů odstraňování technických bariér obchodu obecně i obchodu službami cestovního ruchu. V neposlední řadě má mezinárodní normalizace služeb význam pro ochranu spotřebitele, zejména z pohledu jeho informovanosti, které je spojeno s jeho očekáváním spojeným s kvalitou poskytovaných služeb v místě destinace, která se může nacházet na jiném světadíle a místní požadavky na jejich poskytování se mohou proto výrazně lišit od tohoto očekávání. Může též efektivně napomoci ve sjednocení pravidel a informovanosti spotřebitele při poskytování služeb cestovního s ohledem na rizika spojená s pandemií COVID 19.

VYMEZENÍ POJMŮ

Použití termínu norma v souladu s praxí Mezinárodní organizace pro normalizaci Mezinárodní organizace pro normalizaci (ISO) může být důvodem nedorozumění. Pojmy „standard“ nebo

„norma“ jsou především chápány jako závazné předpisy, nebo právně závazná opatření stanovená v rámci národního regulačního rámce. Slovníky skutečně potvrzují tento názor, ale zároveň také odkazují na dobrovolné, nezávazné normy. Rozdíl je často spatřován v tom, kým a pro koho je norma vytvořena, například závazné právní normy určené pro podniky cestovního ruchu (např. zák. č. 159/1999 Sb.).

Mezinárodní organizace pro normalizaci (ISO) má svou vlastní definici normy, která se neodvolává na její závazný status. Obecně platí, že charakteristika normy by měla být chápána jako dohoda mezi hlavními zúčastněnými stranami na převládajících osvědčených postupech. Norma je tedy nejlepším uznanou praxí, která je akceptována většinou. Dodržování normy je jednou z podmínek poskytování kvality. Pokud existují různé úrovně, nebo rozsah poskytovaných služeb nebo produktů, mohou být tyto klasifikovány nebo zařazovány podle kategorií do příslušných stupňů. Klasifikace je proto popisem služby nebo produktu podle řady různých souvisejících standardů, které odpovídají každé kategorii.

Norma může řešit celou řadu aspektů služby nebo produktu. Ty mohou zahrnovat: materiální nebo fyzikální vlastnosti nebo charakteristiku budov a zařízení, které se používají k výrobě a poskytování služby, popis služby, odbornou kvalifikaci (k poskytování služby), jazyk (terminologie, značení a symboly), procesy nebo postupy. Normy mohou také odkazovat na specifické aspekty zařízení nebo služby, jako jsou bezpečnost, hygiena a dostupnost. Některé normy mohou zahrnovat též prvky týkající se více než jednoho aspektu.

Mezinárodní standardizace je spojena s certifikací, která potvrzuje, že požadavky normy jsou sloučeny. Certifikace má i svůj marketingový rozměr. Držitel certifikátu tak může prokázat svůj zodpovědný přístup k zákazníkům. V případě odvětví cestovního ruchu turistům.

DOPAD PANDEMIE COVID-19 NA PRŮMYSL CESTOVNÍHO RUCHU

Globální cestovní ruch utrpěl nejhorší rok v historii v roce 2020, přičemž mezinárodní příjezdy klesly o 74 % podle nejnovějších údajů Světové organizace cestovního ruchu (UNWTO, 2021 a). Destinace po celém světě přivítaly v roce 2020 o 1 miliardu méně mezinárodních příjezdů než v předchozím roce, a to kvůli bezprecedentnímu poklesu poptávky a rozsáhlým cestovním omezením. To je srovnatelné se 4% poklesem zaznamenaným během světové hospodářské krize v roce 2009. Podle nejnovějšího světového barometru cestovního ruchu UNWTO (2021a) představuje kolaps mezinárodního cestování odhadovanou ztrátu 1,3 bilionu USD na příjmech z exportu – více než 11násobek ztráty zaznamenané během celosvětové hospodářské krize v roce 2009. Krize ohrozila 100 až 120 milionů přímých pracovních míst v cestovním ruchu,

mnoho z nich v malých a středních podnicích. Pandemie COVID-19 v roce 2020 proběhla ve dvou vlnách a všechny země a jejich vlády přijímaly svá uzamčení. Většina zemí zavírala své ekonomiky v březnu 2020 se znovuotevřením v letním měsíci (polovina nebo konec června – září 2020) a novým uzavřením v září/říjnu 2020, které trvalo do konce roku 2020 a dále. Byla přijímána opatření pro oživení ekonomiky a cestovního ruchu s ohledem na doporučení a směrnice mezinárodních orgánů. Kvůli vyvíjející se povaze pandemie mnoho zemí dokonce v roce 2021 znovu zavedlo přísnější cestovní omezení. Ty zahrnovaly povinné testování, karantény a v některých případech úplné uzavření hranic, to vše zatěžovalo obnovení mezinárodního cestování. Zároveň se očekává, že pomůže postupné zavádění vakcíny proti COVID-19. Podíváme-li se dále do budoucna, většina odborníků nezaznamenala návrat k úrovni před pandemií před rokem 2023. 43 % respondentů poukazuje na rok 2023, zatímco 41 % očekává, že k návratu na úroveň z roku 2019 dojde až v roce 2024 nebo později. Rozšířené scénáře UNWTO na roky 2021–2024 naznačují, že by mohlo trvat dva a půl až čtyři roky, než se mezinárodní cestovní ruch vrátí na úroveň roku 2019 (UNWTO, 2020). Návrat k typickému mezinárodnímu vzorci poptávky byl nicméně pozvolný, přičemž se předpokládá, že úroveň z roku 2019 se vrátí do roku 2023. Návrat k cestování však nastává s novými spotřebitelskými návyky, které vyžadují silnou adaptaci a agilní reakce ze strany odvětví cestovního ruchu. Zajištění bezpečných možností cestování se stalo prioritou destinací. Podle očekávání by potenciální cestovatelé pravděpodobně cestovali pomaleji, blíže k domovu a do méně známých destinací.

UNWTO určila následujících 7 priorit pro obnovu cestovního ruchu (UNWTO, 2020 a):

1. Zajistit likviditu a chránit pracovní místa.

Tato priorita měla za cíl: vytvořit specializované režimy podpory cestovního ruchu pro malé a střední podniky, podnikatele a osoby samostatně výdělečně činné; poskytnout výjimky, snížení nebo/a odložení plateb sociálního zabezpečení a daňových plateb, jakož i kritické účty pro společnosti, osoby samostatně výdělečně činné a pracovníky (zejména pro nejzranitelnější); nastavit finanční nástroje pro usnadnění likvidity (moratoria na splácení úvěrů, úvěrové záruky nebo flexibilní úvěrové půjčky na pracovní kapitál); přezkoumat politiku zrušení s ohledem na práva spotřebitelů a naléhavost likvidity pro společnosti; rozšířit a rozšířit sociální výhody (dávky pojištění v nezaměstnanosti, příspěvky pro uchazeče o zaměstnání); podporuje přechod pracovníků a uchazečů o zaměstnání do nového zaměstnání v novém normálu a zajišťuje dialog mezi podniky a odbory zaměstnanců (mezinárodní pracovní normy).

2. Obnovit důvěru prostřednictvím bezpečnosti a zabezpečení.

Tato priorita byla zaměřena na: stanovení přiměřených bezpečnostních a hygienických protokolů ke snížení rizik v celém hodnotovém řetězci cestovního ruchu a v každém kroku cesty cestujících; poskytování jasných informací cestujícím o stávajících opatřeních zavedených v destinacích a společnostech; poskytování jasných informací cestujícím o tom, co očekávat (práva a záruky, pokud onemocníte na cestách nebo v destinaci); se zaměřením na komunikaci zaměřenou na člověka – empatie, ujištění a spojení; vytváření komunikačních kampaní zaměřených na budování důvěry, včetně bezpečnostních opatření přijatých destinacemi a společnostmi.

3. Spolupráce veřejného a soukromého sektoru pro efektivní znovuotevření.

Tato priorita zahrnovala: vytvoření mechanismů pro spolupráci veřejného a soukromého sektoru při definování a implementaci protokolů souvisejících se zdravím ; vytvoření použitelných a proporcionálních protokolů v plné koordinaci se soukromým sektorem a zdravotnickými úřady, aby bylo zajištěno, že budou založeny na vědeckých důkazech a budou použitelné; sdílení znalostí a osvědčených postupů; nastavení mechanismů na podporu adaptace společností, destinací a školení jejich zaměstnanců a investice do lepších a sdílených datových systémů.

4. Otevřít hranice s odpovědností.

Zodpovědné otevírání hranic mělo za cíl: zavést a přizpůsobit akceschopné hraniční procesy a postupy v souladu s důkazy veřejného zdraví založenými na hodnocení rizik; pravidelně revidovat cestovní omezení a protokoly, aby bylo zajištěno, že zůstanou úměrné hodnocení rizik pro veřejné zdraví; zlepšit používání technologií pro bezpečné, bezproblémové a bezdotykové cestování; poskytují spolehlivé, konzistentní a snadno dostupné informace o cestovních omezeních a protokolech soukromému sektoru a cestujícím; definují role a odpovědnosti pro vlády, soukromý sektor a cestující. Vlády a regionální bloky by měly usnadnit cestování směrem k zásadám e-víza/víza při příjezdu/bez víz a dočasně odstranit vízové poplatky, aby se stimulovala poptávka.

5. Harmonizovat a koordinovat protokoly a postupy.

Harmonizace zdravotních protokolů a postupů souvisejících s cestováním a turistikou by měla být provedena na celosvětové úrovni, aby byla zajištěna regionální a mezinárodní koordinace při znovuotevření hranic. Pro tento proces byly doporučeny příslušné mezinárodní normy ICAO (Úmluva o mezinárodním civilním letectví), doporučené postupy a specifikace týkající se cestovních dokladů, aby byla zajištěna harmonizace a interoperabilita pro výměnu údajů o cestujících, včetně vytvoření formuláře o veřejném zdraví cestujících (od kdy a jak jsou data shromažďována a sdílena). Měla by být zajištěna koordinace společných politik mezi orgány

cestovního ruchu, zdravotnictví, vnitra a dopravy. Harmonizace zahrnuje nastavení aplikací pro sledování návštěvníků a práci na jejich mezinárodní interoperabilitě.

6. Pracovní místa s přidanou hodnotou prostřednictvím nových technologií.

Tato priorita zahrnovala: přijetí národních politik, které podporují digitální transformaci destinací, společností, zaměstnanců a uchazečů o zaměstnání; podporu společností, které urychlují digitální transformaci; přijímají nové profily: kybernetická bezpečnost, analýza velkých dat, datoví vědci; podpora uchazečů o zaměstnání s novými dovednostmi: nové produkty, marketing, informace o trhu; poskytování více a lepších školení a implementace online školení ke zdokonalování zaměstnanců v poskytování služeb, back office, technologie, jazyky, bezpečnostní opatření; poskytování bezplatného online školení pro ty, kterých se to nejvíce týká, v partnerství s univerzitami, technologickými společnostmi a dalšími vzdělávacími a školicími institucemi; propagace online bezplatných školení, jako je UNWTO Online Academy, a podpora vývoje a marketingu kurzů ve více jazycích.

7. Inovace a udržitelnost jako nový normál.

Nový normál se bude lišit od minulosti, takže je nutné: urychlit přechod k oběhovému hospodářství v hodnotovém řetězci cestovního ruchu; tranzit k turisticky účinnějšímu z hlediska zdrojů a nízkouhlíkovému cestovnímu ruchu s cílem přizpůsobit se a zmírnit klimatickou krizi; definovat únosnost a pokročit v efektivním řízení destinací: vybudovat udržitelnější a odpovědnější turistický sektor prostřednictvím přidané hodnoty a lepších datových důkazních systémů měření a monitorování cestovního ruchu (UNWTO INSTO Observatories & UN Measuring Sustainable Tourism Initiative).

MEZINÁRODNÍ STANDARDIZACE BĚHEM PANDEMIE COVID-19

Krise COVID-19 ukázala zásadní význam norem jako prostředku ke zhodnocení znalostí. Během pandemie byl nedostatek lékařských ochranných prostředků, jako jsou roušky. Výrobci přizpůsobili stávající výrobní linky, aby jich vyrobili více. Lidé si mohli být jisti, že tyto masky jsou bezpečné a účinné proti viru díky existujícím mezinárodním standardům. Některé mezinárodní a národní normalizační orgány daly volně k dispozici zejména lékařské standardy, aby zajistily výrobu vysoce kvalitních ochranných masek, které ochrání lidi před COVID-19. Také v cestovním ruchu během krizí COVID-19 se zdálo být relevantní a nezbytné sladit všechna tato různá opatření, aby se snížilo riziko nákazy COVID-19 v jediném protokolu. Takový protokol by měl zemím poskytnout rámec s dohodnutými minimálními požadavky a doporučeními, které je třeba vzít v úvahu v době, kdy existuje riziko nákazy.

ISO zřídilo v roce 2020 novou pracovní skupinu „Opatření ke snížení šíření COVID-19 v cestovním ruchu“ (WG 18) v rámci ISO/TC 228 Cestovní ruch a související služby za účelem přípravy nového standardu. Tato norma je založena na specifikacích 21 UNE (Španělská asociace pro standardizaci) vyvinutých ve Španělsku za účelem omezení šíření koronaviru a poskytování bezpečnějších služeb cestovního ruchu. Španělská asociace pro standardizaci UNE ve spolupráci s Institutem pro kvalitu španělského cestovního ruchu (ICTE) zveřejnila Specifikace, které stanoví pokyny a doporučení pro snížení rizika infekce COVID-19 v odvětví cestovního ruchu. Španělská asociace pro normalizaci zpřístupnila tyto dokumenty zdarma a komukoli je může používat. Norma UNE 0066 Specifikace je vytvořena na sérii částí zaměřených na bezpečné poskytování turistických služeb v různých pododvětvích. Tato činnost je v souladu s výše uvedenými globálními směrnicemi UNWTO. Další specifikace v této řadě pokrývají návštěvy pláží, vinařství, průmyslové organizace, kulturní a historické památky, turistické autobusové společnosti, autopůjčovny, lanové a vodní dopravní společnosti, námořní sportovní zařízení a námořní aktivity, noční odpočinek, chráněné přírodní prostory, zábavní a volnočasové parky, turistika MICE (setkání, pobídky, kongresy/kongresy, akce/výstavy) a jedinečná veřejná prostranství. Jsou to kromě nedávno zveřejněných specifikací UNE pro lázně, hotely a turistické apartmány, cestovní kanceláře, kempy a rekreační střediska, restaurace a stravovací služby, ubytování na venkově, golfová hřiště, turistické průvodce, muzea a památky, turistické informační kanceláře, hostince/ ubytovny, aktivní cestovní ruch a ekoturistika. Spolupráce veřejného a soukromého sektoru byla klíčem k harmonizaci pokynů, které následně schválilo ministerstvo zdravotnictví. Navrhovaná opatření směřovala k sektoru a byla doplněna o opatření sociálního distancování, bariérová gesta a používání roušek určených pro obyvatelstvo a turisty. Specifikace UNE jsou klíčové nástroje podporované zdravotnickými odborníky pro implementaci řady hygienických a zdravotních bezpečnostních protokolů, které zaručují minimalizaci rizika infekce koronavirem. Zamezí také územnímu rozptylu protokolů a pomohou připravit se na znovuotevření odvětví cestovního ruchu, jakmile budou zmírněna opatření na omezení, a podpoří tak obraz Španělska jako bezpečné turistické destinace. Na základě těchto španělských zkušeností byl proto svolavatel WG 18 ze Španělského institutu kvality cestovního ruchu za podpory Španělské normalizační asociace (UNE). V roce 2021 ISO přijala ISO/PAS 5643:2021 Cestovní ruch a související služby — Požadavky a pokyny ke snížení šíření Covid-19 v cestovním ruchu

Tento dokument specifikuje základní požadavky a směrnice týkající se prevence šíření koronaviru v odvětví cestovního ruchu a doplňuje existující národní protokoly. Tato opatření přispějí k oživení odvětví cestovního ruchu a obnoví důvěru cestovatelů.

Tento dokument též stanovuje požadavky a doporučení pro organizace cestovního ruchu k předcházení šíření koronaviru SARS-CoV-2, aby mohly chránit zdraví svých zaměstnanců před COVID-19 a poskytovat bezpečnější služby a produkty cestovního ruchu turistům a místním obyvatelům.

Tento standard platí pro celý hodnotový řetězec cestovního ruchu, včetně těchto 20 subsektorů:

- ubytování;
- dobrodružný cestovní ruch a ekoturistika;
- pláže;
- stravovací služby;
- golfové služby;
- léčebné lázně a wellness;
- kongresový a konferenční cestovní ruch (MICE cestovní ruch);
- muzea a památky;
- přírodní chráněné oblasti;
- noční zábava;
- potápění;
- lyžařské areály;
- tematické a zábavní parky;
- přeprava turistů;
- turističtí průvodci;
- turistické prohlídky;
- turistická informační centra;
- cestovní kanceláře a cestovní agentury;
- jedinečné veřejné prostory;
- přístavy pro jachty a námořní aktivity.

Odvětví cestovního ruchu EU bylo jedním z nejvíce zasažených pandemií COVID-19 s dopady jak na nabídku, tak na poptávku po cestování. Pokles mezinárodního cestovního ruchu v letech 2020 a 2021 představuje stovky miliard propadlých příjmů z ekosystému cestovního ruchu Evropské unie (EU) a ztrátu milionu pracovních míst.

Rostoucí důkazy o pozitivním dopadu vakcinačních kampaní spolu s navrhovaným využitím digitálního zeleného certifikátu postupně obnoví svobodu pohybu a usnadní zotavení odvětví cestovního ruchu v Evropě. Je proto nezbytně nutné poskytnout podporu odvětví cestovního ruchu EU, aby bylo připraveno bezpečným a koordinovaným způsobem obnovit služby.

Některé evropské země zavedly různě podrobné národní nebo regionální protokoly o bezpečnosti a ochraně zdraví pro organizace a služby cestovního ruchu. Aby se pomohlo odvětví cestovního ruchu rychleji se zotavit, aby se stalo odolnějším odvětvím a aby se obnovila důvěra ve vnitroeurospké a mezinárodní cestování, je nyní třeba poskytnout jasný, společný a dobrovolný návod na evropské úrovni. Evropská komise kromě toho navrhla k podpoře těchto cílů použití vizuální identity. V reakci na tento požadavek Evropské komise je k dispozici soubor dvou dokumentů, a to již zmiňovaný dokument CWA 5643-1:2021, který stanovuje požadavky a doporučení pro organizace cestovního ruchu k předcházení šíření koronaviru SARS-CoV-2, aby mohly chránit zdraví svých zaměstnanců před COVID-19 a poskytovat bezpečnější služby a produkty cestovního ruchu turistům a místním obyvatelům. Platí pro celý hodnotový řetězec cestovního ruchu, včetně 20 subsektorů a dále CWA 5643-2:2021, který pomůže propagovat Evropu prostřednictvím společné vizuální identity jako bezpečnou destinaci cestovního ruchu odolnou vůči covidu a budovat důvěru mezi cestujícími v rámci EU a mezinárodními cestujícími, čímž poskytne Evropě konkurenční výhodu na globálním trhu cestovního ruchu. Evropským poskytovatelům služeb cestovního ruchu se doporučuje implementovat tento soubor dokumentů, aby zajistili všeobecné porozumění napříč subsektory cestovního ruchu v evropských zemích.

VIZUÁLNÍ IDENTITA

Evropská vizuální identita pomůže vybudovat důvěru na trhu cestovního ruchu. Tato vizuální identita je označována jako *Covid-19 bezpečnostní pečť evropského cestovního ruchu* a je znázorněna níže. Tato vizuální identita musí být sdělována, musí být srozumitelná a přístupná všem uživatelům. Vizuální identita má být doprovázena QR kódem vedoucím k nástinu hlavního obsahu uvedeného v CWA 5643-1:2021.

Obrázek 1 – Vizuální identita Covid-19 bezpečnostní pečeť evropského cestovního ruchu

Vizuální identitu mohou viditelně umísťovat pouze ty organizace cestovního ruchu, které zajistí trvalé dodržování opatření k zabránění šíření covidu-19, stanovených v CWA 5643-1:2021. Za podmínky používání této vizuální identity jsou odpovědné příslušné úřady jednotlivých evropských zemí. Příslušné úřady musí stanovit kontrolní systém vhodný pro monitorování shody s CWA 5643-1:2021 pro ty organizace cestovního ruchu, které se rozhodnou vizuální identitu používat.

Příslušné úřady mají zavést vhodný proces pro registraci organizací cestovního ruchu a poskytnout Covid-19

bezpečnostní pečeť evropského cestovního ruchu, zejména s ohledem na potřeby malých a středních podniků (SME) a mikropodniků.

Jestliže si příslušný úřad přeje používat *Covid-19 bezpečnostní pečeť evropského cestovního ruchu*, musí vynaložit maximální úsilí k získání kontroly, což mimo jiné zahrnuje:

- a) Aplikační systém, včetně formuláře žádosti od organizace cestovního ruchu (žadatele), který obsahuje kontaktní údaje a subsektor cestovního ruchu, a závazek žadatele používat vizuální identitu v souladu s CWA 5643-1:2021 a CWA 5643-2:2021.
- b) Metodu posuzování prováděného příslušnými úřady každé evropské země nebo jakýmkoliv subjektem určeným příslušným úřadem za účelem dohledu nad shodou / potvrzení shody žadatele s opatřeními požadovanými v CWA 5643-1:2021. Tímto posuzováním může být virtuální návštěva nebo fyzická návštěva, na jejichž podporu lze použít vlastnoručně vyplněný

kontrolní seznam (pokud možno online) a/nebo plán namátkových kontrol. Před posuzováním může příslušný úřad udělit povolení k používání vizuální identity. Posuzování však musí být prováděno ve stanovené lhůtě. Toto posuzování má být podle potřeby upraveno a opakováno podle vývoje pandemie. Metoda posuzování může být založena na existujícím způsobu označování.

c) Zprávu potvrzující soulad s CWA 5643-1:2021, která může být založena na kontrolním seznamu

Jestliže příslušný úřad konkrétní evropské země udělil povolení k používání vizuální identity, smí organizace cestovního ruchu používat vizuální identitu a zodpovědně ji viditelně umísťovat podle informací uvedených v žádosti.

Příslušné úřady mají umožnit systém pro shromažďování zpětné vazby od klientů/turistů o jejich názorech, jak pozitivních, tak negativních, na organizace cestovního ruchu. V případě negativní zpětné vazby musí příslušný úřad zpětnou vazbu posoudit a v případě potřeby přijmout opatření. Příslušné úřady jednotlivých evropských zemí musí poskytnout veřejný aktualizovaný seznam (pokud možno online) organizací cestovního ruchu, kterým bylo uděleno povolení používat vizuální identitu.

Jakmile organizace cestovního ruchu (žadatel) splní podmínky pro používání vizuální identity a příslušný úřad vydal povolení, je vizuální identita k dispozici zdarma. Vizuální identita musí být umístěna takovým způsobem, aby byla viditelná pro všechny (např. umístěna u vchodu do organizace a/nebo na webové stránce, v brožuře).

ZÁVĚR

Mezinárodní standardizace služeb cestovního ruchu umožňuje volný pohyb služeb po celém světě a je důležitá pro subjekty cestovního ruchu nejen v běžných podmínkách jejich provozu. Musí reagovat na trendy v cestovním ruchu a změny. Výše zmíněná krize COVID-19 měla velmi negativní dopad na turistický průmysl, na všechna jeho odvětví. Dopad je nejen současný, ale bude i dlouhodobější. Cestovní ruch byl postižen jako první a s největší pravděpodobností se bude jako poslední vzpamatovávat. Mezinárodní normalizační orgán byl schopen velmi rychle zareagovat na krizi COVID-19 a na požadavek cestovního ruchu vytvořit nový standard. Nový standard obsahuje pokyny a doporučení pokrývající různá odvětví cestovního ruchu. Tato standardní opatření přispívají ke snížení šíření COVID 19 a jeho variant, ke kterému došlo nově v roce 2021 (Jižní Afrika, Brazílie, Indie). Pro restart a oživení cestovního ruchu je nutné vrátit důvěru zákazníků/turistů. Mezinárodní standardy, jejich aplikace poskytovateli služeb

cestovního ruchu může zajistit stejnou kvalitu služeb a bezpečnost a ochranu zákazníků/turistů po celém světě. Nově vyvinuté mezinárodní standardy jsou použitelné nejen v době COVID-19, ale mnohem déle. Tyto standardy mohou být uplatňovány odvětvími cestovního ruchu v případě jakékoli jiné infekce/pandemie v budoucnu. Mezinárodní standardy dávají spotřebitelům důvěru, že inovativní technologie jsou bezpečné, destinace a služby poskytované odvětvími cestovního ruchu jsou také bezpečné. Kromě toho je důležitou úlohou všech mezinárodních norem informovat spotřebitele o tom, co mohou očekávat.

Použité zdroje

Borkurt, A. (2012). *Tourism Industry and Standardization: Possibilities and Opportunities*. Cag University Journal of Social Science. 9 (1).

Buxbaum, P. (2016). *How Countries Benefit from International Standards*. Global Trade, March 27th, 2016. Retrieved 08/15/21 from: <https://www.globaltrademag.com/how-countries-benefit-from-international-standards/>.

Cai, L. A., & Gartner, W. C., & Munar, A. M. (2009). *Tourism Branding: Communities in Action*, 1. ed., Bingley UK.: Emerald Group Publishing Limited.

Casadena, M., & Marimon, T., & Mori, A. (2010). *The future of standardized quality management in tourism: evidence from the Spanish tourist sector*. The Service Industry Journal, Volume30, Issue 14.

CDC, Centres for Disease Control and Prevention (2021). <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/index.html>.

CEN, European Committee for Standardization (2021). <https://www.cen.eu>

CWA 5643-2, CEN Workshop Agreement (2021). Tourism and related services – Requirements and guidelines to reduce the spread of Covid-19 in the tourism Industry - European visual identity. Retrieved 06/15/21 from: <https://www.cen.eu/news/brief-news/Pages/NEWS-2021-015.aspx>.

Dominici, G., & Guzzo, R. (2010). customer Satisfaction in the Hotel Industry: A Case Study from Sicily. International Journal of Marketing Studies. 2 (pp.3-12). <http://dx.doi.org/10.5539/ijms.v2n2p3>.

Dwyer, L., & Edwards, D., & Mistilis, N., & Roman O., & Scott, N., & Cooper, Ch. (2008). *Megatrends underpinning tourism to 2020: Analysis of key drivers for change*. Australia: CRC for Sustainable Tourism Pty Ltd.

European Tourism Covid-19 Safety Seal (2021), visual identity. Retrieved 06/15/21 from: <https://www.cen.eu/work/products/labels/pages/default.aspx>.

Handszuh, H. (2004). Communicating Quality to Tourism Consumers. European Seminar-Workshop on Tourism Quality Systems, Vilnius, 4-6 November 2004, World Tourism Organization (WTO), Madrid, Spain.

Houška, P. (2016 a): Význam normalizace služeb cestovního ruchu z pohledu odstraňování bariér volného pohybu služeb a ochrany spotřebitele v rámci mezinárodního a českého cestovního ruchu. In: Acta Universitatis Carolinae Iuridica. Nakladatelství Karolinum, 3/2016, ISSN 0323-0619.

Houška, P. (2016 b): Marketingové využití brandů pro zviditelnění destinace Slovensko na trhu cestovního ruchu. Prešov 2016, Dizertační práce. Prešovská univerzita v Prešove. Fakulta manažmentu. Katedra turizmu a hotelového manažmentu.

Indrová, J., Houška, P., Petrů, Z. (2011): Kvalita ve službách cestovního ruchu. 1. vydání. Praha. Nakladatelství Oeconomica. ISBN 978-80-245-1766-7.

ISO (International Organization for Standardization). *Proposal for new field of technical activity*. Tourism and related services, reference number ISO/TS/P 198, ISO, Geneva, Switzerland.

ISO 21902:2021. Tourism and related services – Accessible tourism for all – Requirements and recommendations. Retrieved 08/15/21 from: <https://www.iso.org/standard/72126.html>.

ISO/PAS 5643:2021 Tourism and related services — Requirements and guidelines to reduce the spread of Covid-19 in the tourism industry, Geneva, Switzerland.

ISO/ TC 228 Tourism and related services (<https://www.iso.org/committee/375396.html>).

Jain, S.C. (1990). International Marketing Management. Boston. Pws-Kent Publishing (p. 442).

Kaushal, V., & Srivastava, S. (2021). *Hospitality and tourism industry amid COVID-19 pandemic: Perspectives on challenges and learning from India*. International Journal of Hospitality Management, Vol. 92.

Kubišta, V. (2003): Služby v mezinárodním obchodě. Hronov. Grafické závody Horonov, s.r.o. ISBN 80-239-0250-4.

Kumar, P. (2021). *Impact of Covid-19 Pandemic on Indian Tourism & Hospitality Industry*. World Wide Journal of Multidisciplinary Research and Developmet. Vol. 7 (9). (pp.22-26).

Kvítková, Z., & Petrů, Z. (2021). *Domestic Tourism as a Factor of Survival and Recovery of Tourism in the V4 Countries (a comparative study)*. Conference: 21st International Joint Conference Central and Eastern Europe in the Changing Business Environment: Proceedings. DOI: 10.18267/pr.2021.krn.4816.13.

- Novelli, M., & Klate, M., & Dolezal, C. (2017). *The ASEAN Community-based Tourism Standards: Looking Beyond Certification*. Tourism Planning Development. Vol. 14, Issue 2. (pp. 260-281).
- OECD, Organization for Economic Co-operation and Development (2008).” *Globalisation, SMEs and Tourism Development*”. Tourism in OECD Countries 2008: Trends and Policies. Paris. OECD Publishing <https://doi.org/10.1787/9789264039773-en>.
- OECD, Organization for Economic Cooperation and Development (2020). *OECD Tourism Trends and Policies 2020*.<https://doi.org/10.1787/6b47b985-en>.
- Peelen, E. & Beltman, R. (2013). Customer Relationship Management. Harlow. Pearson.
- Pramana, S., & Paranartha, D.Y., & Ermawan, G.Y., & Deli, N.F., & Srimulyani, W. (2021): *Impact of COVID-19 pandemic on tourism in Indonesia*. Current Issues in Tourism. <https://doi.org/10.1080/13683500.2021.1968803>.
- Sandoff, M. (2009). *A transnational Approach to customer loyalty*. International Journal of Contemporary Hospitality Management. 21(3). (pp.239-250).
- Sasidharon, V., & Sirokaya, E., & Kerstetter, D. (2002): *Developing countries and tourism ecolabels*. Tourism Management. Vol. 23, Issue 2. (pp. 161-174).
- Sigala, M. (2020). *Tourism and COVID-19: Impacts and Implications for advancing and resetting industry and research*. Journal of Business Research., Vol. 117. (pp. 312-321).
- Sweeney, A. E. (1980). *Quality Standards in Tourism*. International Journal of Tourism Management, Vol. 1, Issue 4.
- Taxi, J.J., & Pereira-Moliner, J., & Molina-Arazín, J.F. & Lopez-Gamero, M.D. (2020). *Quality standards and competition advantage: the role of human issues in tourism organizations*. Current Issues in Tourism. Vol. 23 (20). (pp. 2515-2532).
- UNWTO, World Tourism Organization (1995): GATS & Tourism, Agreeing on Trade and Tourism, Implications of the General Agreement on Trade in Services. Madrid. Spain.
- UNWTO, World Tourism Organization (1997). *International Tourism: A Global Perspective*. Madrid. Spain. ISBN: 92-844-0231-X.
- UNWTO, World Tourism Organization (2020 a). *UNWTO priorities for tourism recovery*. Madrid. Spain. Retrieved 06/15/21 from: <<https://www.unwto.org/restarting-tourism>>.
- UNWTO, World Tourism Organization (2020b). *Global guidelines to restart tourism*. Madrid. Spain. Retrieved 06/15/21 from: <<https://www.unwto.org/restarting-tourism>>.
- UNWTO, World Tourism Organization (2020). *COVID-19 Tourism Recovery Technical Assistance Package*. Madrid. Spain. Retrieved 02/12/21 from: <https://webunwto.s3.eu-west->

1.amazonaws.com/s3fs-public/2020-05/COVID-19-Tourism-Recovery-TA-Package_8%20May-2020.pdf.

UNWTO, World Tourism Organization (2021a). *2020: Worst Year in Tourism History with 1 Billion fewer International Arrivals*. Madrid. Spain. Retrieved 06/15/21 from: <https://webunwto.s3.eu-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/2021-01/210128-barometer-en.pdf?Ga11QTYG.Ky9LDZ2tlDKc.iRZkinJeuH>.

UNWTO, World Tourism Organization (2021b). *Tourism Numbers Down 83 % but Confidence Slowly Rising*. Madrid. Spain. Retrieved 06/15/21 from: <https://webunwto.s3.eu-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/2021-06/210602-unwto-barometer-en.pdf?rNy0Q9kCLL.4MgS3dLIc8vpDxNCUt7LY>.

UNWTO, World Tourism Organization (2021c). *International Tourism Highlights, 2020 Edition*. Madrid. Spain. Retrieved 02/12/21 from: <https://www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284422456>.

Vequist, D.G. (2021). *The Continuation of Care in Cross-Border Heath Travel: Implication for Medical Tourism Standards*. Journal of Healthcare Management Standards. Vol. 1, Issue 1.

Visual identity of the European Tourism Covid-19 Safety Seal (2021). Retrieved 02/12/21 from: <https://www.cen.eu/work/products/Labels/Pages/Tourism.aspx>

WHO, World Health Organization (2020). Retrieved 06/15/21 from: https://www.who.int/health-topics/coronavirus#tab=tab_1.

White, D. (2005). *European Standardization: No Panaceas in Sight*. Security Industry News (pp. 10-13).

WTO, World Trade Organization. About WTO. Retrieved 06/15/21 from: https://www.wto.org/english/thewto_e/thewto_e.htm.

WTTC, World Travel & Tourism Council (2020), *'Safe Travels': Global Protocols & Stamp for the New Normal*. Retrieved 02/12/21 from: <https://wttc.org/COVID-19/Safe-Travels-Global-Protocols-Stamp>.

Zheng, J., & Geng, J., & Hoce, F. (2020). Analysis of the Current Station of China's Tourism. Safety Standards and Suggestions for Improvement. ICEME 2020. 2020 The 11th International Conference on E-business. Movement and Economics, July 2020 (pp. 254-259).

Dopady koronaviru na výuku i společnost

Roman Kořán

Úvod

Podle Cedefopu čeká evropské odborné vzdělávání tento školní rok řada výzev, které lze shrnout do 6 bodů:

- pečovat o osobní pohodu žáků, učitelů a instruktorů, kteří se musejí vypořádat s novými, mnohdy stresujícími podmínkami,
- dostát ochranným opatřením přes omezenou, nebo dokonce nedostačující infrastrukturu a zajistit spolupráci žáků a jejich rodin,
- vzhledem k omezení shromažďování předdefinovat roli školy coby prostoru pro učení a socializaci,
- zajistit kvalitu odborného vzdělávání a přípravy a naplnit očekávané výsledky učení i navzdory nepravidelnému fungování škol a firem,
- udržet pro všechny žáky odborného vzdělávání a přípravy dostupná místa pro učení se prací,
- podporovat žáky, kteří se vzdělávají kombinovaným způsobem nebo pouze online a zajistit spravedlivý přístup k odbornému vzdělávání pro všechny.

Aby odborné školy tyto výzvy zvládly a mohly motivovat žáky v jejich učení, musí mít k dispozici podporu v podobě různých nástrojů a zdrojů. Důležitou roli bude také hrát profesní rozvoj učitelů a instruktorů, jenž by se měl zaměřit zejména na posilování psychické odolnosti, na schopnost pracovat s nejistotou a na flexibilitu pro vyrovnání se s náhlými změnami. Speciální pozornost pak bude třeba věnovat skupinám žáků ohroženým předčasným odchodem ze vzdělávání. (1)

Pandemie koronaviru má vedle přímých dopadů na fyzické zdraví a ekonomickou situaci obyvatel dopad i na duševní zdraví. Pandemie představuje v životě současné společnosti změnu, s jakou se dosud nesetkala. Lidé se obávají o své blízké, o vlastní zdraví, hrozí jim ztráta zaměstnání a výpadky příjmů. Mnoho rodin si muselo přeorganizovat své životy tak, aby skloubily svou práci s domácí výukou dětí. Opatření, která lidem omezila možnost setkávat se s ostatními, přes noc převrátila zažitá společenské vazby a mnohé lidi uvrhla do fyzického osamění. Nejistota pramenící z mnoha neznámých ohledně budoucího vývoje pandemie je pro mnoho lidí zneklidňující. Tyto a další faktory působí na různé skupiny i jednotlivce s různou

intenzitou a u mnoha z nich mohou ohrožovat jejich duševní zdraví. Duševní zdraví je podstatné samo o sobě, ovlivňuje však i zdraví fyzické, se všemi důsledky pro fungování jednotlivce v zaměstnání, rodinném životě a společnosti. Proto je důležité stav duševního zdraví u populace v průběhu pandemie zkoumat a brát v úvahu dopady na něj i při tvorbě a uplatňování opatření veřejných politik.

- V první fázi pandemie trpělo zhoršeným duševním zdravím (příznaky alespoň středně těžké deprese či úzkostí) 20% respondent. To představovalo více než trojnásobný nárůst oproti stavu před pandemií (6 %).
- Nejvíce zasaženi byli: ženy (výskyt 26 %) a převážně pak ženy s dětmi (výskyt 37 %), mladí lidé ve věku 18-24 let (výskyt 36 %) a respondenti z domácností postižených vysokým propadem příjmů (výskyt 30 %).
- Duševní zdraví respondent se po úvodním skokovém zhoršení při nástupu pandemie postupně zlepšovalo, výskyt příznaků alespoň středně těžké deprese či úzkostí je ale v půlce června 2020 stále téměř dvojnásobný v porovnání se stavem před pandemií.
- Zjištění poukazují na důležitost infrastruktury psychologické pomoci, finanční a sociální podpory domácnostem nejvíce zasaženým i pandemií a dalších kroků snižujících pocity nejistoty. Vzhledem k vysoké míře obav společnosti z plošné karantény během potenciální budoucí další vlny pandemie výsledky studie rovněž podtrhují potřebu otevřeně informovat veřejnost o míře materiální a personální připravenosti systému na případnou další vlnu.

Ekonomické dopady

Jdou negativní dopady pandemie na duševní zdraví ruku v ruce s negativními efekty na příjem domácností? Zatímco příjmová situace některých domácností se v podstatě téměř nezměnila, řadě domácností vypadly během sledovaného období téměř veškeré příjmy. Podíl domácností, které uvedly v některé z vln výzkumu alespoň nějaký propad příjmů, je velmi vysoký a dosahuje 70 %. Z toho 40 % domácností alespoň v jedné z vln dotazování uvedlo, že se jim propadly příjmy o více než 30% úrovně před pandemií. Je zajímavé, že procentní změny příjmů jsou identické napříč všemi příjmovými skupinami.

Výpadky příjmu se ukazují jako silný prediktor zhoršení duševního zdraví. Téměř třetina respondentů z domácností, jejichž příjmy se propadly o více než 50 % příjmů před krizí, zaznamenala ve 2. vlně na přelomu března a dubna 2020 příznaky přinejmenším středně těžké deprese či úzkostí. V domácnostech, které nezaznamenaly žádný výpadek příjmů, vidíme

příznaky duševních potíží v této době u 10 % respondentů. Rozdíly v příznacích napříč skupinami různě zasaženými výpadkem příjmů se v čase mírně snižovaly, ale zůstávají výrazné i v červnu 2020. I v poslední vlně sběru vidíme příznaky stále u 14 % respondentů ze skupiny s nejvyšším propadem příjmů. Domácnosti bez výpadku příjmů či s výpadkem příjmů na nejvýše 70 % výše příjmů před pandemií vykazují ve stejné době příznaky duševních potíží u 7 % respondentů, tedy na úrovni před pandemií. Podobné zhoršení duševního zdraví vidíme i u respondentů, kteří zaznamenali jakoukoliv změnu ve své pracovní pozici, ne nutně jen propad financí.

Akademická literatura dále ukazuje, že duševní zdraví je dlouhodobě nejhorší ve skupinách s nízkými příjmy. V našich českých datech z doby před epidemií však podobný vzorec nevidíme. Napříč příjmovými skupinami definovanými čistými měsíčními příjmy domácností před epidemií pozorujeme podíl respondentů s příznaky přinejmenším středně těžké deprese či úzkosti na úrovni okolo 6 %. Nízkopříjmové domácnosti, stejně jako domácnosti střední třídy se zdají být zasaženy podobným způsobem. Napříč všemi příjmovými skupinami domácností s měsíčními příjmy do 50 000 Kč vidíme s vypuknutím pandemie (2. vlna, sběr mezi 30.3.-1.4.) stejný nárůst příznaků alespoň středně těžké deprese či úzkosti – tedy přibližně na 20 %. Skupina respondentů s příjmy domácností nad 50 000 Kč je zasažena nejméně, ačkoliv i v této skupině se podíl respondentů s příznaky minimálně středně těžké deprese či úzkosti oproti době před epidemií zdvojnásobil na 12 %. V této kategorii klesá výskyt duševních problémů v čase jen velmi pomalu na současných 9 % (7. vlna, sběr 8.-14.6.). Respondenti z nižších příjmových kategorií postupem času také konvergují k podobné úrovni.

Výsledky analýz podtrhují, jak důležitá je co nejsnazší dostupnost služeb psychologické podpory, a jak je nezbytné poskytovat široké veřejnosti kvalitní a srozumitelné informace o tom, jak v době krize pečovat o své duševní zdraví. To se týká nejen lidí z rizikových kategorií, pro něž je onemocnění koronavirem nejnebezpečnější a lidí, na něž měla krize silné ekonomické dopady, ale také mladých lidí ve věku 18-25 let. Přestože jsou mladí nejméně ohroženou skupinou, co se týče přímých zdravotních rizik, dopady krize na jejich duševní zdraví jsou – možná překvapivé – nejsilnější. Data nám neumožňují identifikovat konkrétní příčiny. Roli může hrát omezení společenských kontaktů, nejistota týkající se financí a zaměstnání, či úvahy o dlouhodobých dopadech krize na společnost a svět. Nicméně u mladých lidí je výskyt příznaků minimálně středně těžké deprese či úzkosti minimálně dvojnásobný než u ostatních věkových kategorií. Na tuto věkovou skupinu by tedy bylo užitečné zacílit poskytování informací (například, jak pracovat se stresem, kde hledat pomoc atd.) například na středních a vysokých školách. (2)

Kybergogika

Jedním z možných přístupů, jak se tématu pedagogické psychologie v oblasti edukačního procesu věnovat, je kybergogika, která propojuje emoční, sociální a kognitivní determinanty vzdělávání. Tento koncept navržený Minjuan Wang a Myunghee Kang v roce 2006 spojuje andragogiku a pedagogiku. Ukazuje, že učení je celoživotní proces, který nelze snadno škálovat věkem. Postupná demokratizace vzdělávání, neformální učení nebo využívání otevřených zdrojů přitom vedou k tomu, že s jediným digitálním artefaktem mohou pracovat lidé se zcela odlišným vzděláním, věkem, předchozí zkušeností. Proto dělení na pedagogiku a andragogiku nedává smysl a je třeba hledat univerzálnější pojetí, jak efektivně a dobře vzdělávat člověka. Současná kybergogika pracuje se skutečnostmi, že vzdělávání probíhá v online prostředí. To s sebou může přinášet různá specifika a nové faktory, ale především to vede k tomu, že musíme stará témata promýšlet a novým způsobem (například učební prostředí), ale také k tomu, že některé oblasti vzdělávání, jako metody a způsoby musí být zcela nově koncipovány a staré opuštěny.

Pokud navrhujeme online vzdělávací prostředí, měli bychom uvažovat o třech základních oblastech, které jej budou determinovat – o faktorech emočních, kognitivních a sociálních. Tyto faktory se pak objevují v designu celého edukačního procesu. Nelze je tedy omezit pouze na jednotlivé dílčí aktivity (například si říci, že sociální faktor bude vyřešený diskusním fórem, bez dalšího rozmyslu a návaznosti na další kroky či procesy), ale mělo by jít o skutečně systematické a globální promýšlení jednotlivých oblastí.

Sociální faktory jsou v našem pojetí silně provázané s konektivismem a s aktivitami, které jsou s ním spojené. Jako zásadní změnu v edukačním pojetí vnímáme obrácení se směrem k veřejnosti, práci v komunitách, veřejné publikování materiálů, tvorbu digitálních sbírek, webů, videí a dalších aktivit, ale také jejich sdílení. Učení, které má již z piagetovského pojetí sociální rozměr, zde zásadním způsobem může pracovat s online komunitami, odbornou i laickou veřejností, propojovat různé studující dohromady.

Emoční faktory si na tomto místě dovolíme rozdělit do tří základních oblastí. Jednak sem spadají emoce, které souvisí s komunitou a sociálními faktory. Ať již rámcové vzdělávací programy nebo velké množství kurzů pro dospělé se právě touto oblastí zabývají. Jak být součástí společnosti, jak v ní komunikovat, pracovat.

Druhá oblast, kterou považujeme za nejdůležitější, se týká sebereflexe a vlastní zodpovědnosti za vzdělávání. Učení již nikdy nebude mít bytostně direktivní jednosměrnou podobu, ale bude

stále více spojené se schopností člověka samostatně se učit a vzdělávat, stanovovat si cíle, reflektovat jejich plnění i svoji vlastní situaci. Dát studentovi nejen autonomní vzdělávací prostor, ale také podporu k němu, přizpůsobit mu chování a fungování tutorů i úkolů, to považujeme za jednu z nejdůležitějších výzev současného vzdělávání vůbec.

V neposlední řadě je zde pak oblast motivace, příjemného cítění se v kurzu, něco, co bychom mohli označit jako emoční design vzdělávání. Tomu by měla odpovídat celková atmosféra kurzu, více podněcující a stimulující než zastrášující, tvořivá, optimistická, ale současně dávající jasnou a srozumitelnou zpětnou vazbu.

Poslední oblastí jsou kognitivní faktory. Během designování vzdělávací jednotky či celého procesu bychom měli mít na paměti souvislosti mezi kognitivní psychologií a učením. Způsob vzdělávání by měl odrážet to, jak člověk myslí, jak je schopný pracovat s představivostí, s pamětí a vnímáním a umožnit tyto poznatky – včetně například rozličných edukačních stylů či preferencí studenta – do vzdělávacího procesu implementovat.

Kybergogika přináší ještě dva zajímavé poznatky, které bychom rádi zmínili. První je otázka, proč vlastně něco takového dělat, co je cílem takového vzdělávání? Odpovědí je učení se zaujetím, během kterého se studující plně ponoří do situace či tématu. Jen pokud člověk něco dělá se skutečným zájmem a zaujetím, může se tomu naučit. Někdy se dokonce objevuje pravidlo deseti tisíc hodin, které říká, že člověk se stane odborníkem v nějaké oblasti, pokud jí věnuje nejméně 10 000 hodin. To je časová dotace, kterou těžko může požadovat libovolná systematická edukace. Právě proto je důležité, aby vzdělávání reflektovalo jak sociální, tak také emoční a kognitivní faktory. Student se musí učit především sám, vzdělávání mu zajišťuje spíše oporu, podporu či počáteční impulsy.

V neposlední řadě pak kybergogika míří na praxi, což souvisí s výše popsaným. Pro učení je důležité nejen číst a poslouchat, ale především něco aktivně vytvářet, dělat, pracovat na projektech, které student může následně hodnotit a reflektovat. Learning by doing nebo projektová výuka jsou jistě metody, které se případně mohou jevit jako kybergogické a funkční z hlediska volby adekvátních didaktických postupů. (3)

Blended learning

Záměrem blended learningu nemůže být pouze úspora nákladů, respektive ekonomická eficeience, ale především zprostředkování různých kanálů přístupu k informacím učícím se jedincům, k využívání pro ně funkčních stylů učení a vytváření platformy pro sdílení znalostí, dovedností či postojů. Tak má být pomocí bl. Dosaženo zlepšení efektivity a využitelnosti

výsledků vzdělávání (učení), přičemž pozornost je zaměřena rovněž na rovnocenný (partnerský) vztah mezi lektorem / tutorem a učícími se jedinci. Tím se má v praxi rovněž naplnit současné převažující pojetí výuky a zaměřenost vzdělávání nikoli výhradně na učivo (obsah), ale také právě na výsledky učení (znalosti, dovednosti, postoje, tj. vlastně na kompetence především ve smyslu způsobilostí). Podle kategorizace blended learningu provedené je specifický mix didaktických nástrojů popisován právě na základě očekávaných výsledků internacionálního učení, což je v souladu i se zde právě uvedeným základním záměrem bl.a zároveň obecnými cíli učení dospělých tak, jak je u nás uvádějí například. Konkrétně se jedná o následující modely blended learningu:

- a) učení, respektive vyučování zaměřené na rozvoj dovedností (*skilil-driven learning*), v němž jsou kombinovány individuální sebeřízené učení s podporou učitele či lektora v roli facilitátora, podporujícího rozvoj znalostí a dovedností,
- b) učení, respektive vyučování zaměřené na změny v postojích (*attitude-driven learning*) rezultujících do jednání, využívají se zde nejrůznější události a média přenosu informací,
- c) učení, respektive vyučování zaměřené na rozvoj kompetencí (*competency-driven learning*), které kombinuje takové nástroje, jež podporují výkonnost, s různými prostředky managementu znalostí a mentoringu vedoucí k rozvoji profesních (pracovních) způsobilostí.

Uvedený model doplňuje příklady možných kombinací pro jednotlivé modely. Pro *skilil-driven model bl.* Uvádí „interakci jednotlivých účastníků edukačního procesu prostřednictvím e-mailu, diskuzních fór a komunikace tváří v tvář se samostudiem podporovaným WBT a knihami“ (ibid). Podle téhož autora je „základem kvalitně realizovaného blended learningu dobře zpracovaný plán, používání synchronních i asynchronních komunikačních prostředků“.

Příkladem pro *attitude-driven bl.* Je podle téhož autora kombinace prezenční výuky s on-line vzděláváním, jež jsou v současnosti používány například právě ve firemním vzděláváním. A konečně pro *competency-driven model bl.*, který dle našeho názoru v sobě oba předchozí modely zahrnuje, jedná o přenos znalostí a dovedností od expertů, případně o sdílení zkušeností, následovaného účinnou aplikací kompetencí v praxi (účelné a účinné jednání, obsahující v sobě rovněž volní složku překonávání překážek či rutinních postupů).

Pojetí blended learningu v tomto textu je blízké uvedenému vymezení. Skutečně jím rozumíme především specifickou formu vzdělávání, v níž jsou efektivním způsobem kombinovány další organizační formy (prezenční výuka a distanční vzdělávání realizované v podobě e-learningu a

dnes též m-learningu). V jejich rámci mají být použity takové didaktické metody a techniky, které vedou efektivním způsobem k dosahování vzdělávacích cílů a individuálních i skupinových výsledků učení v takovém edukačním prostředí, které podporuje optimalizaci potenciálu učících se jedinců a jejich specifické vzdělávací dráhy a styly učení. Blended learning je tedy dalším z řady prostředků či pokusů o zefektivnění a potenciálně i zkvalitnění edukačního procesu, v němž se žádoucím způsobem kombinují „tradiční“ a „moderní“ didaktické technologie.

Kromě využití informačních a komunikačních technologií se v něm jedná také o další vhodné kombinace, které vedou k dosažení jednotlivých cílů vzdělávání. Mezi takové efektivní kombinace patří například:

- workshopy a semináře ve spojení např. s telekonferencí,
- tradiční kurzy, které využívají propojení se sociálními sítěmi (myspace, facebook, badoo, xchat, atd.) a profesními portály pro podporu dialogu mezi účastníky, s důrazem na vzájemnou výměnu zkušeností a poznatků,
- semináře doplněné připraveným nebo živým (aktuálně probíhajícím) video-televizním vysíláním.

Blended se learningem dosahuje vyšší efektivity vzdělávání především tam, kde nechceme, aby absolventi pouze rychle zvládli osvojování základních informací, ale naopak je žádoucí, aby se u nich rozvinuly také dovednosti, schopnosti, kompetence a případně aby účastníci vzdělávání byli motivováni k praktické činnosti, tedy k využívání nových způsobilostí. (4)

Závěrečné zamyšlení

Koronavirová pandemie nám především ukázala, jak naivní jsou naše představy o civilizačním vývoji. Mysleli jsme si, že jsme natolik mocní a nebezpeční pro životní prostředí, že jsme vstoupili do období antropocénu, v němž jsme se údajně měli stát rozhodujícími tvory v utváření živé a neživé přírody.

Ano, člověk, který si začal myslet, že se stal suverénem přírody, ale přitom stačil jeden virus, aby nám ukázal, že nejsme pány přírody, ale její součástí. Člověk nebude nikdy zcela ovládat a kontrolovat vlastní životní prostředí a není jeho středem, od kterého se vše odvíjí. Naopak se ukázalo, že jsme součástí tohoto prostředí, rodíme se do něho, vyrůstáme a umíráme v něm, a proto ho také musíme respektovat. Touto cestou nám příroda sdělila, že je současně okolím i prostředím naší společnosti, tedy tím, pro co německy hovořící národy mají termín Umwelt a

co anglicky hovořící svět označuje slovem environment. Toto je důležité i pro naše úvahy o fungování společnosti a jejích jednotlivých systémech. Ukazuje se v něm základní lidská zkušenost, že to, co nás utváří jako společenství, nás také přesahuje v našich možnostech. Proto také v tradičních společnostech měli péči o hygienu a zdraví na starosti kněží, kteří v rituálních obřadech sjednocovali imanentní praktické úkony s božími příkázáními. Připomněl bych zde například Aronovo postavení velekněze, které bylo současně úřadem hlavního hygienika, protože měl na starosti dodržování starozákonních očišťovacích pravidel. V moderní společnosti jsme tento transcendentní přesah potlačili, ale archaická zkušenost, že člověk nikdy nemůže své životní prostředí a podmínky zcela ovládnout a určovat, se v ní samozřejmě stále připomíná v takovýchto výjimečných situacích. Navíc se v nich potvrzuje paradox, že čím je společnost vyspělejší, tím se také stává zranitelnější. Návrat k archaickým rituálům není možný. Základní poučení z koronavirového nouzového stavu ale můžeme formulovat takto: aby i dnešní digitálně propojená a hypermoderní společnost mohla přežít, musí neustále komunikovat s tím, co ji současně obklopuje i přesahuje jako její životní prostředí. Mohli bychom také říct, že musí obnovit nejen smlouvu společenskou, ale především smlouvu s přírodou, do které svým životem tak radikálně a brutálně zasahuje. Namísto suveréna přírody by se tak z člověka měl stát jeden z mnoha jejích subjektů – nejen s právy, ale především s povinnostmi. (5)

Literatura

- (1) Vencovská A., Odborné školy v éře covidu – 19, Národní pedagogický institut České republiky, 2020, internetový zdroj, dostupné z: <https://www.cedefop.europa.eu/en/news-and-press/news/eu-countries-respond-effect-coronavirus-their-education-systems>
- (2) Bartoš, V., Cahlíková, J., Bauer, M., Chytilová, J., Dopady pandemie koronaviru na duševní zdraví, studie IDEA anti COVID-19, Národohospodářský ústav AV ČR, Praha, 2020, ISBN 978-80-7344-569-0
- (3) Černý, M., Pedagogicko-psychologické otázky online vzdělávání, Masarykova univerzita Brno, 2018, ISBN 978-80-210-8925-9
- (4) Veteška, J. a kol., Trendy a možnosti rozvoje dalšího profesního vzdělávání, Česká andragogická společnost, 2013, ISBN 978-80-905-460-0-4
- (5) Hvíždala, K., Příbáň, J., Hledání odpovědnosti, Univerzita Karlova, Nakladatelství Karolinum, 2021, ISBN 978-80-246-4867-5

PŘÍLEŽITOSTI A RIZIKA ONLINE VÝUKY V TERCÍÁRNÍM VZDĚLÁVÁNÍ JAKO OPERATIVNÍCH NÁSTROJŮ ORGANIZACE VÝUKY ZA MIMOŘÁDNÝCH SITUACÍ

Pavel Krpálek, Katarína Krpálková Krelová

Úvod

Krizové situace ve společnosti přinášejí řadu neoddiskutovatelných negativních dopadů, ale tím že problémy z nich vyplývající mobilizují zdroje a potenciál lidí, v našem případě aktérů vzdělávání, prověří jejich kompetenční profil, flexibilitu a management změny. Výsledkem mohou být zkušenosti, využitelné pro další rozvoj systému vzdělávání, pro lepší profilaci studijních programů a také pro další vzdělávání pedagogických pracovníků. Hromadný přechod na platformy distančního vzdělávání pomocí online nástrojů byl svého druhu „zátěžovým testem“, tím spíše, že většina vysokoškolských učitelů neměla do té doby příliš příležitostí, a někdy ani motivace s nimi pracovat, a chyběly jim tedy elementární zkušenosti. Přitom je zřejmé, že efektivní využívání moderní didaktické techniky v online výuce vyžaduje nejen technické znalosti z oblasti aplikace informačních a komunikačních technologií a řízení procesů ve vzdělávání (LMS), ale také specifické transversální kompetence.

Cíle řešení a výzkumný model

Autoři si kladou za cíl zobecnit zkušenosti z vedení online výuky na dvou vysokých školách v akademickém roce 2020/2021, kdy došlo k markantním zásahům do uskutečňování výuky v důsledku vládních opatření, které v konečném důsledku vedly k úplnému přechodu na distanční formy výuky. Výzkum probíhal na Vysoké škole ekonomické v Praze (VŠE), kde jej realizovala Katarína Krpálková Krelová na výzkumném vzorku 413 studentů Fakulty financí a účetnictví v bakalářských studijních programech. Analogicky proběhl sběr dat na druhé vysoké škole, a to na Vysoké škole mezinárodních a veřejných vztahů Praha, o. p. s. (VŠMVV), kde byl Pavlem Krpálkem získán soubor výsledků z dotazníkového šetření od 101 respondentů, studentů dvou bakalářských studijních programů *Mezinárodní management a marketing* a *Mezinárodní vztahy a diplomacie*. Kvantitativní výzkum ve formě dotazníkového šetření doplnil kvalitativní výzkum, hloubkové řízené rozhovory, kde jsme se zaměřovali na kauzalitu, hlubší motivy a pocity studentů z proběhlé epizody online výuky. Zároveň jsme uskutečnili poměrně širokou obsahovou analýzu a diskurz s autory, kteří se předmětnou problematikou

zabývali v mezinárodním rozměru. Jednalo se tedy o typický kombinovaný výzkum se snahou zobecnit výsledky a identifikovat příležitosti pro další rozvoj vzdělávání na jedné straně a uspořádat poznatky jak čelit podobným rizikům do budoucna na straně druhé.

Teoreticko-metodologická východiska

Za východiska a hlavní kritéria posuzování předmětné problematiky považujeme:

- institucionální předpoklady, tzn. způsob řízení a organizace studia, přehlednost, informovanost aktérů,
- technické předpoklady, kam náleží informační infrastruktura, studijní informační systém, software pro podporu online výuky, lokalizované učební pomůcky,
- kvalifikovaný a technicky zdatný vysokoškolský učitel, tzn. souběh technické, digitální gramotnosti a didaktických kompetencí, interaktivita,
- motivovaní digitálně gramotní studenti, tzn. digitální kompetence, přístup a motivace ke studiu, adaptace na online výuku, samostatnost v procesu učení.

Složkami transversální kompetence pedagoga pro digitalizaci a online výuku jsou:

- profesní zapojení učitele: pracovní komunikace; odborná spolupráce; reflektivní praxe; soustavný profesní rozvoj;
- digitální zdroje: výběr a úprava digitálních zdrojů; organizace dat; ochrana a sdílení digitálních zdrojů;
- vyučování: vedení studentů; spolupráce; podpora samostatného učení;
- digitální hodnocení: strategie hodnocení; analýza výsledků; zpětná vazba;
- podpora studentů: přístupnost; inkluze; individualizace; aktivizace;
- rozvoj digitálních kompetencí: informační a mediální gramotnost; digitální komunikace a spolupráce; tvorba digitálního obsahu; odpovědné používání informačních technologií a sítí; řešení problémů prostřednictvím digitálních technologií.

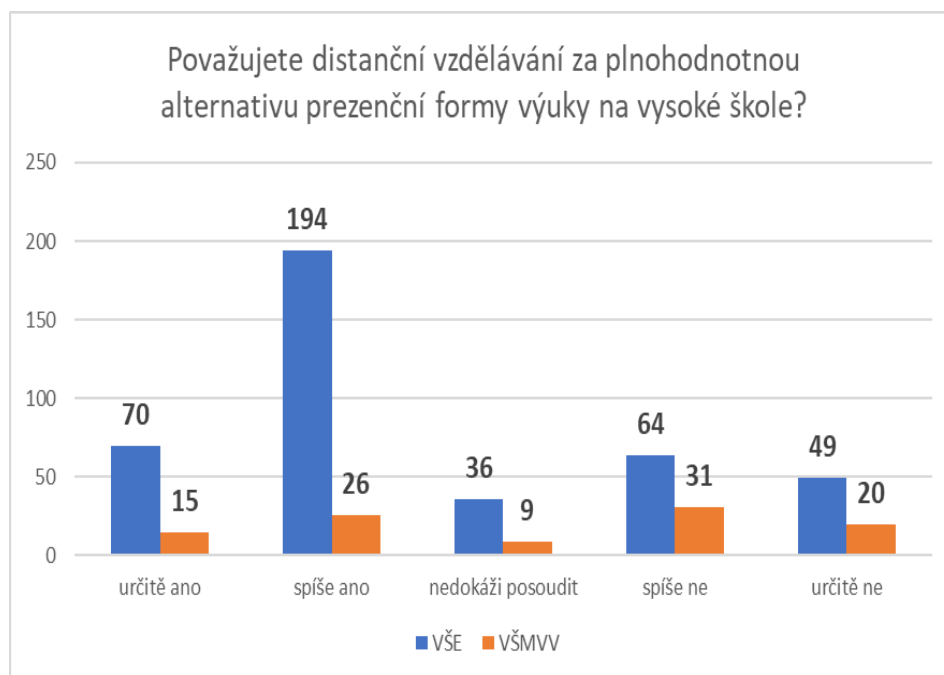
Z podobné premisy vychází významná zahraniční komparativní studie Tejedora, Cerviho, Péreze-Escoda & Jumba (2020), týkající se vysokoškolského vzdělávání v souvislosti s dopady pandemie covid-19 ve třech zemích (Španělsko, Itálie a Ekvádor) se zaměřením na hodnocení úrovně digitální gramotnosti. Výzkumný model byl postaven na bázi kvantitativního výzkumu s explorativně-korelačním rozsahem pomocí dotazování navrženého ad hoc a aplikovaného na souboru 376 respondentů. Výsledky ukazují na zřetelnou potřebu posilování digitálních kompetencí učitelů, na optimalizaci učebních pomůcek a didaktické techniky, na komunikaci mezi univerzitami a studenty, na metodiku výuky adaptovanou na distanční formy výuky v soudobém kontextu. Zajímavé je, že ze tří zemí zařazených ve výzkumu bylo v případě

Španělska nejvíce studenty poukazováno na nedostatečné digitální kompetence učitelů a relativně horší zvládání online výuky. Obecně se studenti vyjádřili v tom smyslu, že situace měla negativní dopady do kvality vzdělávání, přinesla méně podnětné a místy i nudné vyučovací jednotky a zvýšený počet domácích úloh, který je nadměrně zatěžoval. Zabolotska, Zhyliak, Hevchuk, Petrenko & Alieko (2021) publikovali studii, analyzující výsledky evaluace vzdělávacího procesu na ukrajinských vysokých školách za období vládních opatření proti pandemii covid-19 v roce 2020. Autoři dospěli k závěru, že úroveň digitálních kompetencí je jenom průměrná, protože digitální technologie do té doby používala aktivně méně než polovina respondentů. Po hlubší analýze navrhuji zvláštní pozornost věnovat těmto složkám digitální kompetence aktérů vzdělávání: aktivní a běžné používání nástrojů digitální komunikace se studenty a kolegy, využívání cloudových technologií na výměnu a sdílení informací, používání moderních online nástrojů ve výuce a při tvorbě a sdílení učebních materiálů a pomůcek, práce v síti, ochrana informací a bezpečnost dat, bezpečné, etické a zodpovědné využívání digitálních technologií, kreativita ve využívání informačních technologií a při komunikaci, posílení evaluace a zpětné vazby, posilování online aktivit studentů v procesech učení apod. Howard, Tondeur, & Yang (2021) upozorňují na rostoucí potřebu zachytit vícesměrné a dynamické vztahy ve vzdělávacích strategiích a evaluacích, tak aby se zlepšil přenos a uchování zkušeností učitelů s rozvíjením digitálních kompetencí. Také Hämäläinen, Nissinen, Mannonen, Lämsä, Leino & Taaajamo (2021) poukazují na fakt, že dva z pěti učitelů vykazují slabé anebo velmi slabé digitální kompetence, přičemž upozorňují zejména na to, že nejvýznamnější statisticky významnou proměnnou je jejich věk. S tímto závěrem korelují i výsledky rozsáhlé studie o úrovni digitálních kompetencí učitelů od autorů Sánchez-Cruzado, Santiago Campián & Sánchez-Compañía (2021), kteří tvrdí, že sebepojetí učitelů je nízké a že je nutné je zvýšit. Výsledky jejich šetření navíc poukazují na skutečnost, že celková úroveň digitálních kompetencí učitelů dosahuje hodnoty 2,32 (B1), což je nízká střední úroveň. Docházejí k závěru, že systematická analýza digitálních kompetencí tvoří ústřední osu v celkovém návrhu tréninkových plánů škol s cílem vytvořit koherentní, přizpůsobitelný a didakticky efektivní systém řízení kvality. V souvislosti s výše uvedeným se jeví jako prokazatelné a naprosto nezbytné doporučit jako podporované aktivity v rámci grantové podpory v oblasti dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků u evropských grantových schémat (v ČR operační program *Jan Amos Komenský*) projekci a implementaci pregraduální a postgraduální přípravy učitelů v terciárním vzdělávání pro získání vyšší úrovně transversálních kompetencí.

Komparativní analýza

Komparativní analýza ve formě případové studie čerpá z výsledků kvantitativního výzkumu, provedeného autory v akademickém roce 2020/2021 na základě dotazníkového šetření na VŠE (N = 431) a VŠMVV (N = 101). Osloveni byli studenti bakalářských studijních programů, dotazování směřovalo k podmínkám online výuky, kompetencím aktérů vzdělávání a jejich názorům na efektivnost takové výuky. Součástí byl kvalitativní výzkum, zaměřený na osobní výpovědi studentů o studijním komfortu či diskomfortu, kladech a záporech online výuky, motivaci a důvodech jejich postojů. Porovnávány byly zcela záměrně odlišné vysoké školy, VŠE je velká prestižní veřejná vysoká škola, zatímco VŠMVV je z hlediska počtu studentů menší soukromá vysoká škola, ovšem profilace studijních programů je podobná, společenskovědní. Výsledky se překvapivě příliš neliší, zajímavé je, že odhalují podobně specifika, kritická místa a rezervy při realizaci distančního vzdělávání. Výsledky jsou zřejmé z následující série obrázků, na kterých je nejprve komparováno vnímání distanční výuky jako alternativy kontaktní výuky, dále hodnocení jednotlivých online nástrojů, studijních materiálů, pomůcek a digitálních kompetencí aktérů vzdělávání.

Obrázek 1: Vnímání distanční výuky

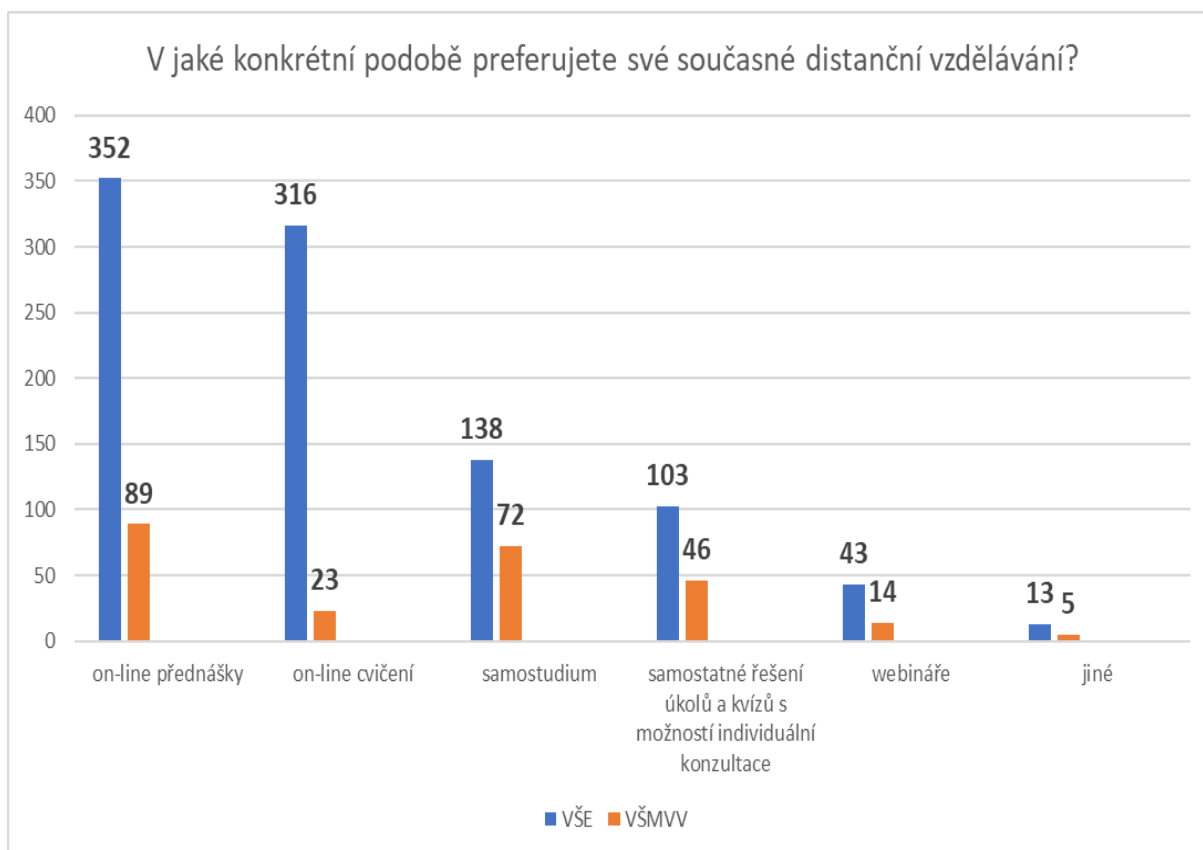
Zdroj: vlastní zpracování

Obrázek 2: Hodnocení výsledků na online platformě

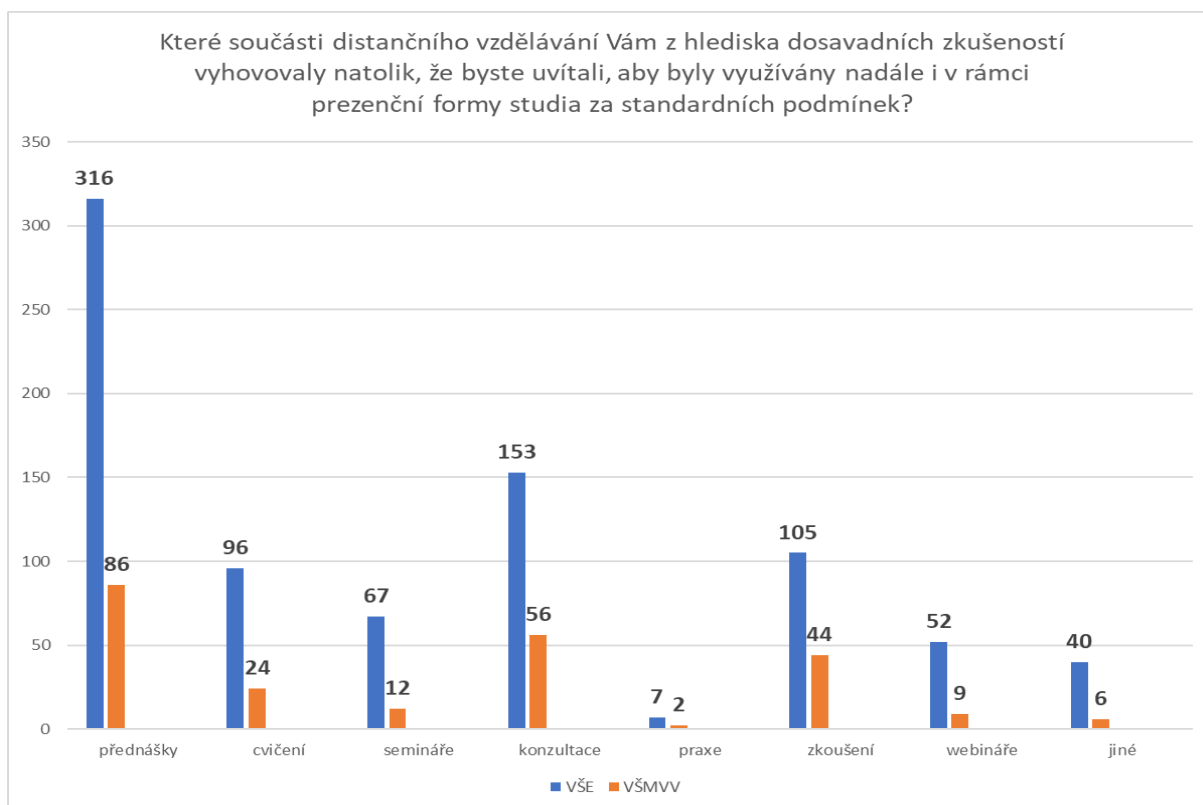
Zdroj: vlastní zpracování

Obrázek 3: Preference forem distančního vzdělávání

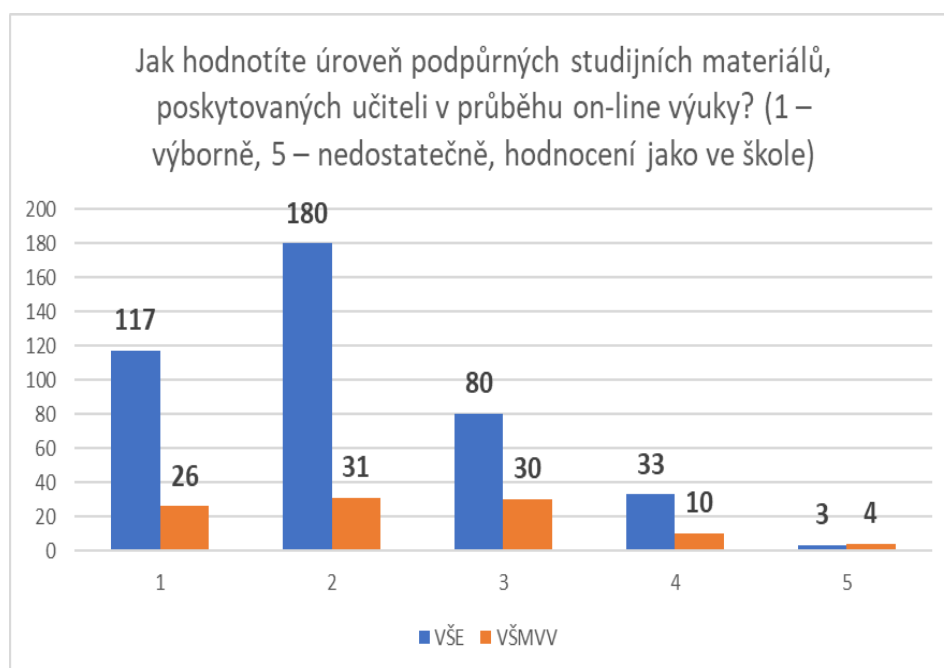
Zdroj: vlastní zpracování

Obrázek 4: Preference nástrojů online vzdělávání studenty

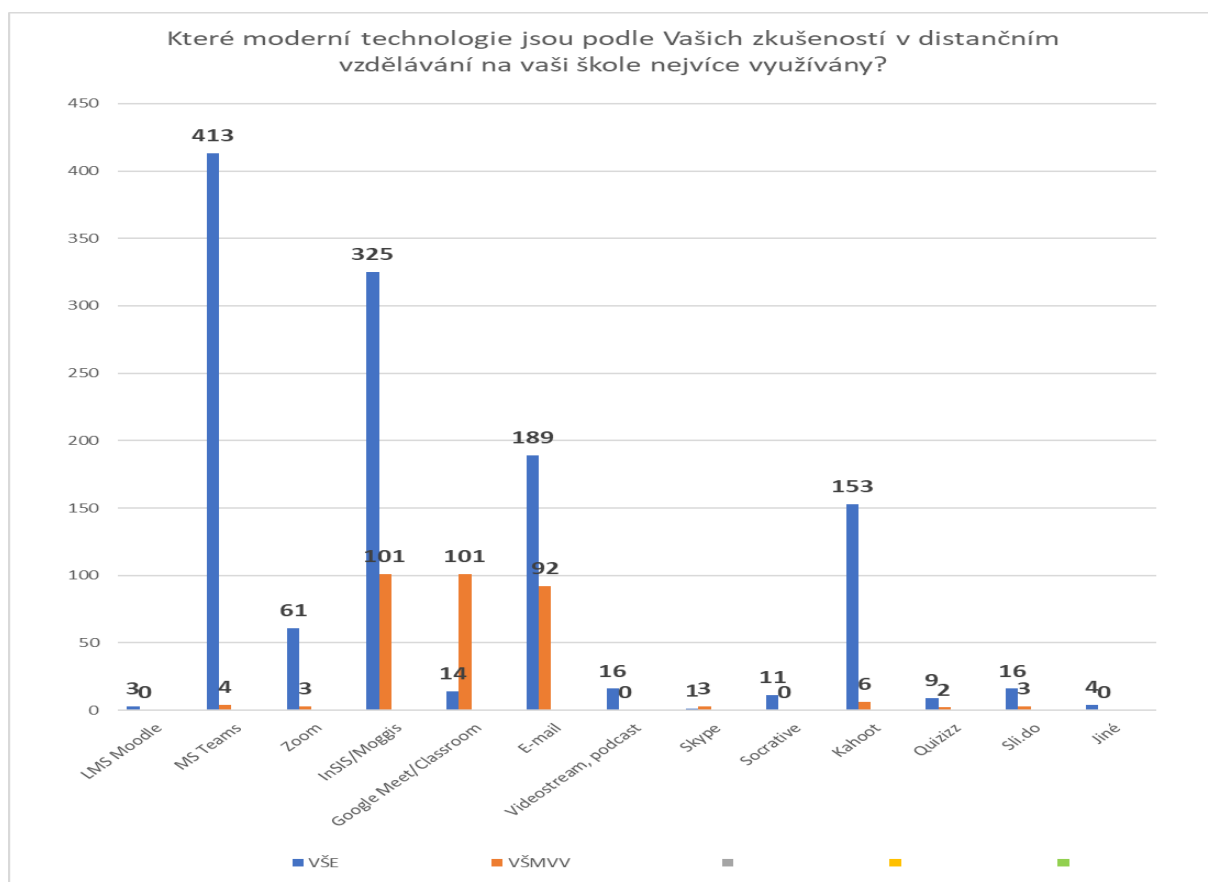
Zdroj: vlastní zpracování

Obrázek 5: Hodnocení podpůrných studijních materiálů

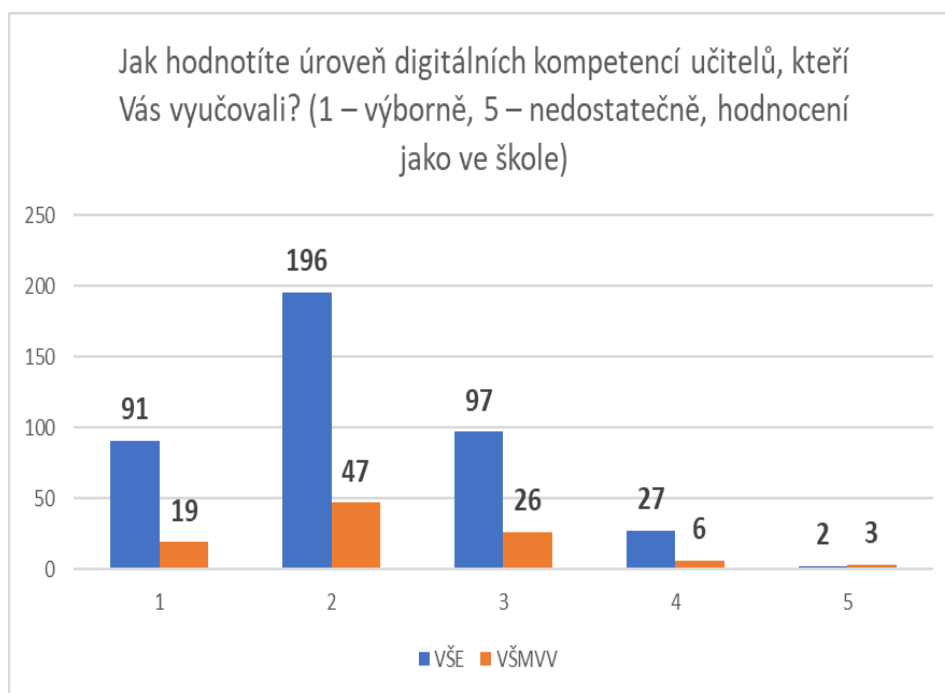
Zdroj: vlastní zpracování

Obrázek 6: Frekvence využívání online nástrojů k podpoře výuky

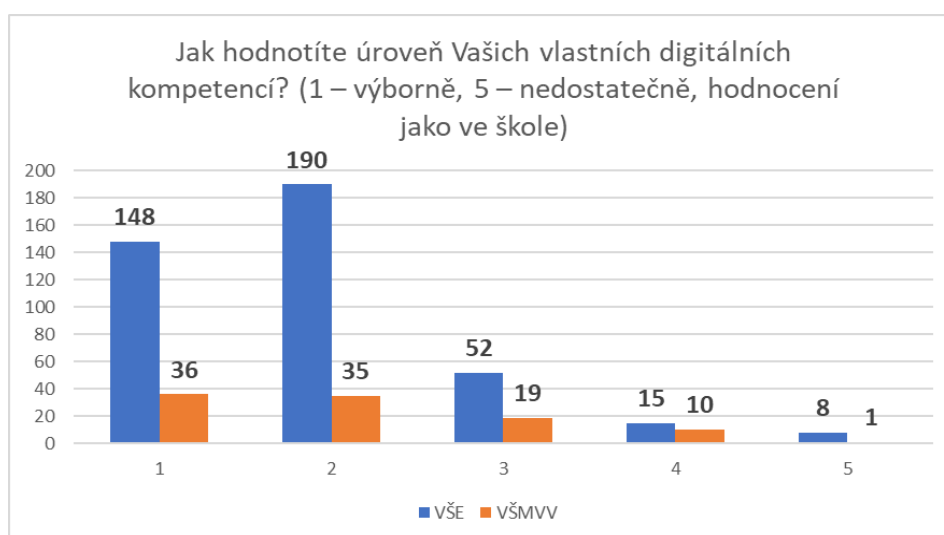
Zdroj: vlastní zpracování

Obrázek 7: Hodnocení digitálních kompetencí učitelů

Zdroj: vlastní zpracování

Obrázek 8: Sebehodnocení digitálních kompetencí studenty

Zdroj: vlastní zpracování

S ohledem na dlouhodobě rozvíjené informačně technologické a studijní zázemí VŠE včetně propracované platformy LMS lze nepřekvapivě konstatovat, že zde byla distanční forma vzdělávání zvládnuta prakticky bezproblémově, což v zásadě potvrzují i výsledky šetření. Pochopitelně studenti kromě některých kladů identifikují a kriticky vnímají také nevýhody distančních forem vzdělávání. Projevuje se na nich po čase digitální únava a chybí jim sociální kontakt. Komparace však dokumentuje také zjištění, že i na VŠMVV se podařilo zajistit distanční výuku v období mimořádných protiepidemických opatření efektivně, a bylo tak vnímáno akterý vzdělávání. Distanční vzdělávání se ustálilo na rozdílných platformách, na VŠE bylo ujednoceno na bázi MS Teams a na VŠMVV na bázi Google Classroom. Po počátečních adaptačních problémech u některých, zejména věkově starších, akademických pracovníků, byly tyto platformy úspěšně využívány. Přispělo k tomu i organizační zázemí a zdařilá koordinace ze strany vedoucích pracovníků, které byly na obou školách vnímány jako bezproblémové. Proto nebyly identifikovány žádné zásadnější dlouhodobé problémy a určitá svoboda, daná možností vést výuku, resp. studovat, přímo z domova a flexibilita v uspořádání času byly zejména zpočátku vnímány studenty (ale i některými učiteli) jako přínos, nicméně po několika měsících distanční výuky byla znát ztráta sociálních kontaktů a rostla i digitální únava ze strany studentů i vyučujících. To vyplynulo hlavně z volných odpovědí respondentů v dotazníkových šetřeních i z navazujících hloubkových řízených rozhovorů. Celkově považovalo distanční vzdělávání za plnohodnotnou alternativu prezenční výuky pouze 15 % (VŠMVV) až 17 % (VŠE) respondentů a 27 % (VŠE) až polovina respondentů (VŠMVV) se vyjádřila záporně, tzn. respondenti preferují spíše přímou kontaktní výuku. Relativně dobře byl respondenty hodnocen

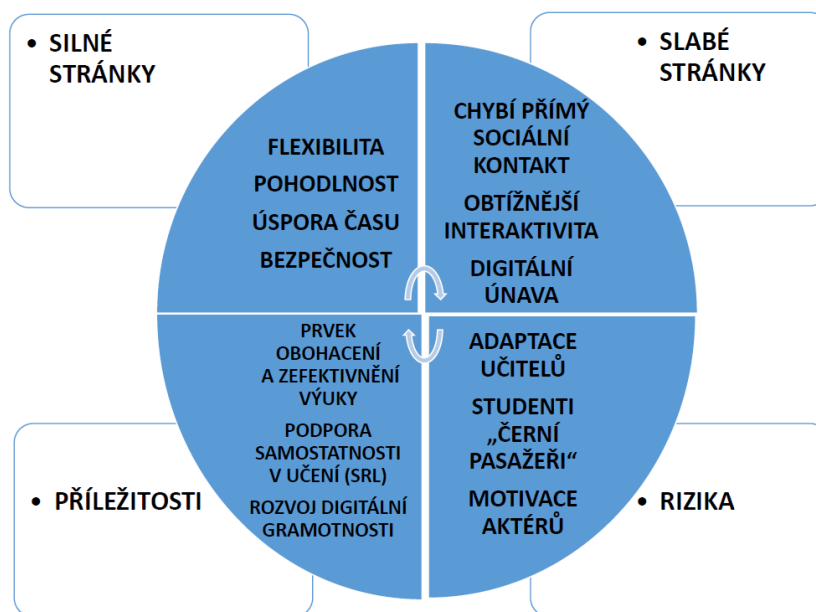
způsob zjišťování a hodnocení výsledků učení s podporou online nástrojů, který jako objektivní spatřovalo 59 % (VŠMVV) až 69 % (VŠE) respondentů. Vyplývá z toho, že o něco lépe je vnímána distanční výuka studenty VŠE. Z hlediska preference jednotlivých forem distančního vzdělávání není překvapením, že velká většina respondentů považuje za nejméně problematické online přednášky a řízené samostudium (jsou-li k dispozici kvalitní studijní opory). Zajímavé je, jak odlišně jsou vnímána cvičení a semináře v online podobě, kde na VŠMVV jsou spatřována jako problematická a na VŠE je studenti mnohem lépe akceptují. Jako perspektivní cesta se jeví aplikace webinářů, které by studenti uvítali a ve výuce nejsou ještě tolik rozšířeny. Nezanedbatelná část studentů vidí další cestu také v přenesení části přednášek do online režimu v podobě hybridní výuky i v době, kdy nebudou v platnosti mimořádná opatření, znemožňující prezenční výuku. Úroveň podpůrných studijních materiálů pro online vzdělávání byla shledána jako poměrně solidní, pouze 9 % (VŠE) až 14 % (VŠMVV) respondentů mělo vážnější výhrady. Studijní prostředí podpůrných systémů InSIS a MS Teams (VŠE), resp. Moggis a Google Classroom (VŠMVV) bylo hodnoceno jako uživatelsky přívětivé a komfortní, rezervy byly identifikovány v širším nasazení a využívání technologií na bázi LMS Moodle, Kahoot, Quizizz apod. Komunikace studentů s vyučujícím byla respondenty na obou školách hodnocena velmi pozitivně, lépe na VŠMVV, kde je to dáno menšími studijními skupinami a tím i lepší možností individuálně se věnovat studentům, samozřejmě přímá komunikace při osobním setkávání v kontaktní výuce by byla vítanější, ale s ohledem na mimořádné podmínky se ji i tak podařilo nastavit zdařile. Studenti se dále vyjadřovali k úrovni digitálních kompetencí učitelů a sebereflexí i k úrovni svých vlastních digitálních kompetencí. Toto hodnocení vyznělo nad očekávání příznivě pro učitele, kde jako výborné bylo hodnoceno u 19 % učitelů (VŠMVV) až 22 % učitelů (VŠE) a velmi dobré u 47% (VŠMVV) až 18 % (VŠE). Zde jsou rozdíly ve prospěch VŠE jen zanedbatelné. Zajímavé je, že své vlastní digitální kompetence hodnotili studenti na obou školách ještě o něco lépe než digitální kompetence učitelů. Ze zobecněných výsledků navazujícího kvalitativního výzkumu vyplynuly následující poznatky: v průběhu času distančního vzdělávání narůstal problém s koncentrací se na učivo, poklesem motivace a výkonnosti z nedostatku reflexe a interaktivity, přemíry domácích úkolů a seminárních prací, a ne vždy dostatečného procvičování učiva.

Výsledky

Ze shora uvedených výsledků komparativní analýzy vyplývají příležitosti a rizika, slabá a silná místa online vzdělávání a jeho dalšího potenciálního využití v rámci hybridní výuky. Jsou shrnuta v následujícím obrázku 9, schematicky zachycujícím výsledky SWOT analýzy.

Obrázek 9: SWOT analýza

SWOT ANALÝZA ONLINE NÁSTROJE VE VZDĚLÁVÁNÍ

Zdroj: vlastní zpracování

Výsledky kvalitativního výzkumu (zobecnění, rekapitulace):

- rizika digitální únavy z pasivity, izolovanosti a monotonie online vzdělávání,
- dobou setrvání v online režimu narůstá problém s koncentrací studentů na učení,
- ztráta sociálních podnětů a kontaktů s ostatními vede ke snížení motivace,
- hrozí citelný pokles motivace a výkonnosti z nedostatku reflexe a interakce,
- riziko přetěžování studentů zadáváním přemíry seminárních prací,
- riziko nedostatečného procvičení učiva, především u předmětů prakticky zaměřených,
- zvýšený stres ze zkoušení, obava ze zvládnutí online testů,
- u exponovaných citlivějších jedinců se vyskytuje sklon k depresím.

Závěr

Distanční forma vzdělávání pomocí soudobých online nástrojů nemůže být a není plnohodnotnou alternativou přímé kontaktní výuky, respektive není tak vnímána a hodnocena studenty ani akademickými pracovníky ve vysokoškolském vzdělávání. Má ale některé výhody, které lze využít v kombinaci se standardními přístupy k obohacení prezenční formy vzdělávání. Takové přínosy by mohly být realizovány též v hybridní formě výuky, která má při vhodném nastavení potenciál spojovat výhody prezenčního i distančního vzdělávání. Proto se jeví jako doporučeníhodné dále pracovat na „user friendly“ uživatelském rozhraní online nástrojů, zvyšovat digitální a transversální kompetence učitelů, propracovávat funkčnost systémů zajišťování a vnitřního hodnocení kvality vzdělávání.

Použité zdroje

- Hämäläinen, R., Nissinen, K., Mannonen, J., Lämsä, J., Leino, K., Taajamo, M. (2021). Understanding teaching professionals' digital competence: What do PIAAC and TALIS reveal about technology-related skills, attitudes, and knowledge? *Computers in Human Behavior*, Vol. 117, April 2021, Article number 106672. Dostupné z: DOI: 10.1016/j.chb.2020.106672.
- Howard, S. K., Tondeur, J., Ma, J., Yang, J. (2021). What to teach? Strategies for developing digital competency in preservice teacher training. *Computers and Education*, Vol. 165, May 2021. Dostupné z: DOI: 10.1016/j.compedu.2021.104149.
- Sánchez-Cruzado, C., Santiago Campión, R., Sánchez-Compañá, M. T. (2021). Teacher digital literacy: The indisputable challenge after covid-19. *Sustainability (Switzerland)*, 13(4), Article number 1858, 1-29. Dostupné z: DOI: 10.3390/su13041858.
- Tejedor, S., Cervi, L., Pérez-Escoda, A., Jumbo, F.T. (2020). Digital literacy and higher education during COVID-19 lockdown: Spain, Italy, and Ecuador. 8(4), Article number 48, 1-17. Dostupné z: DOI: 10.3390/publications8040048.
- Zabolotska, O., Zhyliak, N., Hevchuk, N., Petrenko, N., Alieko, O. (2021). Digital competencies of teachers in the transformation of the educational environment. *Journal of Optimization in Industrial Engineering*, 14(1), 43-50. DOI: 10.22094/JOIE.2020.677813.

Příspěvek vznikl za pomoci institucionální podpory Fakulty financí a účetnictví VŠE č. IP100040.

Učitel, ctnost, výsada a mystifikace pedagogického povolání

Michal Matějka

Úvod

Povolání učitele bylo vždy považováno za prestižní profesi a vždy bylo známkou kvality a jistoty. Bohužel se v posledním století méně prosazuje apel k pedagogické profesi, která byla vždy ukázkou moudrosti, ctnosti a výsad. Okolnosti posledních let sebou nese mnoho změn, které jsou častěji upřednostňovány, před potřebami kvality a vzdělání. Pedagogických profesí ubývá a přibývá především ekonomicko-hospodářských oborů, jež jsou na trhu práce přehlčeny. Změny zaznamenáváme i ve školách samotných, kdy dochází k evaluaci různých typů škol, kde jsou především preferovány ne zcela potřebné obory. Dochází k úpadku školství, a především úbytku učňovských oborů, které jsou na trhu práce tak žádané. V současné době většina mladých studentů, touží po středoškolském vzdělání, které by mělo zaručovat jistotu prestiže, které učební obory nemohou zaručit. Mnoho z nich se pokouší studovat střední odborné školy a mnohdy bezúspěšně. Dochází tak k přehlčení středoškolských studentů a úbytku na klasických odborných školách bez maturity. Mnoho odborných pracovníků se musí rekvalifikovat na jinou profesi, aby mohli nadále vykonávat povolání, mistra odborného výcviku, či učitele. Kombinované studium se tak pro tyto nepedagogické pracovníky, stává jediným řešením, jak si zajistit místo na škole. Máme zde i asistenty pedagogů, kteří si splňují své povinnosti asistenta na VŠ. Zde jím postačí dekret o dokončení výuční zkoušky a absolvování několik desítek hodin seminářů a ukončení ústní zkouškou před komisí dané instituce. Mnoho z nich poté končí jako asistenti na ZŠ, kde se starají o převážně hendikepované žáky s tělesným či lehkým mentálním postižením (SPU).

1 Učitel a jeho povolání

Dnešní pohled na profesi učitele je zcela odlišný, než tomu bylo v minulosti. Postavení učitele ve společnosti bylo vždy vnímáno kladně, povolání mělo jistou prestiž. Ne každý se mohl stát učitelem. Na pedagogické pracovníky a zejména pak studenty VŠ byly kladeny velké požadavky. Pokud se uchazeč po střední škole nedostal na pedagogická studia, mohl si zvolit cestu nepedagogického pracovníka při výpomoci na základních stupních škol. Šlo o asistenci či přímo zastoupení pedagoga. I v tomto případě ale musel splňovat požadavky

na pedagogickou činnost v rámci CŽV – pedagogické minimum. Učitel se v dnešní výuce potýká s mnohými obtížemi, které jsou zapříčiněny požadavky na neustálé zvyšování jeho kvalifikace v rámci CŽV. To se odráží na postojích, které učitelé zaujímají k dalšímu vzdělávání a zvyšování kvalifikace.³² Vnímání profese pedagogického pracovníka jako nedostatečně atraktivní je fenoménem posledních 30 let a souvisí také s finančním ohodnocením učitelů v přístupu vedení školy, a především i chování rodičů žáků.

Studenti si při výběru povolání raději volí jiné obory na vysokých školách než studium na pedagogické fakultě, protože skýtají mnohem kvalitnější uplatnění a vyšší finanční hodnocení v budoucnosti. Hlubokým nedostatkem je především nesoulad s nastavením vzdělávání pedagogických pracovníků dle (*zákon č. 563/2004 sb., o pedagogických pracovnících a o změnách některých zákonů*).³³ Z praxe je zjevné, že se toto na pedagoga nevztahuje, jedná se spíše o vlastní iniciativu učitele samotného, než plnění požadavků MŠMT či vedení školy.

Perspektiva pedagogického povolání záleží také na pojmání učitelské profese jako atraktivního studijního oboru. Proto by mělo být povolání učitele společností vnímáno jako prestižní, podobně jako tomu je v případě lékařů, právníků, inženýrů apod. Zatím tomu tak není a potrvá ještě dlouhou dobu, než společnost pochopí pravou podstatu roli učitele a prestiž, kterou v sobě toto nedocenené povolání nese.

2 Učitel a pohled veřejnosti v 21. století

Učitelská profese je brána jako přínos pro celou společnost, bez které by nemohla fungovat lidská socializace a percepce, kterou se děti učí zejména na školách. Přesto zde máme různé pohledy na tuto profesi, které jsou v různé míře kladné, nebo také záporné. První kladné hodnocení je zejména od rodičů, kteří chtějí, aby jejich dítě dostalo dobrý základ, jenž následně využije pro svůj vlastní rozvoj jak v životě profesním, tak osobním. Učitel by měl studenty motivovat k tomu, aby na sobě pracovali a vždy si dovedli poradit v jakékoliv situaci. Jeho zkušenosti by měly být přínosem pro žáky, ale také by měl využít příležitosti se od žáků učit.

- **Pedagogická profese je poslání** – nejde jen o vyučování ani o profesi (povolání), je to činnost, kterou provozuje nadaný a inteligentní jedinec se sklonem k ukázněnosti, píli, toleranci a spravedlnosti. Disponuje etickým kodexem, který hraničí až se

³² PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2009. s. 33.

³³ *Zákon* ČR. [online]. © 2020. [cit. 05. 10. 2021]. Česko. Zákon č. 563 ze dne 24. září 2004 o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů (zákon o pedagogických pracovnících). In: Sběrka zákonů České republiky. 2004, částka 68, 1213-6018 s. Dostupné z: <https://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&nr=563~2F2004&rpp=15#seznam>. ISSN 1213-6018.

sebeobětováním. Je to více než běžná práce, je to smysl života. Tuto profesi by měli vykonávat jen ti jedinci, kteří mají vysoce vyvinutou schopnost empatie a vysokou vytrvalost. Mravní kvality by měly být na co nejvyšší úrovni, protože jsou pro tuto práci nutností. Cholerický typ člověka by v tomto povolání rozhodně neměl být zastoupen. Vzdělání učitele by mělo být na pomezí vysoké kvalifikace a velkého rozhledu.

- **Charakterové vlastnosti pedagoga** – každý z učitelů věnující se vzdělávání jak na základních, tak na středních, vyšších a vysokých školách musí mít charakterové vlastnosti, které pozitivně ovlivní vyučovací proces. Ne každý se může stát učitelem, protože jsou jisté charakterové vlastnosti, které rozhodnou, zda daný jedinec bude dobrým učitelem, či jen dobrým hercem hrajícím si na učitele. Hlavní vlastností, kterou se učitel nenaučí ve škole, je být co nejvíce přirozený, být svůj. Tuto vlastnost si mnozí začínající učitelé příliš neuvědomují a kopírují své bývalé učitele na předchozích školách. Každý jsme jedinečný a jedinečnost vnáší do pedagogické praxe kreativitu.³⁴

Z výše uvedeného úhlu pohledu, jenž s trochou nadsázky vnímá pedagoga podle mota „pedagogická profese je nadání = učitelská profese je nadání“³⁵, se může zdát, že osobnostní rysy a kvalita charakteru jsou kvalifikačním předpokladem učitele. Z tohoto popisu tedy vyplývá otázka: *Dá se naučit být učitelem, může toto povolání vykonávat jedinec, který těmito vlastnosti neoplývá?* Víme, že jisté předpoklady a nadání má každý z nás, ať už silnější nebo slabší.

V práci pedagoga jsou rozhodující znalosti a dovednosti, které jsou budoucímu učiteli předkládány již na vysoké škole. Zde je osobnost pedagoga formována a hodnocena dle výkonu a specializace. Učitelství je zajišťování a cílení mezigeneračního přejímání a přenosu kulturních hodnot společnosti, ve které učitel žije a kterou přejímá. Dosahuje toho tím, že zdůrazňuje sociální, kulturní a filozofické postavení sama sebe ve společnosti a význam v sociálních jistotách žáků (např. pan učitel je velice vzdělaný, má vysoké postavení, děti ho mají rádi, je hodný a spravedlivý). Učitel má podle socio-filozofického rámce tyto vlastnosti, které splňují požadavky na kvalitního učitele:

- je nositelem moudrosti a poznání, osvěty a kulturních hodnot,

³⁴ VAŠUTOVÁ, J. *Profese učitele v českém vzdělávacím kontextu*. Brno: Paido, 2005. s. 36.

³⁵ DOČKA, V. *Zaměřeno na talenty, aneb, Nadání má každý*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, s.r.o., 2005. s. 36.

- dovede proměnit informace v zajímavé skutečnosti tak, aby je efektivně využili v osobním životě a dovedli je vždy efektivně využít,
- iniciuje vzdělávací aktivity pro studenty a veřejnost (např. vzdělávací olympiády),
- ovlivňuje zásadním způsobem vnímání a formování mladé generace jedinců k samostatnosti a dobrému životu.³⁶

„Posláním od začátku do konce budiž hledati a nalézati způsob, který by umožnil, aby učitelé méně učili, žáci se však více naučili, aby ve školách neměl místa křik, pocit ošklivosti, vědomí marné práce.“³⁷

Jan Amos Komenský

Povolání učitele je srovnatelné s jiným typem zaměstnání – má tedy nutnou složku týkající se výkonu (rychlé zpracování informací = efektivita), až po složku technicky zručnou (ovládání PC technologií – dataprojektorů). Zde se naskýtá otázka, jak přesně definovat složku kvalifikačních kompetencí nezbytnou k tomu, aby byl učitel zcela připraven na vyučovací proces. Učitel si musí být vědom toho, jakým způsobem zasahuje do života svých svěřenců (studentů), protože z velké části je to právě on, kdo motivuje a formuje osobnost každého studenta. Student by měl vnímat osobu učitele jako někoho, kdo v životě něčeho dosáhl. Tímto vzhledem by měl v žáku utužovat a udržovat chuť se vzdělávat a pracovat na sobě. Podobné vnímání vidíme např. u dětí, které baví kreslení a malování. Paní učitelka krásně kreslí a děti chtějí být jako ona. Dnešní koncepce vnímání učitele v sociálním prostředí je odlišná, než u generací narozených v 50. – 80. letech. Po rozpadu Československé socialistické republiky se pohled na učitelskou profesi otočil jiným směrem, je spíše zaměřený na rozvoj měkkých kompetencí (interpersonální dovednosti).³⁸

Učitelé mají větší volnost a mohou začít podnikat, tím nastává zásadní zvrat nejenom v možnosti velkého výběru povolání, ale také studijních oborů na vysokých školách. Tyto změny zapříčinily i vyšší volnost studentů, kteří čím dál více překračují hranice slušného chování až po šikanu učitelů na školách.

³⁶ PRŮCHA, J. *Učitel – současné poznatky o profesi*. Praha: Portál, 2002. s. 83.

³⁷ *Citáty*. [online]. © 2020. [cit. 05. 10. 2021]. Dostupné z: <https://citaty.net/citaty/262141-jan-amos-komensky-poslanim-od-zacatku-do-konce-budiz-hledati-a-nalez/>

³⁸ PRŮCHA, J. *Učitel – současné poznatky o profesi*. Praha: Portál, 2002. s. 110.

3 Volba pedagogické profese na VŠ

Důvod, proč studenti po maturitě volí studium na pedagogických fakultách, není zcela objasněn. Je zajímavým fenoménem a snad i tradicí, že pokud se student rozhodne zvolit si právě učitelskou dráhu a profesi, je zčásti ovlivněn rodinou. V 50 % případů totiž alespoň jeden z rodičů je buď učitelem na ZŠ či SŠ, anebo působí jako vychovatel/vychovatelka. Dle údajů statistického úřadu z roku 2015/2016 je v bakalářském studiu pedagogických fakult na devíti veřejných vysokých školách dohromady kolem 33 300 studentů, což tvoří 17 % z celkového souhrnu studentů jiných programů na vysokých školách v ČR.³⁹

Mezi nejčastěji uváděné motivy studentů pedagogiky pro volbu tohoto studia patří:

- práce s dětmi a možnost záměrně výchovně působit na děti a dospívající,
- atraktivní a zajímavá práce učitele,
- práce přináší zajímavé zkušenosti,
- povolání učitele není stereotyp, ale neustále se měnící proces,
- čas a doba pracovní náplně – letní prázdniny,
- dojem uchazeče, že pedagogická fakulta je snadněji vystudovatelná než jiné vysoké školy,
- standardní doba studia v rozsahu 3 až 5 let, je nejčastěji studovanou fakultou.

Mezi nejčastěji uváděné motivy k tomu, aby si student zvolil jinou fakultu, patří:

- neatraktivita výdělku, slabé finanční ohodnocení,
- nedostatečné hodnocení a ocenění pedagogických pracovníků,
- žádná možnost kariérního postupu,
- velká psychická zátěž učitelů (syndrom vyhoření),
- nejsou zcela vytvořeny vhodné podmínky pro další vzdělávání pedagogických pracovníků,
- převaha žen a absence mužů jako učitelů na školách (feminizace školství).

³⁹ VAŠUTOVÁ, J. *Profese učitele v českém vzdělávacím kontextu*. Brno: Paido, 2005. s. 83.

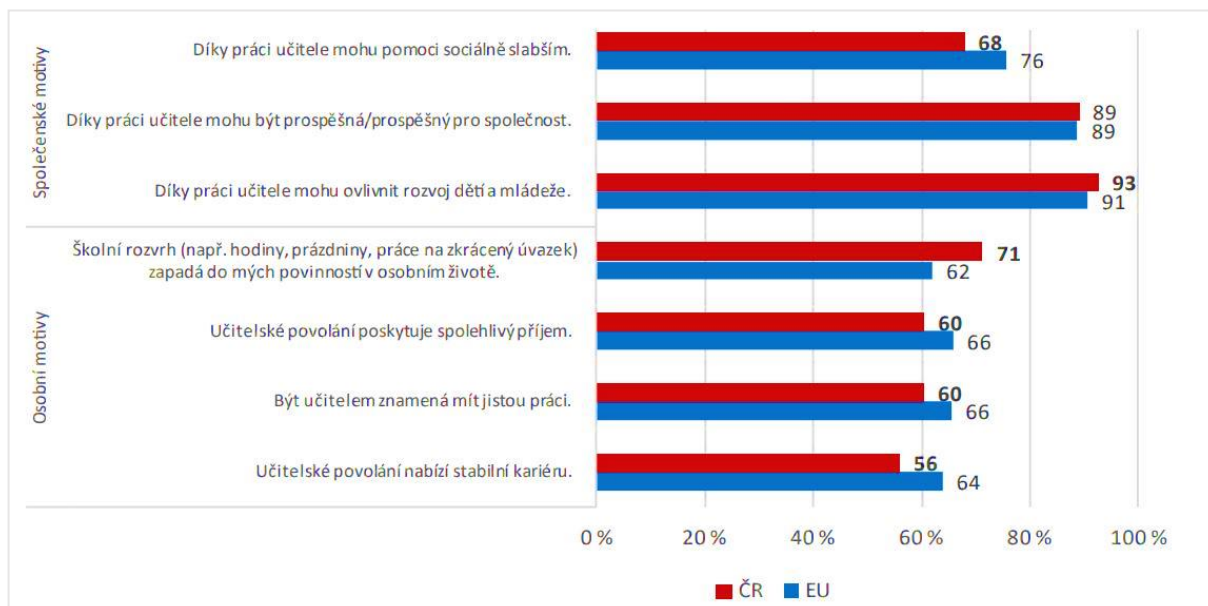

Schéma č. 1: Podíl učitelů, kteří považovali následující aspekty za důležité při výběru učitelské profese

Zdroj: Česká školní inspekce⁴⁰

Globální pohled na atraktivnost učitelského povolání není příliš uklidňující. Velká část studentů, kteří se rozhodují, čím by v životě chtěli být, a hledají různé alternativy, jak si ulehčit život, volí pedagogické fakulty jako nouzovou strategii. V popisu atraktivnosti učitelské profese 12 % studentů přiznává, že se nedostali na jinou vysokou školu a učitelství dělat nechtějí. Postoje a pohled budoucích učitelů se mění na základě pohlaví a také podle toho, jak se jim daří ve studiu. Nejvyšší atraktivitě se toto povolání těší mezi studenty gymnázií, z nichž více než polovina volí právě pedagogické zaměření, druhá část pak přírodovědné či zdravotně zaměřené studium. Množství mužů, kteří se hlásí na pedagogické fakulty, spíše volí výuku na středních školách (25 %) než na základních stupních (10 % uchazečů o studium).

Nástup absolventů pedagogických fakult do zaměstnání také hraje významnou, ne-li nejvýznamnější roli. Po absolvování státní závěrečné zkoušky a obhájení diplomové práce více než polovina absolventů do školy nenastoupí. Dokonce 73 % absolventů si najde jiné povolání, nejčastěji v administrativě, případně začnou podnikat. Zájem o studium pedagogiky každý rok stoupá, ale šance, že bude uchazeč přijat, je nízká. Počet studentů, které fakulty každoročně přijmou je 60, zatímco uchazečů, kteří se ke studiu hlásí, je každý rok 120 až 200, tedy dvojnásobek až trojnásobek přijatých studentů.⁴¹

⁴⁰ BUDOVÁ, S., ŠTASTNÝ, V., BASL, J. *Mezinárodní šetření TALIS 2018*. Praha: Česká školní inspekce, 2019. s. 14.

⁴¹ PELCOVÁ, N., SEMRÁDOVÁ, I. *Fenomén výchovy a etika učitelského povolání*. Praha: Karolinum, 2014. s. 119.

Podle Průchy lze tuto skutečnost vysvětlit následujícími faktory:

- činnost, kterou učitel vykonává,
- typologie učitelské profese (popis specifických skupin – kategorií),
- funkce, které učitel ve škole zastává (třídní učitel, výchovný poradce, vychovatel),
- pohled z profesní dráhy (jedná se o začínajícího učitele, nebo o učitele s dlouholetou praxí),
- příprava učitele pro povolání (tato oblast je nejvýznamnější součástí diskuze u nás i v zahraničí).⁴²

4 Role učitele z výchovno-filozofického pohledu

Učitel se z pohledu žáka stává autoritou, zastává roli výchovného subjektu. Správný typ učitele v žákovi evokuje přirozenou touhu být v něčem dobrý, prospěšný, a právě role učitele toto plní. Učitel je vzorem pro všechny studenty s vytvářením kladných hodnotících postojů k dalším učitelům. Hlavní složkou, kterou učitel poskytuje, ať vědomě, či nevědomě, je správný postoj ke vzdělávání jako takovému. Špatný postoj učitele, ať již začínajícího či poznamenaného léty praxe, ve studentech hromadí jen negativní postoj ke škole, k učitelům, spolužákům a celkově ke vzdělávání. Někteří učitelé si často neuvědomují, jaký vliv mají na postoje svých studentů, jak hluboce zasahují do rozhodování mladé generace.

Často se stává, že učitel neuváženě rozhodne za studenta třeba i přísnějším hodnocením, a zničí tak sny mladého člověka. Učitel není jen pedagogický pracovník a zaměstnanec školy. Jako mnozí jiní lidé v dnešní moderní společnosti i on je nucen hrát mnoho postojů a rolí, které mu nemusí být zrovna příjemné. Učitel či učitelka zastupují roli otce, matky, dcery, syna, bratra, sestry, babičky, dědečka, manžela, mohou být členy nějakého zájmového spolku, politické strany. Tyto role, které v životě učitel zastává, s sebou nesou určité nároky týkající se zejména psychické a fyzické zátěže. Muži jako učitelé bývají častěji zaměřeni na věcné vztahy, kdežto ženy mají tendenci k emocionálnímu vnímání (pocit náklonosti: „malé dítě – mateřský pud“), uvažují tedy zcela jinak. Z toho vyplývá, že ženy jako učitelky mají svou práci raději než muži. Ženy jsou emocionálně spokojenější a mají kladnější vztah k dětem a mladé generaci. Proto se na pedagogické fakulty hlásí v průměru 95 % žen.⁴³

⁴² PRŮCHA, J. *Učitel – současné poznatky o profesi*. Praha: Portál, 2002. s. 109.

⁴³ HAVLÍK, R., KOŤA, J. *Sociologie výchovy a škola*. Praha: Portál, 2007. s. 162.

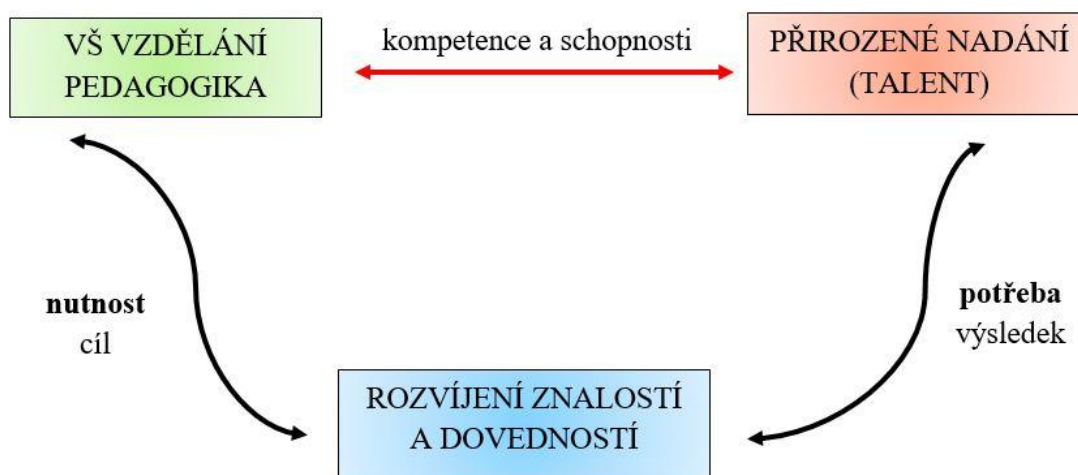

Schéma č. 2: Trojúhelník prvotních kompetencí učitele

Zdroj: Vlastní zpracování, 2020

Pojem profesionalizace se netýká jenom intelektuálních činností, jako je např. učitelské povolání, ale také mnoha jiných profesí, kde není tak velká mentální zátěž. Profesionalizaci lze popsat jako soubor kompetencí (odborných vlastností), kterými musí jedinec disponovat. Povolání učitele je složitý komplex různých znalostí, tudíž se nedá očekávat, že teoretický rámec bude jednoduchý. Pokud má být učitelské povolání společností vnímané jako odborné (profesionální), musí naplnit vědomě daná kritéria profesionality. Ze základních charakteristik uvedených níže můžeme vyčíst, že některé podmínky se daří plnit, zatímco jiné dosud naplněny nebyly. Zásadním problémem je velký nárůst nekvalifikovaných učitelů na základním stupni škol, jejichž počet může dosahovat až 25 %. Zvládnutí všech profesionálních dovedností trvá dlouho a probíhá ve vývojových fázích, které přicházejí zejména s věkem a zkušenostmi.

Profesionalizace učitele je ovlivněná několika faktory, které značně přispívají k úpadku školství. Zmíníme některé z nich:

Stárnutí učitelů a jejich odchod do penze (je to globální problém nejenom České republiky, ale i Německa, Švédska, Norska a Itálie a mnoha dalších).

- Feminizace školství je velký problém, který je hojně zastoupen zejména na ZŠ. Bohužel je skutečností, že vedoucí (ředitelky) upřednostňují ženu jako učitelku před mužem jako

učitelem. Proč je tomu tak? To je těžké hodnotit, nejspíše hraje roli i to, že je žen jako učitelek převaha. Muži raději volí střední školy než základní. Důvodem jsou finanční prostředky, vyšší prestiž učitele na středním typu škol, zejména pak na gymnáziích a vyšších školách.⁴⁴

- Dalším faktem je kvalifikace (přibývá mnoho nekvalifikovaných učitelů z důvodu slabé atraktivity povolání). Důvod nemůže být malý počet absolventů VŠ, kteří se specializují na mezipředmětovou didaktiku. Škola pak nabere mladé učitele, kteří mají specializaci na jiný předmět, třeba na zeměpis, a nechají ho učit angličtinu.
- Nedostatečná atraktivita učitelského povolání je dnes velice žhavé téma, o kterém se vede poslední rok velká diskuze. Mnoho učitelů se po studiích rozhodne dráhu učitele opustit a věnovat se něčemu jinému anebo v průběhu praxe profesi opouští. Velkou roli zde hrají peníze a status, kterého se tomuto povolání dostává jen velice málo. Lépe na tom jsou učitelé na vysokých školách, ale i tam finanční ohodnocení není příliš uspokojivé.⁴⁵
- Velký nedostatek členů pedagogického sboru, který se projevuje nerovnoměrně v různých regionech. Více se přijímají lidé v důchodovém věku či externisté, kteří zaskakují a suplují. Jsou zaměstnání na částečný úvazek na pár hodin týdně.
- Kvalita práce učitele se řeší už několik let. Mezi přímé faktory, které ovlivňují kvalitu pedagoga, můžeme uvést kvalifikaci, stupeň dosaženého vzdělání, didaktické dovednosti, pedagogický um, týmovou komunikaci a spolupráci, vyučovací strategii, komunikační schopnosti, chuť se dále profesně vzdělávat.

4.1 Zvláštnosti v pedagogické profesi

- **Nemožnost plně obsáhnout informace** – na učitele je kladený, co se týče kognitivních vjemů, mnohem vyšší nárok na učení (memorování) než na jiná povolání. Není takřka možné zcela pochopit problematiku výukové látky a neustále se vzdělávat. V mladém produktivním věku je to snadnější, zatímco ve starším věku je to těžší a náročnější.

⁴⁴ BENDL, S. *Feminizace Školství a její pedagogická konsekvence*. Pedagogická orientace, č. 4, 2002, s. 20.

⁴⁵ WALTEROVÁ, E. *Rozvoj národní vzdělanosti a vzdělávání učitelů v evropském kontextu: výzkumný záměr: výstupy řešení za rok 2001*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2002. s.146.

- **Pracovní doba učitelů na školách** – někteří učitelé tráví ve škole mnohem více času, než mají stanoveno, a nejsou ani patřičně ohodnoceni. Jde především o doučování či přípravu hodin na další den.
- **Dvojitá odbornost** – učitelé často vyučují předměty, pro které nemají odpovídající vzdělání, tudíž je hodina řízená učitelem bez aproby pro daný předmět. Učitelé často vyučují i několik předmětů najednou, což přispívá k obtížnější realizaci výuky, bez patřičného vzhledu do odborné problematiky (není čas)!
- **Malý vztah učitele a veřejnosti** – učitel je vnímán společností jako někdo, kdo má za úkol učit a naučit. Další způsoby, jak prospět společnosti, nejsou často z pohledu veřejnosti vyžadované. Učitele vnímá jen jako nástroj, ne jako nositele moudrosti a kompetencí.⁴⁶
- **Neexistence rozlišení práce podle složitosti** – učitel často musí vše udělat najednou, bez hlubšího promyšlení. Jsou kladeny takové požadavky, při kterých se musí rychle rozhodovat.⁴⁷

4.2 Učitelé v době epidemie a distanční výuka

V poslední době zaznamenáváme potřebu pedagogické pomoci, převážně u rodičů samotných dětí, jež svoje děti nedovedou do školy připravit, tak jako učitel samotný. Jedná se především o první stupeň základních škol. Rodiče tráví polovinu dne jen tím, že nastavují PC pro distanční výuku, komunikují s učiteli a často sedí po boku svých ratolestí. To vše má hluboce negativní vliv na dětskou psychiku, na psychiku rodičů, ale především na postoj k vyučovacímu procesu a studijním výsledkům. Paradoxně za to nemůže učitel, ale především student. Výuka je studenty zlehčovaná, chybí pružná adaptabilita ve výuce, studenti si nevyhradí čas na studium, neplní si studijní povinnosti, zahálují či sabotují její průběh v rámci distanční výuky formou (vypínání webové kamery, vymlouvání se na špatné internetové připojení či absenci chytrého mobilu či PC).

Rodiče jsou často nuceni, trávit s dětmi v distanční výuce 2 až 3 hodiny denně. To vše má za následek frustraci a bezmoc v samotné výuce nejenom z řad studentů, ale i rodičů, kteří nejsou často navyknutí na čas, který musí věnovat svým dětem. Díky Covidu 19 nastává obrat ve

⁴⁶ WALTEROVÁ, E. *Rozvoj národní vzdělanosti a vzdělávání učitelů v evropském kontextu: výzkumný záměr: výstupy řešení za rok 2001*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2002. s. 148.

⁴⁷ PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. Praha: Portál, 2013. s. 253.

vnímání důležitosti pedagogického povolání. Mnoho rodičů si do nedávna neuvědomovalo, jak je práce učitele náročná na čas a psychiku. Mnozí z nich povolání učitele zlehčovali, ba i mystifikovali. Samy si neuvědomovali hlubokou křivdu, kterou již více jak 30 let nálepkují učitele globálně. Nyní mají učitelé možnost dokázat, jak potřební v naší společnosti opravdu jsou. Otázkou zůstává, jak docílit efektivnosti výuky distanční formou?⁴⁸

Jednou možností může být vytvoření vzdělávacího programu, který by snadnou metodou propojil studenta a učitele kdekoli na světě. Možnosti komunikace je mnoho, ale ne všechny splňují snadnou manipulaci. Hovoříme tu o programu, který by byl určen jenom a pouze pro výuku distanční formou. Student by v okamžiku mohl pružně reagovat na zadání učitelem, vpisovat a vyplňovat úlohy v reálném čase. Učitel by měl okamžitě zpětnou vazbu a viděl tak správně zodpovězené odpovědi. MŠMT by měla především klást důraz na možnosti vytvoření programu, který by značně pomohl k reálné výuce a byl zcela zadarmo. Jen tak bude částečně zajištěna kvalita ve výuce a předejde se tak potížím při nastavování softwaru a potíží při instalaci. Hovoříme-li o připravenosti škol na distanční výuku, musíme konstatovat, že byla do nedávna v žalostném stavu. Nepřipravenost na možnost globální výuky v distanční formě způsobila u studentů částečnou rezignaci.

Dobrým příkladem je příprava na maturitní zkoušku ze začátku léta 2020. Valná většina studentů předpokládala, že písemná či ústní zkouška z maturity, bude odložena až na podzimní termíny. Ke všemu překvapení byla následně zrealizována, v jakém si chaotickém uspořádání. Informace o konajících se maturitách mnoho studentů velice překvapila a při realizaci pokusu o maturitu, mnoho studentů fatálně selhalo. Nemůžeme především vinit sami studenty, ale především MŠMT, jež měla předem promyslet kroky a maturitu o rok odložit. Předěšlo by se mnoha omylům a stresu při vykonávání maturity. V budoucnu by mělo být české školství již lépe adaptováno na distanční výuku, jako se na tuto situaci připravili, vysoké školy, jež jsou příkladem. V zahraničí je distanční výuka již běžnou vyučovací metodou vzdělávání. Mnoho vysokých škol preferuje distanční výuku již z důvodu, spojit se i se studenty, kteří nemohou být přítomni ve škole, ale chtějí se přesto vzdělávat.⁴⁹

⁴⁸ MŠMT. [online]. © 2020. [cit. 05. 10. 2021]. Dostupné z: <http://www.ceskaskola.cz/2020/09/msmt-doporucuje-skolam-pouzivat.html>

⁴⁹ Jak učitelé hodnotí přechod na online výuku z důvodu pandemie COVID-19. [online]. © 2020. [cit. 05. 10. 2021]. Dostupné z: <https://www.participace21.cz/data/folders/7.pdf>

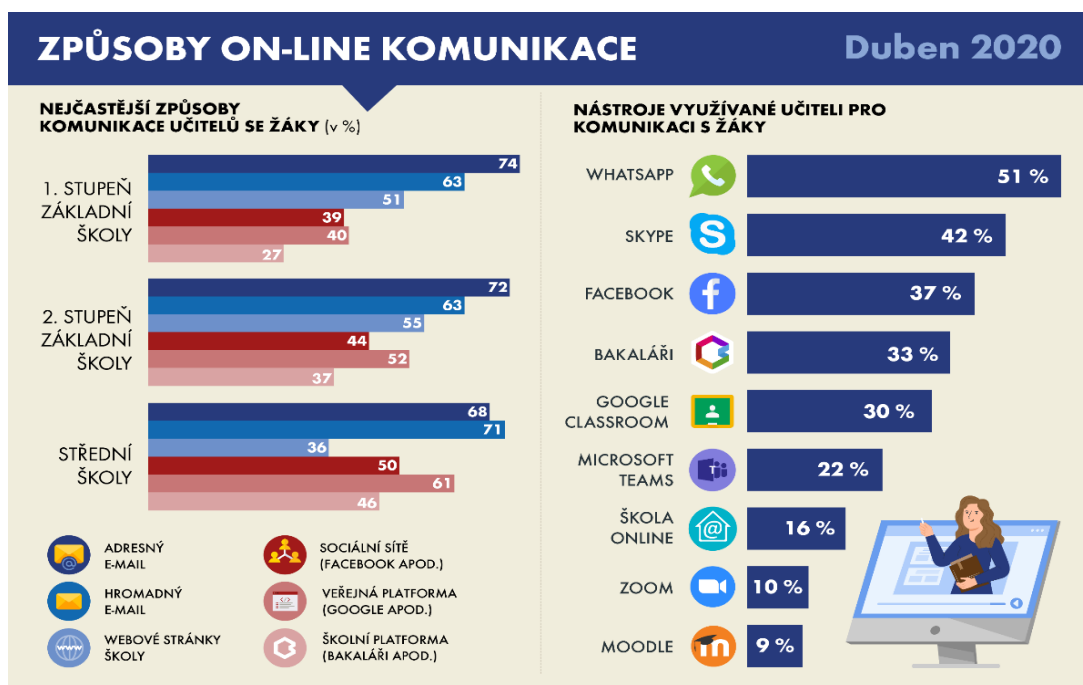

Schéma č. 3: Atraktivnost způsobů on-line komunikace na ZŠ a SŠ 2020

Zdroj: Český statistický úřad⁵⁰

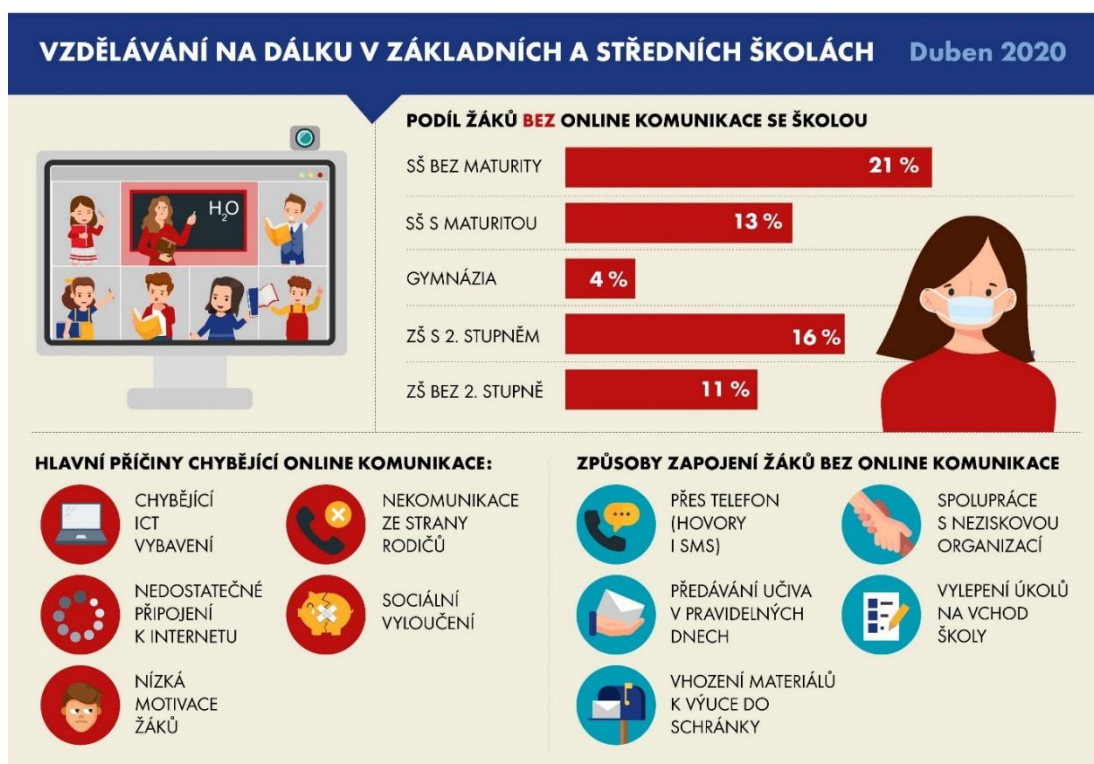

Schéma č. 4: Vzdělávání na dálku na ZŠ a SŠ v roce 2020

Zdroj: Český statistický úřad⁵¹

⁵⁰ CZSO. [online]. © 2020. [cit. 05. 10. 2021]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/143755714/csuTkSkolyPrezentace.pdf/650ac453-736d-401a-add1-28eeb749606b?version=1.1>

⁵¹ CZSO. [online]. © 2020. [cit. 05. 10. 2021]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/143755714/csuTkSkolyPrezentace.pdf/650ac453-736d-401a-add1-28eeb749606b?version=1.1>

5 Mystifikace pedagogického povolání

Učitel byl vždy středem pozornosti médií a veřejnosti, často ale kolují různé nepravdy a dezinformace o pedagogickém povolání a jeho náročnosti. Často se v povolání učitele setkávají s nepochopením z řad vedení školy, kolegů, studentů a rodičů. Každý z nich má jistou názorovou variabilitu, která způsobuje nedorozumění a nesouhlas s názorem druhých. Poukazování na nedostatky či neprávem podložené tvrzení způsobuje u učitelů traumatické prožívání a může vyústit v náladovost a agresi. Pedagog a jeho profese naskýtá mnoho možností, jak uplatnit své znalosti a předávat tak osvětu veřejnosti. Mylně se někteří domnívají, že učitel musí znát vše, musí být vždy připraven. Vysoké školy pedagogické pracovníky nepřipravují na praxi, nýbrž je učí jak a kde vyhledávat informace, kdy je správné použít didaktické metody a jak psychologicky přistupovat k žákům. Je povolání učitele důležitější, než kterékoliv jiné? Z mého pohledu musím konstatovat, že je naprosto stěžejní. Učitel zasvěcuje celý svůj život tomu, aby studenty něčemu naučil, naučil je být člověkem, přistupovat k lidem, jako k sobě rovným, a dovedl je tak k poznání sama sebe. Žádné jiné povolání, by nemohlo být bez toho, aniž by učitel nemotivoval studenta ke studiu medicíny, fyziky a dále nerozvíjel jeho kompetence, které mu umožní se na profesi připravit. Od počátku, kdy mohl učit řadový voják, kterému stačilo základní znalost počtů, čtení, psaní, se toho mnoho nezměnilo. Změnil se pohled na kvalifikace a jejich neustále zvyšování. Změnil se pohled na roli dítěte ve vyučovacím procesu a jeho motivace ke vzdělávání. Změnila se role autorit mezi učitelem a žákem, kdy je žák upřednostňován před učitelem.⁵² Mění se situace i v počtu útoků a násilí na učitele jak fyzicky, tak duševně. Role učitele se mění dle toho, jak je momentálně jeho práce potřebná a hledá si tak vlastní identitu ve společnosti. Učitel je denně vystavován těm nejhorším vlivům jak ze strany byrokracie (stát), tak ze strany veřejnosti a rodičů žáků. K tomu, abychom na učitele pohlíželi i z jiné perspektivy, měli bychom si uvědomit, jak citlivé téma pedagogické povolání ve skutečnosti je. Měli bychom si v první řadě uvědomit, že učitel je a vždy bude hnacím pohonem ekonomiky, lidské inteligence, odvahy a ctnosti, kterou bychom měli upřednostňovat. Jen díky obětavé činnosti učitelů, můžeme uskutečňovat své sny a posouvat úroveň inteligence do budoucna.

⁵² MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada, 2015. s. 133-134.

Závěr

Cílem tohoto článku bylo seznámit čtenáře s pohledem na roli učitele v dnešním složitém světě. Pandemie Covidu 19 mnoho věcí zkomplikovala natolik, že se učitel přes noc stal moderátorem v TV, IT odborníkem, tutorem, mentorem a koučem. Pohled na měnící se společnost a požadavky, nutí nás pedagogy přemýšlet nad tím, jak moc se mění postoj k pedagogickému povolání a jeho atraktivnosti v dnešním uspěchaném světě. Je opravdu složité, pochopit potřebu inteligence k zachování stability a rovnováhy naší společnosti? Je správné, předávat kompetence pedagoga lidem, kteří mají k výchově a vzdělávání nedostačující mentální, a především empatické schopnosti?

Je správné přehlížet nedostatečné finanční hodnocení učitelů na všech typech škol a jejich snahu něco změnit. Čím si pedagogické povolání, zasloužilo takovou míru neuznání a nepochopení z řad veřejnosti a státu? Je možné dovolit si odchod stovky absolventů pedagogických fakult do jiných oblastí, než je české školství? Je možné i nadále motivovat mladé začínající pedagogy k tomu, aby vykonávali profesi učitele po absolvování školy? Tyto a mnoho jiných otázek si klade snad každý, komu záleží na prestiži a uznání pedagogického povolání za výsadu a životní poslání.

Použité zdroje

Bibliografické odkazy

BENDL, S. *Feminizace Školství a její pedagogická konsekvence*. Pedagogická orientace, č. 4, 2002, s. 19–35.

BUDOVÁ, S., ŠTASTNÝ, V., BASL, J. *Mezinárodní šetření TALIS 2018*. Praha: Česká školní inspekce, 2019. s. 14. ISBN 978-80-88087-22-9.

DOČKA, V. *Zaměřeno na talenty, aneb, Nadání má každý*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, s.r.o., 2005. ISBN 80-7106-840-3.

HAVLÍK, R., KOŤA, J. *Sociologie výchovy a škola*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-327-7.

MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-5309-6.

PELCOVÁ, N., SEMRÁDOVÁ, I. *Fenomén výchovy a etika učitelského povolání*. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2636-9.

PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0456-5.

PRŮCHA, J. *Učitel – současné poznatky o profesi*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-621-7.

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6.

VAŠUTOVÁ, J. *Profese učitele v českém vzdělávacím kontextu*. Brno: Paido, 2005. ISBN 978-80-7315-082-2.

WALTEROVÁ, E. *Rozvoj národní vzdělanosti a vzdělávání učitelů v evropském kontextu: výzkumný záměr: výstupy řešení za rok 2001*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2002. ISBN 80-7290-085-4.

Webové odkazy

Citáty. [online]. © 2020. [cit. 05. 10. 2021]. Dostupné z: <https://citaty.net/citaty/262141-jan-amos-komensky-poslanim-od-zacatku-do-konce-budiz-hledati-a-nalez/>

CZSO. [online]. © 2021. [cit. 05. 10. 2021]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/143755714/csu_tk_skoly_prezentace.pdf/650ac453-736d-401a-add1-28eeb749606b?version=1.1

Jak učitelé hodnotí přechod na online výuku z důvodu pandemie COVID-19. [online]. © 2020. [cit. 05. 10. 2021]. Dostupné z: <https://www.participace21.cz/data/folders/7.pdf>

MŠMT. [online]. © 2020. [cit. 05. 10. 2021]. Dostupné z: <http://www.ceskaskola.cz/2020/09/msmt-doporucuje-skolam-pouzivat.html>

Zákony ČR. [online]. © 2020. [cit. 05. 10. 2021]. Česko. Zákon č. 563 ze dne 24. září 2004 o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů (zákon o pedagogických pracovnících). In: Sbírka zákonů České republiky. 2004, částka 68, 1213-6018 s. Dostupné z: <https://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&nr=563~2F2004&rpp=15#seznam> ISSN 1213-6018.

Digitalita a inkluze: Výsledky studie „Inkluze a corona-19 v okrese Tirschenreuth“⁵³

Christina Ponader, René Milfait

Úvodem

Studie, kterou představila na mezinárodní konferenci „Využití informačních technologií ve společnosti v dobách krize a každodennosti“ v Domě Sociální akademie Silberbach koordinátorka Sítě inkluze okresu Tirschenreuth Christina Ponader, hledala odpovědi na otázky ohledně výzev a dopadů prvního lockdownu na život osob se zdravotním postižením, jejich blízké a pro sociální zařízení.

Studie se zabývala situacemi, zkušenostmi a následky pro téma inkluze osob se zdravotním postižením v podmínkách epidemie způsobené koronavirem SARS-CoV-2. Bylo vyvozeno dvanáct závěrů.

Souvislosti a postup

Okres Tirschenreuth byl v tzv. první vlně onemocnění způsobené koronavirem SARS-CoV-2 dokonce nejvíce zasaženým okresem ve Spolkové republice Německo a představoval tak specifickou situaci na začátku koronavirové krize v březnu/dubnu 2020. Byl zde několikátýdenní hotspot se značnými důsledky. Autoři provedli sběr zkušeností a prožitků (tzv. „anekdotická evidence“) a nabídli kvalitativní sociální výzkum s omezenou průkazností. Jejich multiperspektiva zahrnovala 30 osob z 23 domácností a 45 zařízení. Respondenti se nacházeli v různých situacích. Jednalo se o lidi s postižením, jejich příbuzné, o personál v zařízeních, organizace a úřady.

⁵³ Digitalität und Inklusion: Ergebnisse aus der Studie „Inklusion und Corona im Landkreis Tirschenreuth“. Dostupné v originálu na: <https://www.inklusion-tirschenreuth.de/studie-corona.html>.

Pestrost životních situací zachytilo 17 příběhů-potrétů lidí s postižením v nejrůznějších životních situacích, jejich pečujících a příbuzných, dále nositelů zodpovědnosti v různých funkcích.

Mezi sociálními zařízeními figurovaly například Okresní úřad a regionální organizace pro lidi s postižením, poradenská centra, ústavy sociálních služeb / zařízení s pečovatelskou službou, školská zařízení, mimoškolní vzdělávací zařízení, práce s mládeží a rodinami, orgány v kontextu integrace a migrace, ambulantní nabídky, nabídky terapie, podpory a psychologické péče, církve.

Prožívané pocity lze ilustrovat svědectvím z jednoho zařízení: *„Myšlenka inkluze byla v této době hodně daleko! Nikdo netušil, že virus nemilosrdně zaútočí v domovech pro seniory a v zařízeních pro lidi s postižením. Lidé s handicapem museli být proto přiřazeni ke skupině s vyšším rizikem a zvláštním statutem ochrany. Byl tak učiněn pokus chránit sice tyto lidi lépe tím, že se redukovaly kontakty, ale současně se vytvořil jiný problém.“* Celkově studie potvrzuje, že a jak byla inkluze vystavena zátěžovému testu a silně ohrožena.

Témata a výsledky

Z jednotlivých témat a jejich výstupů bude schematicky nabídnuto následující:

Téma Výpadek podpory s výpověďmi aktérů: *„Ty jsou přece zvyklí si sami poradit.“*

Téma Zesílená mentalita „vydržet“:

„Základní pocit je muset být silný pro rodinu. Nechce si představit situaci s vlastním onemocněním nebo výpadkem jako pečující osoba. Také scénář onemocnění příbuzné osoby je líčena jako strašná.“

Téma Zvětšení sociálních rozdílů:

„Účast v sociálním prostoru byla z části silně omezena: na základě omezení v pobytových zařízeních, dobrovolného sebeomezení nebo chybějících nabídek.“

Téma Osamění a izolace:

„Mnozí používali pro své kontakty s přáteli převážně telefon, jiní neměli žádné soukromé kontakty. Některé kontakty s přáteli a rodinou se zintenzivnily až ke každodennímu telefonování. Osobní izolace byla označena za „katastrofální.“

Z dalších témat - jen již s názvy – se jednalo o téma Nedostatečné informace a komunikace, Zřízení (digitálních) náhradních nabídek, Individuální změny chování a vzdání se něčeho, Přetížení, Chybějící reprezentace, Solidarita a ignorance, dále doložený výrok tématu Vyostření socio-ekonomických problematických situací:

„V hlavě byl samozřejmě strach z nedostatečného příjmu. Částečně se rodina zřekla některých věcí nebo odložitelných úkolů. Matka si přeje pro podobné situace rychlejší a méně komplikovanou finanční podporu rodin.“

Téma Chybějící diferencování:

„Diferencovanější posouzení a méně konání s předsudky ohledně postižení.“

Téma Psychická zátěž:

„Hranice mezi klidem a depresí je u zčásti chybějící péče o sebe plynulá. Počáteční uvolnění se změnilo v pocit izolace. Kontakt na psychologické poradenství nebo terapeuty je zde zvláště důležitý. Částečně byly využity i jiné nabídky poradenství a podpory ze strany sociálních zařízení: pomoc byla velmi vítána.“

Zkušenosti s digitálním řešením

Zkušenosti s digitálním řešením přinesly tyto výsledky:

V rodinách byly udržovány kontakty s prarodiči a jinými příbuznými, přáteli apod., které už byly před tím etablovány. Zjištěny byly velmi rozdílné individuální možnosti dle socioekonomické situace a zaznamenány stresové faktory, jakými jsou nejednotnost, značné množství požadavků mezi home-office a rodinným životem.

Pro školu a každodenní péče o děti byl pozorován výpadek všech podpůrných opatření, zčásti žádná struktura dne. Byly poskytovány často nespolehlivé informace prostřednictvím nových komunikačních kanálů, heterogenní složení žáků nedovolovalo spolehlivé digitální modely výuky. Velká potřeba podpory u žáků se zvláštními vzdělávacími potřebami a handicapem vedla k posílení deficitů. V kontextu školy a každodenní péče o děti se vyslovovali oslovení aktéři

pro nezbytný osobní kontakt s učiteli a kamarády ze třídy a kritizovali nejednotnost nejen u různých typů škol, ale i skutečnost, že nebyly digitální nabídky plošně využity.

V souvislosti se vzděláváním byly reflektovány výhody a nevýhody online nabídek, včetně jejich nezávislosti na místě, dosahu s problémem technických a osobních překážek. Problémem bylo utvářet nabídky bezbariérově a bylo konstatováno, že digitální setkání nemohou nahradit osobní setkání, ale umožňují další práci v již existujících vztazích.

Zkušenosti s trhem práce poukázaly na jen nepatrný podíl home office na základě činnosti nebo tíhy omezení, na obtíže v kontaktu s úřady i na potřebu mít možnost být doprovázen v oblastech každodenního života.

Zčásti prováděné poradenství online zahrnovalo zkrácené obsahy, ztráty kvality při digitální komunikaci, chybějící výměnu zkušeností mezi centry navzájem. Byla pocíťována povinnost k „digitalizaci v každodennosti“ při nedostatečné infrastruktuře a kompetenci, což znamenalo zátěž pro ty nejslabší a nejzranitelnější.

Ve stacionářích bylo zjištěno, že je v nich digitalita často jen namáhavě etablována a není poskytována téměř žádná podpora při péči a ošetřování. Digitální řešení bylo využito často jen v oblasti volného času, a to jen v jednotlivých případech terapeuticky nebo pedagogicky. Docházelo ke ztrátě kvality při digitální komunikaci a zčásti ke zlepšení profesionální komunikace.

V médiích nebyly nalezeny skoro žádné bezbariérové nabídky. Byla patrná slabá prezence organizací pro lidi s postižením.

V rámci dobrovolnictví bylo zřejmé propojování pomáhajících.

Zranitelní i nemocní, zemřelí a pozůstalí

V souvislosti se zaměřením představené studie na ty nejzranitelnější a nejslabší spoluobčany a s ohledem na diskuse na konferenci, které se také dotkly situace nevyhlášeně nemocných, umírajících, jejich blízkých a pozůstalých v ČR, bude zmíněno Stanovisko Stanovisko Sekce pro etiku v paliativní péči České společnosti paliativní medicíny ke kultuře zacházení s těly zemřelých, smutečního rozloučení a pohřbívání v kontextu onemocnění Covid-19 (datováno k 29. 11. 2020)⁵⁴, které se vyjádřilo a chtělo přispět „*k respektování, ochraně a zajištění důstojnosti a z ní odvozovaných základních práv zemřelého a jeho blízkých v souvislosti se*

⁵⁴ Dostupné na: https://www.paliativnimedicina.cz/wp-content/uploads/2021/05/stanovisko-sepp_zachazeni-s-tely-1.pdf (22. 10. 2021).

zacházením s těly zemřelých a smutečním rozloučením v době platných epidemických opatření.“

Autoři stanoviska vyšli ze zkušenosti a skutečnosti, že pandemie koronaviru změnila také umírání lidí, doprovázení umírajících, jejich blízkých a pozůstalých a že zasáhla i smuteční rozloučení se zemřelými a zacházení s těly zemřelých. Blízcí a truchlící nemohli či nesměli adekvátně či vůbec doprovázet své nemocné, být s nimi v poslední fázi jejich cesty a následně je v souladu s přáními zemřelých, svými představami a přiměřenou kulturou truchlení a smutečního rozloučení obvyklým způsobem pohřbít. Byl tím narušen i významný proces vyrovnávání se se ztrátou blízké osoby. Situace se závažným způsobem dotýkala i personálu, který o konkrétní osobu pečoval a znal její blízké. Dalšími dotčenými aktéry byli spolupacienti či rezidenti těchto zemřelých, kteří s nimi před tím sdíleli stejné zařízení či dokonce pokoj.

Jednalo se o zásah do jedné z nejcitlivějších oblastí lidského života a soužití. Nešlo jen o to, kde a kolik lidí umíralo, ale jak umíralo. Šlo o to, jak byli doprovázeni, jak se s nimi zacházelo jako se zemřelými a jaké opory se přitom dostávalo jejich blízkým a pozůstalým. Přitom všem se jednalo o prostor existenciálních krajních situací a výzev. Proto bylo a je nutno zohlednit individuální, meziosobní i strukturální etické roviny.

Pro proces vyrovnávání se se ztrátou blízké osoby a pietu se jednalo o velmi důležité skutečnosti, které je a bylo nutno brát vážně a neopomíjet je ani v době koronavirové epidemie. Téma se týkalo právě těch nejintimnějších a nejosobnějších, často emočně náročných oblastí lidského života a soužití, které si zaslouží a vyžadují důstojné utváření.

Proto autoři⁵⁵ v závěru konstatovali, že podstatnou součástí důstojné péče o zemřelé „*tvorí vhodná, dostatečná, srozumitelná a citlivá komunikace zdravotnických pracovníků a pracovníků pohřebních služeb s pozůstalými a respektování jejich práva na smuteční rozloučení.*“

⁵⁵ Jedním z nich i spoluautor tohoto příspěvku.

Závěrem

Ve shrnutí bylo dle výstupů studie v Tirschenreuthu shledáno, že digitalizace není všelék, především proto, že musí být připraven a kvalitativně utvářen přenos do digitálního prostředí. Zejména v oblasti inkluze je třeba vždy zvážit, kde jsou kontakty v daném místě nadále nezbytné a kde se vyplatí digitální řešení. Možnost být v posledních chvílích se svým blízkým, utvářet, připravit a provést rozloučení s ním znamená pro mnohé blízké osoby naplnění posledního projevu zdařilého vztahu, úcty, lásky a naděje. Úcta, respekt a pieta vyjadřují důležité postoje a způsoby zacházení. Dotýkají se i zemřelých a jejich blízkých.

Použité zdroje

Digitalität und Inklusion: Ergebnisse aus der Studie „Inklusion und Corona im Landkreis Tirschenreuth“. Dostupné v originálu na: <https://www.inklusion-tirschenreuth.de/studie-corona.html>.

Dostupné na: https://www.paliativnimediceina.cz/wp-content/uploads/2021/05/stanovisko-sepp_zachazeni-s-tely-1.pdf (22. 10. 2021).

Využití informačních technologií ve společnosti v dobách krize a každodennosti – praktické zkušenosti učitelky SŠ a ZŠ

Mgr. Ivana Milfajlová

Gymnázium a obchodní akademie Mariánské Lázně, příspě. org.

Kdo jsem aneb úhly pohledu

Začátek aneb situace COVID a změna vyučovacího procesu

- jaro 2020
- výchozí bod 0 (nevědomost a nepřípravenost)
- žáci: ztráta sociálních kontaktů i běžného týdenního rytmu (kamarádi ve škole, rozvrh hodin, řízené volnočasové aktivity – ZUŠ, sport, kroužky), intenzivní pobyt v domácím prostředí, nutnost ze dne na den změnit návyky (pravidelná výuka x zadávání samostatné práce ve větším rozsahu), nové technologie (výhody x nevýhody), role sociálního prostředí žáků
- učitelé: ztráta přímého kontaktu s žáky (změna přístupu k výuce ze dne na den a bez přípravy; zapojení všech žáků do výuky, práce třídních učitelů), nejistota, potřeba rychlého ovládnutí technologií, vybavenost škol, podpora vedení školy, vzájemná podpora kolegů (na vlastní škole, z jiných škol)

Moderní technologie ve výuce aneb čeština a němčina zcela jinak

- změna způsobu komunikace s žáky (e-mail, školní online systém Bakaláři, platformy – Microsoft Teams, Google Classroom, Moodle, Fred) → **sjednocení nástrojů**
- nové možnosti výuky, nové nástroje (elektronické učebnice, aplikace, platformy, sociální sítě) – co vybrat a co (už) ne, zvládání nových nástrojů a didaktika – webináře, kolegiální podpora → **nepřehlít sebe ani žáky**
- synchronní a asynchronní výuka (vhodný poměr) → **nepřehlít sebe ani žáky**
- nové způsoby hodnocení – formativní přístup x známky na vysvědčení
- příprava na přijímací a maturitní zkoušky (přístup k materiálům, podpora, dostatek času)
- chaotické a pozdní informace z MŠMT
- kompetence (dovednosti) x učivo

Podzim 2020-jaro 2021 aneb 1,5 roku v online režimu

- částečná připravenost (online rozvrh, výběr nástrojů a aplikací, jednotné platformy, DVPP - webináře)
- únava a ztráta motivace (příliš dlouhá doba v online režimu bez vědomí toho, kdy to skončí) → důraz na motivaci žáků i učitelů, jejich podpora
- nejistota – příprava na jednotnou přijímací zkoušku a maturitní zkoušku (několikrát změna termínů i podoby)
- kompetence vs. učivo (doporučení MŠMT x školní praxe)

Jak to zvládli naši žáci

- varování WHO – dospívající (málo pozornosti, soustředění na seniory, málo krizových center pro děti) → role třídních učitelů, školní psychologové a školní poradenská centra (Čtyřlístek)
- větší samostatnost žáků (ovládání online nástrojů, organizace práce)
- žáci se naučili učit – dovednosti, hledání řádu (organizace vlastního času)
- ztráty: sportovní a umělecké aktivity, zahraniční exkurze, SŠ – maturitní ples, taneční
- zejména učňovské obory – chyběla praktika, praxe
- příprava na přijímací a maturitní zkoušky (podpora učitelů, role sociálního prostředí)
- nové možnosti pro žáky – rozvoj v oblasti zájmových aktivit
- nové možnosti pro středoškoláky - brigády

Jak jsme to zvládli my učitelé

- posun od chaosu a přehlcení k efektivním online nástrojům
- potřeba více propojovat (neučit jen svůj předmět)
- možnosti individualizace, intenzivní příprava na matur. zkoušky
- soutěže online
- více přemýšlení nad tím, co a jak učit – dovednosti vs. učivo
- překážky: únava, ztráta motivace, chybějící data a jasná zdůvodnění vládních nařízení, chaotická a stále se měnící nařízení MŠMT
- významné faktory: jednotliví učitelé a vedení školy, sociální prostředí žáků

Z výzkumu ČSU

- cca 53 % docházaných žáků preferuje prezenční výuku
- porovnání kvality distanční výuky na jaře 2020 a na podzim 2021: 2/3 docházaných uvádějí zlepšení oproti jaru
- počet online hodin týdně: 40 % respondentů se domnívá, že počet online hodin je nadbytečný
- využili kamer při synchronní výuce: 57 % docházaných se přiklání k názoru, že kamery při výuce její kvalitu nezvyšují, 73 % respondentů nevyhovuje mít zapnutou kameru
- primární problémy související s distanční výukou: nadměrné množství online hodin, nadměrná zátěž, problémy se samostudiem, nedostatek sociálního kontaktu

Jak dál aneb šance a výzva pro české školství

- využít ve výuce toho, co jsme se naučili (fungující a efektivní online nástroje)
- redukce obsahu – neučit méně, ale lépe, učit dovednostem
- individualizace výuky (nehomogenní skupiny)
- i učitel je člověk (organizace práce, oddělení osobního a pracovního času)
- využití webinářů - DVPP

Zdroje:

ČESKÁ STŘEDOŠKOLSKÁ UNIE. Zpráva z průzkumu kvality distanční výuky na středních školách [online]. 2021[cit. 2021-09-27]. Dostupné z: <https://stredoskolskaunie.cz/wp-content/uploads/2021/01/Zprava-z-pruzkumu-distanzni-vyuka-na-SS.pdf>

Generace covidialů. Ceska televize.cz [online]. 2021[cit. 2021-09-27]. Dostupné z: <https://www.ceska televize.cz/porady/11054978064-fokus-vaclava-moravce/221411030530005/>

Nutzung der Informationstechnologien in Gesellschaft in Krisen- und gewöhnlichen Lagen – praktische Erfahrungen einer Lehrerin an einer Sekundar- und Grundschule

Mgr. Ivana Milfajtová
Gymnasium und Handelsakademie Marienbad

Wer bin ich oder die Blickwinkel/Standpunkte

Die Anfänge, bzw. die Situation des COVID und die Veränderung des Unterrichtsprozesses

- Frühling 2020
- Ausgangspunkt 0 (Unwissenheit, niemand vorbereitet)
- Schüler:innen: Verlust von sozialen Kontakten und des normalen Wochenrhythmus (Freunde in der Schule, Stundenplan, betreute Freizeitaktivitäten - Musikschule, Sport, Vereine), intensiver Aufenthalt zu Hause, die Notwendigkeit, Gewohnheiten von einem Tag auf den anderen zu ändern (regelmäßiger Unterricht x selbstständige Arbeit in größerem Umfang), neue Technologien (Vorteile x Nachteile), die Rolle des sozialen Umfelds der Schüler
- Lehrer:innen: Verlust des direkten Kontakts mit den Schülern (Änderung des Unterrichtskonzepts von Tag zu Tag und ohne Vorbereitung; Einbeziehung aller Schüler in den Unterricht, Arbeit der Klassenlehrer), Unsicherheit, Notwendigkeit einer schnellen Beherrschung der Technologien, digitale Ausrüstung, Unterstützung durch die Schulleitung, Unterstützung durch Kollegen (an der eigenen Schule, von anderen Schulen)

Digitale Technologien im Unterricht oder Tschechisch und Deutsch auf eine ganz andere Art und Weise

- Änderung der Kommunikation mit den Schülern (E-Mail, Schul-Online-System, Moodle, Plattformen - Microsoft Teams, Google Classroom, Moodle, Fred) → **Vereinheitlichung der Instrumente**
- neue Unterrichtsoptionen, neue Tools (E-Lehrbücher, Apps, Plattformen, soziale Netzwerke) - was man wählen sollte und was nicht (mehr), Beherrschung neuer Tools und Didaktik - Webinare, Peer-Unterstützung → **weder sich selbst, noch die Schüler zu überfordern**
- synchroner und asynchroner Unterricht (angemessenes Verhältnis) → **weder sich selbst, noch die Schüler zu überfordern**
- neue Wege der Bewertung - formativer Ansatz x Noten
- Vorbereitung auf die Aufnahme- und Abschlussprüfungen/Abitur (Zugang zu Materialien, Unterstützung, ausreichende Zeit)
- chaotische und verspätete Informationen von dem Bildungsministerium
- Kompetenzen (Fertigkeiten) x Lernstoff

Herbst 2020-Frühjahr 2021 oder 1,5 Jahre online

- Teilweise Bereitschaft (Online-Stundenplan, Auswahl von Tools und Anwendungen, einheitliche Plattformen, Fort/Weiterbildung - Webinare)
- Ermüdung und Motivationsverlust (zu viel Zeit online, ohne zu wissen, wann es zu Ende ist) → Schwerpunkt auf der Motivation von Schülern und Lehrern und deren Unterstützung
- Ungewissheit - Vorbereitung auf die Einheitliche Aufnahmeprüfung und die Abiturprüfung (mehrere Termin- und Formänderungen)
- Kompetenzen vs. Lernstoff (Empfehlungen von dem Bildungsministerium x Schulpraxis)

Wie haben das unsere Schüler:innen geschafft

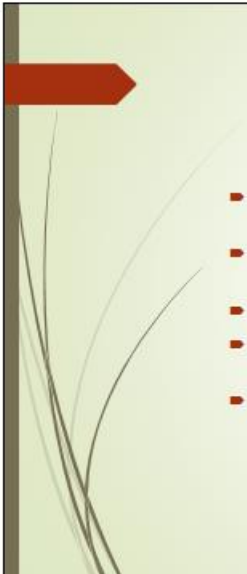
- WHO-Warnung - Jugendliche (wenig Aufmerksamkeit, Fokus auf ältere Menschen, wenige Krisenzentren für Kinder) → Rolle der Klassenlehrer, Schulpsychologen und Schulberatungsstellen („Kleeblatt“)
- größere Selbständigkeit der Schüler (Beherrschung der Online-Tools, Organisation der Arbeit)
- Schüler haben gelernt zu lernen - Fähigkeiten, Ordnung zu schaffen (Organisation der eigenen Zeit)
- Verluste: Sport- und Kunstaktivitäten, Auslandsreisen/Exkursionen, Abiball, Tanzstunden
- insbesondere Lehrlinge - Mangel an Praxis
- Vorbereitung auf die Aufnahme- und Abschlussprüfungen (Unterstützung durch Lehrer, Rolle des sozialen Umfelds)
- neue Möglichkeiten für Schüler - Entwicklung im Bereich der Freizeitgestaltung
- neue Möglichkeiten für Gymnasiasten - Teilzeitjobs/Ferienjobs

Wie haben das wir Lehrer:innen geschafft

- Umstellung von Chaos und Überforderung auf effiziente Online-Tools
- Bedarf an stärkerer Vernetzung (nicht nur das eigene Fach zu unterrichten)
- Möglichkeiten der Individualisierung, intensive Vorbereitung aufs Abitur
- Online-Wettbewerbe
- mehr Überlegungen darüber anstellen, was und wie unterrichtet werden soll
- Fähigkeiten vs. Lernstoff
- Hindernisse: Ermüdung, Motivationsverlust, Mangel an Daten und klaren Begründungen für staatliche Vorschriften, chaotische und sich ständig ändernde Vorschriften des Bildungsministeriums
- wichtige Faktoren: einzelne Lehrer und die Schulleitung, das soziale Umfeld der Schüler

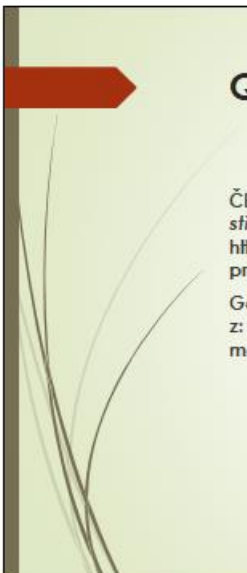
Aus der Forschung der Tschechischen Sekundarschulunion:

- etwa 53 % der befragten Schüler bevorzugen Präsenzunterricht
- Vergleich der Qualität des Distanzunterrichts im Frühjahr 2020 und Herbst 2021: 2/3 der Befragten berichten von einer Verbesserung im Vergleich zum Frühjahr
- Anzahl der Online-Stunden pro Woche: 40 % der Befragten glauben, dass die Anzahl der Online-Stunden zu hoch ist
- Einsatz von Kameras im synchronen Unterricht: 57 % der Befragten sind der Meinung, dass Kameras die Qualität des Unterrichts nicht verbessern, 73 % der Befragten fühlen sich nicht wohl dabei, eine Kamera im Unterricht einschalten zu müssen
- Hauptprobleme im Zusammenhang mit dem Distanzunterricht: zu viele Online-Stunden, zu hohe Arbeitsbelastung, Probleme mit dem Selbststudium, Mangel an sozialen Kontakten

Der Weg in die Zukunft oder eine Chance und Herausforderung für das tschechische Bildungssystem

- das Gelernte im Unterricht anzuwenden (funktionierende und effektive Online-Tools)
- Reduzierung des Inhalts - nicht weniger, sondern besser unterrichten, Fähigkeiten vermitteln
- Individualisierung des Unterrichts (Binnendifferenzierung)
- ein Lehrer ist auch ein Mensch (Arbeitsorganisation, Trennung von persönlicher und beruflicher Zeit)
- Nutzung von Webinaren – Weiterbildung der Lehrer:innen)

Quellen:

ČESKÁ STŘEDOŠKOLSKÁ UNIE. Zpráva z průzkumu kvality distanční výuky na středních školách [online]. 2021 [cit. 2021-09-27]. Dostupné z: <https://stredoskolskaunie.cz/wp-content/uploads/2021/01/Zprava-z-pruzkumu-distanzni-vyuka-na-SS.pdf>

Generace covidialů. Ceska televize.cz [online]. 2021 [cit. 2021-09-27]. Dostupné z: <https://www.ceska televize.cz/porady/11054978064-fokus-vaclava-moravce/221411030530005/>

ZÁVĚR

Předmětná kolektivní monografie zpracovaná pod názvem „Využití informačních technologií ve společnosti v dobách krize a každodennosti“ reaguje na společenskou potřebu blíže rozpracovat problematiku moderních technologií a digitalizace v období, které je v novodobé historii bezprecedentní, v období, v rámci, kterého zažíváme několik krizí současně (zdravotní, hospodářskou, finanční, klimatickou a přírodní). Pro restart světové ekonomiky velmi záleží na tom, jak jednotlivé země a lidé v nich budou přistupovat k respektování nových pravidel a podmínek každodenního života.

Pandemie COVID-19 zrychlila a prohloubila využití informačních a komunikačních technologií. Bez počítačů, internetu, sociálních sítí či chytrých telefonů si již své pracovní i mimopracovní aktivity jen těžko dokážeme představit. Je ale nutné tyto technologie využívat v rozumné míře a zamýšlet se nad možnými výhodami, ale i nebezpečnými tendencemi a dopady.

Předložená kolektivní monografie, jako reakce na mezinárodní konferenci, představuje také zásadní příspěvek do probíhající diskuze týkající se dopadů pandemie COVID-19 na oblast vzdělávání a cestovního ruchu. Do obou těchto sfér velmi významným způsobem zasahují i moderní technologie a digitalizace. V rámci konference byla diskutována následující témata:

- moderní technologie ve výuce;
- pandemie COVID-19 a změna vyučovacího procesu;
- moderní technologie a cestovní ruch, situace způsobená pandemií COVID-19;
- moderní technologie, inkluze a pandemie COVID-19;
- moderní technologie a psychosociální krizová pomoc a spolupráce ve virtuálním prostoru.

Mezinárodní konference ve všech ohledech zcela jistě neodpověděla a ani nemohla odpovědět na všechny otázky, které s problematikou informačních a komunikačních technologií a krizovou situací souvisí. Podařilo se ale vyprofilovat a nastolit řadu témat, jimiž je vhodné se zabývat i v budoucnosti:

- Konference potvrdila důležitost mezinárodní výměny informací a zkušeností v oblasti informačních a komunikačních technologií, digitalizace a automatizace.

- Pro restart cestovního ruchu je nezbytné harmonizovat a koordinovat opatření ke snížení rizika nákazy COVID-19 na mezinárodní úrovni a sjednotit pravidla a informovanost spotřebitelů při poskytování služeb cestovního ruchu.
- Technologické inovace budou hrát zásadní roli při obnovování důvěry účastníků cestovního ruchu. Je tedy nezbytné, aby subjekty v cestovním ruchu o inovativních službách a řešeních přemýšlely a do svých aktivit je komponovaly.
- Ve vzdělávacím procesu (a nejen v něm) je nezbytné pečovat o osobní pohodu žáků, studentů, ale i pedagogů a najít nástroje pro vypořádání se s novými (a velmi často) stresujícími situacemi.
- Žádoucí je začlenit online nástroje do výuky prezeční formy vzdělávání. Je tedy vhodné dále pracovat na „user friendly“ uživatelském rozhraní online nástrojů a zvyšovat digitální a transversální kompetence pedagogů.
- Nezbytné je motivovat mladé a začínající pedagogy k tomu, aby vykonávali profesi učitele po absolvování školy a aby neodcházeli do jiných oblastí, než je české školství.
- Je účelné věnovat pozornost oblasti inkluze, kde je třeba vždy zvážit, kde jsou kontakty v daném místě nadále nezbytné a kde se vyplatí digitální řešení.
- Nezbytné je zahájit širší diskuzi vysokých škol s partnery z praxe v oblasti informačních a komunikačních technologií a vybudovat respektovaný systém spolupráce.

Ing. Iveta Hamarneh, Ph.D.

SOUHRN

Název: Využití informačních technologií v cestovním ruchu v období krize

Autor:

Ing. Iveta Hamarneh, Ph.D.

Kontaktní údaje:

Ing. Iveta Hamarneh, Ph.D.

Vysoká škola obchodní v Praze, nadační fond

Spálená 76/14

110 00 Praha 1, Česká republika

e-mail: hamarneh@vso-praha.eu

Abstrakt:

Informační a komunikační technologie (ICTs) jsou neodmyslitelnou součástí každodenních činností jednotlivců i firem. Každý den používáme počítač, mobilní telefon, hledáme informace na internetu, posíláme e-maily, komunikujeme na sociálních sítích. ICTs jsou již dlouhou dobu také součástí cestovního ruchu. Dá se kontaktovat, že krizová situace využití ICTs ještě více prohlubuje a zrychluje. Předložený příspěvek mapuje situaci v odvětví cestovního ruchu z pohledu využití nových trendů v ICTs v návaznosti na pandemii COVID-19. Digitalizace a automatizace nemůže nahradit lidský faktor, ale může ho vhodně doplnit a může pomoci i na cestě k udržitelnosti. Virtuální cestovní ruch je trendem, který vydrží a bude důležitým marketingových a obchodním nástrojem i v budoucnu. Technologie se využívají i jako součást protiepidemiologických opatření, a to nejen v oblasti cestovního ruchu.

Klíčová slova:

Cestovní ruch; COVID-19; Digitalizace; Informační a komunikační technologie; Virtuální realita

Název: Dopady hudebního festivalu na rozvoj regionu: Případová studie – „Colors of Ostrava“

Autoři:

Ing. Iveta Hamarneh, Ph.D., Mgr. Olga Soboleva, MBA

Kontaktní údaje:

Ing. Iveta Hamarneh, Ph.D.

Vysoká škola obchodní v Praze, nadační fond

Spálená 76/14

110 00 Praha 1, Česká republika

e-mail: hamarneh@vso-praha.eu

Mgr. Olga Soboleva, MBA

Vysoká škola obchodní v Praze, nadační fond

Spálená 76/14

110 00 Praha 1, Česká republika

e-mail: soboleva@vso-praha.eu

Abstrakt:

Hudební festival patří mezi významné kulturní akce a tvoří nedílnou součást kulturního cestovního ruchu. Mezi pozitivní dopady kulturních akcí patří zejména zlepšení image destinace a zvýšení její návštěvnosti. Festival Colors of Ostrava je multižánrovým festivalem, který od r. 2002 patří mezi jeden z největších a nejoblíbenějších mezinárodních hudebních festivalů v České republice. Předložený příspěvek hodnotí dopady této akce na rozvoj regionu a zamýšlí se i nad dopady pandemie COVID-19 na tuto akci v souvislosti s využitím informačních technologií a nových výzev, které před pořadateli této akce stojí. Festival prezentuje pozitivní tvář regionu mezi širokou odbornou i laickou veřejností a přispívá k modernímu image Ostravska jako regionu plného kultury a inteligentní zábavy.

Klíčová slova:

Hudební festivaly, Informační technologie, Kulturní cestovní ruch, Pandemie COVID-19

Název: Využití mezinárodní normalizace v cestovním ruchu pro restart cestovního ruchu po překonání pandemie COVID-19 (SARS-CoV-2) prostřednictvím zavádění opatření vyplývajících z těchto mezinárodních norem

Autor:

Ing. Petr Houška, PhD.

Kontaktní údaje:

Ing. Petr Houška, Ph.D.

Vysoká škola obchodní v Praze, nadační fond

Spálená 76/14

110 00 Praha 1, Česká republika

e-mail: houska@vso-praha.eu

Abstrakt:

Cílem tohoto příspěvku je stručně představit a popsat roli institucí v oblasti standardizace služeb cestovního ruchu, popsat roli mezinárodních norem a poukázat na možnosti jejich většího uplatnění obecně, především v současné době v období pandemie COVID-19. Dále pak zdůraznit možnosti většího uplatnění mezinárodních norem pro služby cestovního ruchu v čase postkovidové, a tak přispět k rychlejší obnově jednotlivých sektorů /služeb cestovního ruchu, ale také k opětovnému otevírání se a zapojování jednotlivých destinací /zemí do mezinárodního cestovního ruchu.

Klíčová slova:

Normalizace; Služby cestovního ruchu; Pandemie COVID-19

Název: Dopady koronaviru na výuku i společnost

Autor:

Ing. Roman Kořán

Kontaktní údaje:

Ing. Roman Kořán

Vysoká škola obchodní v Praze, nadační fond

Spálená 76/14

110 00 Praha 1, Česká republika

e-mail: koran@vso-praha.eu

Abstrakt:

Pandemie covidu-19 vedla k radikálním změnám ve vzdělávání žáků. Evropské země řešily, jak naložit s běžnou výukou, závěrečnými zkouškami, ale i praktickým vyučováním žáků. Krize rovněž poznamenala začátek nového školního roku. Jak se na něj školy po předchozích zkušenostech připravily? A před jakými výzvami v současné době stojí evropské odborné vzdělávání?

Na začátku roku se evropské vzdělávací systémy ocitly v bezprecedentní situaci. Vlivem viru covid-19 musely čelit nepředvídatelnému společenskému vývoji a co nejrychleji reagovat na související omezení v oblasti vzdělávání žáků. Své reakce na první vlnu pandemie evropské země zdokumentovaly v národních zprávách sítě ReferNet, jejímž prostřednictvím Cedefop (Evropské středisko pro rozvoj odborného vzdělávání) získává informace o systémech odborného vzdělávání a přípravy a o vzdělávací politice členských zemí Evropské unie, Islandu a Norska. Cedefop následně s pomocí ambasadorů pro řešení předčasných odchodů z odborného vzdělávání zjišťoval, jaká opatření panují v 16 evropských zemích s nástupem nového školního roku a jaké výzvy čekají na poskytovatele odborného vzdělávání a přípravy.

Klíčová slova:

Vzdělávací program; E-learning; Webinář, Digitální nástroje; Odborná příprava; Psychika; Covid-19; Rozvoj; Technologie; Pandemie; Vzdělávání; Distanční vzdělávací systémy; Flexibilita

Název: Příležitosti a rizika online výuky v terciárním vzdělávání jako operativních nástrojů organizace výuky za mimořádných situací

Autoři

doc. Ing. Pavel Krpálek, CSc., MBA

doc. Mgr. Ing. Katarína Krpálková Krelová, PhD., ING-PAED IGIP

Kontaktní údaje:

doc. Ing. Pavel Krpálek, CSc., MBA

Vysoká škola mezinárodních a veřejných vztahů Praha, o.p.s.

Katedra politologie a společenských věd

U Santošky 17, 150 00 Praha 5, Česká republika

e-mail: krpalek@vsmvv.cz

doc. Mgr. Ing. Katarína Krpálková Krelová, PhD., ING-PAED IGIP

Vysoká škola ekonomická v Praze

Fakulta financí a účetnictví

Katedra didaktiky ekonomických předmětů

nám. W. Churchilla 1938/4, 130 67 Praha 3, Česká republika

e-mail: katarina.krelova@vse.cz

Abstrakt:

Přechod na distanční formy výuky v důsledku mimořádných opatření vlády jako jeden z typických dopadů pandemie covid-19 na společnost s sebou přinesl i některé příležitosti, které by bylo možné využít v dalším rozvoji terciárního vzdělávání, tak aby bylo flexibilnější z hlediska reakcí na změny a kreativnější z hlediska portfolia využívaných metod a forem výuky i v běžných podmínkách. Využívání online nástrojů ve výuce prověřilo digitální kompetence studentů a transverzální kompetence učitelů. Získané zkušenosti lze využít pro další rozvoj vzdělávání. Autoři to potvrzují na základě rozsáhlé případové studie v rámci kombinovaného výzkumu, uskutečněného v podmínkách dvou českých vysokých škol. Výsledky autoři komparují a přiměřeně zobecňují v podobě SWOT analýzy a rekapitulace zjištění z kvalitativního výzkumu. Syntéza přináší přehled poznatků a doporučení pro praxi vysokoškolského vzdělávání.

Klíčová slova:

Vzdělávání; Didaktika; Vysoké školy; Distanční formy výuky; Online vedení výuky; Pandemie COVID-19; Evaluace výsledků vzdělávání.

Název: Učitel, ctnost, výsada a mystifikace pedagogického povolání

Autor:

PaedDr. et PhDr. Mgr. Michal Matějka, MBA

Kontaktní údaje:

PaedDr. et PhDr. Mgr. Michal Matějka, MBA

Doktorand

Vysoká škola DTI Dubnica nad Váhom

Slovenská republika

Katedra didaktiky odborných předmětů

e-mail: matejka24@gmail.com

Abstrakt:

Tato práce předkládá teoretický popis práce pedagogického pracovníka s praktickým pohledem autora práce na problematiku českého školství a mystifikaci pedagogického povolání. Učitel je středem pozornosti už mnoho staletí a vždy byl společností brán, jako důležitý a vážený člověk, jehož prací bylo především modelování osobnosti dítěte, rozvíjení jeho kognitivních schopností a posilování sebedůvěry. Vždy byl středem všeho dění, ovlivňoval společnost, upravoval a řídil morální hodnoty a smysl pro spravedlnost. V posledních třiceti letech, se jeho role a postoje mění, na základě potřeb státu, moderním trendům, trhu práce. Ubývá autorita a přirozený respekt, který byl vždy u studentů přítomen. To vše má za následek devalvaci českého školství a učitele samotného. Hodnoty, moudrost a spravedlnost se vytrácejí ve spleti příkazů, norem, nejistoty a nedostatku zdravého úsudku.

Klíčová slova:

Covid 19; Distanční studium; Mystifikace; Učitel; Vlastnosti pedagoga; Volba povolání; Výchova; Výuka; Vzdělávání

Název: Digitalita a inkluze: Výsledky studie „Inkluze a corona-19 v okrese Tirschenreuth“

Autoři:

M.A. Christina Ponader (FH)

Dr. Ing. René Milfait, Ph.D.

Kontaktní údaje:

M.A. Christina Ponader (FH)

Sozialpädagogin

Netzwerk Inklusion Landkreis Tirschenreuth

Kirchplatz 4-5, 95666 Mitterteich, Deutschland

e-mail: christina.ponader@lh-tir.de

Dr. Ing. René Milfait, Ph.D.

EJF Sozialakademie Silberbach

Sekce pro etiku v paliativní péči České společnosti paliativní medicíny

EJF Sozialakademie „Haus Silberbach“, Sommerhauer Str. 1-5, 95100 Selb OT Silberbach, Deutschland

Podhorská 745/2, 353 01 Mariánské Lázně, Česká republika

e-mail: rene.milfait@seznam.cz

Abstrakt:

Ve studii "Inklusion unter Corona-Bedingungen im Landkreis Tirschenreuth: Situationen - Erfahrungen - Folgerungen" (Inkluze v podmínkách epidemie covid-19 v okrese Tirschenreuth: Situace - Zkušenosti - Závěry) se Síť inkluze okresu Tirschenreuth zaměřila především na krátkodobé a střednědobé dopady opatření na soužití a na sociální a psychickou situaci lidí, zejména osob se zdravotním postižením.

Za tímto účelem byly provedeny rozhovory a kvalitativní hodnocení se zástupci osob se zdravotním postižením, příbuznými a osobami s veřejnými funkcemi v oblasti inkluze, jakož i se sociálními zařízeními, sdruženími a veřejnými institucemi v oblasti inkluze. Výsledkem je

17 portrétů a typických životních situací, souhrnný popis 14 pracovních oblastí a 12 tezí o očekáváních a požadavcích na státní a společenské aktéry.

Kromě obecných témat studie poskytuje také informace o (napjatém) vztahu mezi digitalizací a inkluzí. Zkušenosti s digitálním řešením jsou v tomto příspěvku popsány podle oblastí života. Závěr: Samotná digitalizace není všelékem. Digitální implementace musí být připravena a kvalitně utvářena. Zejména v oblasti inkluze je třeba vždy zvážit, kde jsou kontakty v daném místě nadále nezbytné a kde se vyplatí digitální řešení.

Klíčová slova:

Inkluze; Digitalizace; Covid-19; Lidé se zdravotním postižením; Psychosociální situace a dopady; Nemocní; Doprovázející; Pozůstalí; Zemřelí; Lidská důstojnost

Název: Využití informačních technologií ve společnosti v dobách krize a každodennosti – praktické zkušenosti učitelky SŠ a ZŠ

Autor:

Mgr. Ivana Milfaitová

Kontaktní údaje:

Mgr. Ivana Milfaitová

Gymnázium a obchodní akademie Mariánské Lázně

Ruská 355, 353 69 Mariánské Lázně, Česká republika

ivana.milfaitova@seznam.cz

Abstrakt:

Příspěvek předkládá praktické zkušenosti učitelky střední a základní školy, které získala během distanční a smíšené výuky v období od jara 2020 do jara 2021. Autorka zmiňuje počáteční situaci nepřipravenosti na výuku v období pandemie, na konkrétních příkladech ukazuje výhody a nevýhody distanční výuky a možnosti využití moderních technologií v synchronní a asynchronní výuce. Následuje srovnání výuky na jaře 2020 a na podzim 2021. Na základě osobních zkušeností a s využitím výsledků výzkumu České středoškolské unie jsou předloženy pozitivní (šance) a negativní (ztráty) aspekty online výuky a naznačeny výzvy pro současné učitele i oblast školství obecně.

Klíčová slova:

Distanční a smíšená výuka; Moderní technologie; Synchronní a asynchronní výuka,; Pozitivní a negativní aspekty online výuky

SUMMARY

Title: The Use of Information Technology and Modern Communication Methods in the Tourism Industry at Times of Crisis

Author:

Ing. Iveta Hamarneh, Ph.D.

Abstract:

Information technology and modern methods of communication have become an integral part of what individuals and companies do on a daily basis. Every day we use computers and smartphones, we search for information on the internet, send e-mails and communicate through social media. These technologies have also been used in the tourist industry for a long time. And it could be said that the current crisis situation has made the use of this technology even greater. The following contribution maps out the situation in the tourism sector, with a focus on new trends in information technology against the background of the COVID-19 crisis. Digitalisation and automatization can never replace the human factor, but it can complement human activity where this appropriate, and can contribute to greater sustainability in the sector. Virtual tourism is a trend that's here to stay and will form an important marketing and sales tool going forward. Technology has been employed as a measure in the fight against the epidemic, but of course this doesn't only apply to the tourist industry.

Klíčová slova:

Tourism; Pandemic COVID-19; Digitalization; Information and Communication Technologies; Virtual Reality

Title: The Impact of Music Festivals on Regional Development: Case Study - “Colours of Ostrava”

Authors:

Ing. Iveta Hamarneh, Ph.D.

Mgr. Olga Soboleva, MBA

Abstract:

Music festivals are some of the most significant cultural events and form an integral part of any destination's cultural tourism. Some of the positive effects of these cultural events include improvements in the destination's image and increases in visitor numbers. The Colours of Ostrava Festival is a multi-genre event which since 2002 has been one of the largest and most popular international music festivals in the Czech Republic. The following contribution evaluates the effects of this major event on the development of the region, and considers the impact of the COVID-19 pandemic on the event, as well as the use of information technology and new challenges the festival organisers face. The festival presents the positive face of the region to the general public, and contributes to creating an image of the Ostrava region as a modern place, vibrant with culture and sophisticated entertainment.

Keywords:

Cultural Tourism; Information Technology; Music festivals, Pandemic COVID-19

Title: Utilization of international Standardization in Tourism to Restart Tourism after Overcoming the COVID-19 Pandemic (SARS-CoV-2) through the Implementation of Measures Resulting from These International Standards

Author:

Ing. Petr Houška, Ph.D.

Abstract:

The aim of this contribution is to briefly introduce and describe the role of institutions in the standardization of tourism services, define the role of international standards and highlight the opportunities for their greater general application, especially during the present in the COVID-19 pandemic. Furthermore, the article emphasizes opportunities for applying international tourism service standards in the post-Covid period, thus contributing to swifter renewal of individual sectors / tourism services, as well as to the reopening of individual international tourism destinations / countries and their reengagement.

Keywords:

COVID-19 pandemic; Standardization; Tourism Services

Title: Impact of the Covid-19 Pandemic on Teaching and Society

Author:

Ing. Roman Kořán

Abstract:

The Covid-19 pandemic has led to radical changes in how pupils and students are taught. Countries in Europe come up with ways of dealing with every-day tuition and final exams as well as teaching practical subjects. The crisis also had an effect on the start of the new school year. How did schools prepare for it based on their previous experiences? And what challenges does European vocational education face at present?

At the start of the year, the education system in Europe found itself in an unprecedented situation. The Covid-19 pandemic meant they faced unpredictable developments in society as a whole and were forced to respond to government-imposed measures that affected students' educations. They documented the way they handled the first wave through national reports on the ReferNet network, which Cedefop (European Centre for the Development of Vocational Training) then used to collate information on vocational training systems and on education policy in EU member states, Iceland and Norway. Assisted by ambassadors who deal with dropout from vocational education, Cedefop then ascertained which measures are in force across 16 European countries at the beginning of the new school year, and what kind of challenges vocational training providers faced.

Keywords:

Educational Programme; E-learning; Webinar; Digital Tools; Vocational Training; Psyche; Covid-19; Development; Technology; Pandemic; Education; Distance Learning Systems; Flexibility.

Title: Opportunities and Risks of Online Platform in Higher Education as Operational Instruments of Teaching Organization in Extraordinary Situations

Authors:

doc. Ing. Pavel Krpálek, CSc., MBA

doc. Mgr. Ing. Katarína Krpálková Krelová, PhD., ING-PAED IGIP

Abstract:

The transition to distance learning as a result of emergency government measures has been one of the major impacts the COVID-19 pandemic had on society and brought with it opportunities that may be used in the further development of tertiary education in order to make it more flexible in responding to change and more creative in terms of the portfolio of methods and forms of teaching used in normal times. The use of online tools in teaching tested students' digital competences and teachers' transversal competences. The experience thus gained can be used in the further development of education. The authors confirm this on the basis of an extensive case study within combined research carried out at two Czech universities. The authors compare the results and draw general conclusions in the form of SWOT analysis and recapitulation of findings of their qualitative research. The synthesis provides an overview of what we learnt and recommendations for the higher education sector going forward.

Keywords:

Education; Didactics; Universities; Distance Forms of Teaching; Online Tutorials; COVID-19 pandemic; Evaluation of Educational Results.

Title: Teacher, Virtue, Privilege and Mystification of the Pedagogical Profession

Author:

PaedDr. et PhDr. Mgr. Michal Matějka, MBA

Abstract:

This piece presents a theoretical description of the work of a teacher, the author providing a practical overview of issues encountered in the Czech education system and the mystification of the teaching profession. For many centuries, the teacher has been the focus of attention and has always been considered by society as an important and respected individual whose primary role was to model children's personalities, develop their cognitive abilities and strengthen their self-confidence. The teacher has always been at the center of everything, influencing society, modifying and overseeing moral values and a sense of justice. In recent thirty years, the teacher's role and attitudes have changed and have become based on the needs of the state, modern trends and the labour market. The authority and natural respect that has always been present in students is diminishing. This has resulted in the devaluation of the Czech education system and the teaching profession in general. Values, wisdom and justice are lost in a tangle of instructions, norms, uncertainty and lack of common sense.

Keywords:

Covid 19, Distance Learning, Education, Hoice of Profession, Characteristics of Pedagogue, Mystification, Teacher, Teaching, Upbringing.

Title: Digitality and Inclusion: Results of the Study “Inclusion and Corona-19 in the District of Tirschenreuth

Author:

Christina Ponader

René Milfait

Abstract:

The study "Inclusion under Corona Conditions in the District of Tirschenreuth: Situations - Experiences – Conclusions" authored by the Tirschenreuth District Inclusion Network focuses above all on the short- and medium-term effects of anti-Covid measures on coexistence and social and psychological situations of individuals, especially those with disabilities. For this purpose, those with disabilities, relatives and people holding public office in the field of inclusion, as well as social institutions, associations and public institutions involved in inclusion were surveyed, their experiences then qualitatively evaluated. This resulted in 17 portraits of typical life situations, a summary description of 14 areas of work and 12 theses on expectations of, and demands on those operating in the civil and social sectors.

In addition to general topics, the study also provides information on the (strained) relationship between the digital world and inclusion. Experiences with digital solutions are described in this article, organized according to various areas of life. Conclusion: The digital world alone is not the perfect solution to everything. Digital implementation must be well prepared and qualitatively designed. We must always evaluate where personal contact is still necessary and where digital solutions bring benefit, especially when it comes to inclusion.

Keywords:

Inclusion; Digitalisation; Covid 19; Digitalization; People with Disabilities; Psychosocial Situations and Impacts; Sick; Accompanying; Survivors; Deceased; Human Dignity

Title: The Use of Information Technology in Society in Times of Crisis and Everyday Life – Practical Experience of High School and Elementary School Teacher

Author:

Mgr. Ivana Milfaitová

Abstract:

This contribution showcases the practical experiences of teachers working at elementary and secondary schools during distance and hybrid tuition in the period between spring 2020 and the spring of 2021. The author maps out the initial state of unpreparedness for tuition during a pandemic and uses examples to highlight the pluses and minuses of distance learning and the uses of modern technology in synchronous and asynchronous teaching. The work then compares tuition in the spring of 2020 with the autumn of 2021. Using personal experience and research carried out by the Czech Union of Secondary Schools, the work examines the positive (opportunities) and negative (losses) aspects of online tuition, and briefly touches on the challenges today's teachers and the education sector in general face today.

Keywords:

Distance and Hybrid tuition; Modern Technology; Synchronous and Asynchronous Teaching; Positive and Negative Aspects of Online Learning.

ZUSAMMENFASSUNG

Titel: Nutzung von Informationstechnologien im Tourismus in Krisenzeiten

Autor:

Ing. Iveta Hamarneh, Ph.D.

Abstract:

Informations- und Kommunikationstechnologien (ICTs) sind ein fester Bestandteil der alltäglichen Tätigkeiten von Menschen und Firmen. Jede/r von uns benutzt einen Computer, ein Handy, wir suchen Informationen im Internet, schreiben E-Mails, kommunizieren über soziale Netzwerke. ICTs sind schon seit langem Bestandteil des Tourismus. Es lässt sich feststellen, dass die Nutzung der ICTs in Krisensituationen ausgeweitet und beschleunigt wird. Im vorliegenden Beitrag wird die Situation in der Tourismusbranche hinsichtlich der Nutzung neuer Trends in ICTs im Zusammenhang mit der COVID-19-Pandemie beschrieben. Digitalisierung und Automatisierung können den menschlichen Faktor nicht ersetzen, wohl aber können sie ihn entsprechend ergänzen und dabei helfen, Nachhaltigkeit zu fördern. Virtueller Tourismus ist ein Trend, der überdauern und auch in Zukunft ein wichtiges Marketing- und Handelsinstrument sein wird.

Technologien werden auch als Bestandteil der Maßnahmen zur Bekämpfung der Pandemie genutzt, und das nicht nur in der Tourismusbranche.

Schlüsselwörter:

Tourismus, COVID-19, Digitalisierung, Informations- und Kommunikationstechnologien, Virtuelle Realität

Titel: Auswirkungen von Musikfestivals auf die Entwicklung einer Region: eine Fallstudie – „Colors of Ostrava“

Autoren:

Ing. Iveta Hamarneh, Ph.D.

Mgr. Olga Soboleva, MBA

Abstract:

Musikfestivals sind bedeutende Kulturveranstaltungen und stellen einen untrennbaren Bestandteil des Kulturtourismus dar. Zu ihren positiven Auswirkungen zählen vor allem die Verbesserung des Images der jeweiligen Region und die Steigerung der Tourismuszahlen. Das Festival Colors of Ostrava ist ein Multi-Genre-Festival, das seit 2002 zu den größten und beliebtesten internationalen Musikfestivals in der Tschechischen Republik zählt. Im vorliegenden Beitrag werden die Auswirkungen dieser Veranstaltung auf die Entwicklung der Region bewertet und die Auswirkungen der COVID-19-Pandemie auf diese Veranstaltung im Zusammenhang mit der Nutzung von Informationstechnologien und neuen Herausforderungen, die die Organisatoren dieser Veranstaltung bewältigen müssen, diskutiert. Das Festival führt einer breiten Fach- und Laienöffentlichkeit das positive Bild der Region vor Augen und trägt zum modernen Image von Ostrava bei.

Schlüsselwörter:

Musikfestivals, Informationstechnologien, Kulturtourismus, COVID-19-Pandemie

Title: Nutzung der internationalen Normung im Tourismus zum Restart des Tourismus nach Überwindung der COVID-19-Pandemie (SARS-CoV-2) durch Einführung der sich aus diesen internationalen Normen ergebenden Maßnahmen

Autor:

Ing. Petr Houška, Ph.D.

Abstract:

Ziel dieses Artikels ist es, die Rolle der Institutionen auf dem Gebiet der Standardisierung der Tourismusdienstleistungen kurz vorzustellen und zu beschreiben, die Rolle der internationalen Normen zu beschreiben und auf die Möglichkeit zu deren größerer Anwendung im Allgemeinen aufmerksam zu machen, vor allem jetzt in Zeiten der COVID-19-Pandemie. Darüber hinaus wird die Möglichkeit der Anwendung der internationalen Normen für Tourismusdienstleistungen in Zeiten nach Covid betont, somit wird auch zur schnelleren Erholung einzelner Sektoren/Dienstleistungen in der Tourismusbranche, aber auch zur Eingliederung einzelner Destinationen/Länder in die internationale Tourismusbranche beigetragen.

Schlüsselwörter:

Normung, Tourismusdienstleistungen, COVID-19-Pandemie

Titel: Auswirkungen von Covid auf den Unterricht sowie die Gesellschaft

Autor:

Ing. Roman Kořán

Abstract:

Die COVID-19-Pandemie führte im Bereich der Bildung zu radikalen Veränderungen. Die europäischen Länder mussten eine Lösung zur Gewährleistung des herkömmlichen Unterrichts, von Abschlussexamen, aber auch des praktischen Unterrichts finden. Ebenso hatte die Krise Einfluss auf den Beginn des neuen Schuljahres. Wie haben sich die Schulen nach den vorherigen Erfahrungen darauf vorbereitet? Und vor welchen Herausforderungen steht die europäische Berufsbildung derzeit?

Zu Jahresbeginn waren die Bildungssysteme in eine beispiellose Situation geraten. Wegen des SARS-CoV-2-Virus standen sie einer unvorhersehbaren gesellschaftlichen Entwicklung gegenüber und mussten auf damit zusammenhängende Einschränkungen im Bereich der Bildung reagieren. Die europäischen Länder haben ihre Reaktion auf die erste Welle der Pandemie in nationalen Berichten des Netzwerks ReferNet dokumentiert, durch das dann Cedefop (Europäisches Zentrum für die Förderung der Berufsbildung) Informationen über die Berufsbildungssysteme und Bildungspolitik der EU-Mitgliedstaaten sowie von Island und Norwegen gewinnt. Anschließend hat Cedefop mithilfe von Botschaftern für Lösung vorzeitiger Berufsbildungsabbrüche festgestellt, welche Maßnahmen zu Schuljahresbeginn in 16 europäischen Ländern gelten und welche Herausforderungen die Berufsbildungsanbieter erwarten.

Schlüsselwörter:

Bildungsprogramm, E-Learning, Webinar, digitale Werkzeuge, Berufsbildung, Psyche, COVID-19, Entwicklung, Technologien, Pandemie, Bildung, Distanz-Bildungssysteme, Flexibilität

Titel: Chancen und Risiken des Online-Unterrichts in der Tertiären Bildung als Operativer Werkzeuge für die Unterrichtsorganisation unter Aussergewöhnlichen Umständen

Autoren:

doc. Ing. Pavel Krpálek, CSc., MBA

doc. Mgr. Ing. Katarína Krpálková Krelová, PhD., ING-PAED IGIP

Abstract:

Der Übergang zu Distanz-Unterricht aufgrund der außerordentlichen Regierungsmaßnahmen in der Tschechischen Republik, der eine von vielen typischen Auswirkungen der COVID-19-Pandemie für die Gesellschaft darstellt, hat auch Chancen mit sich gebracht, von denen die weitere Entwicklung der tertiären Bildung profitieren kann, damit sie auch unter normalen Bedingungen flexibler auf Veränderungen reagieren kann und in Hinblick auf verwendete Methoden und Unterrichtsformen kreativer wird. Im Zuge der Nutzung von Online-Instrumenten im Unterricht wurden sowohl die digitalen Fähigkeiten der Studierenden als auch transversale Kompetenzen der Lehrenden auf die Probe gestellt. Gewonnene Erfahrungen lassen sich in der weiteren Entwicklung der Bildung nutzen. Dies bestätigen die Autoren anhand einer umfangreichen Fallstudie im Rahmen einer kombinierten Forschung, die an zwei tschechischen Hochschulen durchgeführt wurde. Die Autoren vergleichen und verallgemeinern die entsprechenden Ergebnisse mittels der SWOT-Analyse und einer Rekapitulation der Feststellungen aus der qualitativen Forschung. Ergebnis der Synthese ist eine Übersicht der Erkenntnisse samt Empfehlungen für die Praxis der Hochschulbildung.

Schlüsselwörter:

Bildung, Didaktik, Hochschulen, Distanz-Unterricht, Online-Unterricht, COVID-19-Pandemie, Evaluation der Ergebnisse der Bildung

Titel: Lehrer, Tugend, Privileg und Mystifizierung des Lehrerberufs

Autor:

PaedDr. et PhDr. Mgr. Michal Matějka, MBA

Abstract:

Diese Arbeit hat eine theoretische Beschreibung der Arbeit von Lehrkräften und eine praktische Betrachtung des Autors der Arbeit auf die Problematik des tschechischen Bildungswesens und die Mystifikation des pädagogischen Berufes zum Inhalt. Der Lehrende steht schon seit vielen Jahrhunderten im Mittelpunkt der Aufmerksamkeit und wurde von der Gesellschaft immer als eine wichtige und wertvolle Person wahrgenommen, dessen Aufgaben vor allem die Formung der Persönlichkeit des Kindes, die Entwicklung dessen kognitiver Fähigkeiten sowie die Stärkung des Selbstbewusstseins waren. Der Lehrende war stets der Mittelpunkt jeglichen Geschehens, hat die Gesellschaft beeinflusst, er regulierte und regelte moralische Werte und den Sinn für Gerechtigkeit. In den letzten dreißig Jahren veränderten sich seine Rolle und Haltung – aufgrund der Bedürfnisse des Staates, der modernen Trends, des Arbeitsmarktes. Die Studierenden begegnen den Lehrenden immer weniger mit Autorität und natürlichem Respekt. All dies hat zur Folge, dass das tschechische Bildungswesen und der Lehrende selbst devalviert werden. Werte, Weisheit und Gerechtigkeit verirauchen im Wirrwarr von Anweisungen, Normen, Ungewissheit und Mangel an einem guten Urteilsvermögen.

Schlüsselwörter:

Covid-19, Distanz-Studium, Mystifikation, Lehrende/r, Eigenschaften des Pädagogen, Berufswahl, Erziehung, Unterricht, Bildung.

Titel: Digitalität und Inklusion: Ergebnisse der Studie “Inklusion und Corona-19 im Kreis Tirschenreuth”

Autoren:

Christina Ponader

René Milfait

Abstract:

In der Studie „Inklusion unter Corona-Bedingungen im Landkreis Tirschenreuth: Situationen - Erfahrungen – Folgerungen“ hat das Netzwerk Inklusion Landkreis Tirschenreuth vor allem die kurz- und mittelfristigen Auswirkungen von Maßnahmen auf das Zusammenleben und die soziale und psychische Situation der Menschen, insbesondere der Menschen mit Behinderungen, in den Blick genommen.

Dafür wurden Selbstvertreter:innen mit Behinderung, Angehörige und Personen mit öffentlichen Funktionen im Bereich Inklusion sowie soziale Einrichtungen, Vereine und öffentliche Institutionen aus dem Bereich Inklusion befragt und dies qualitativ ausgewertet. Daraus entstanden 17 Porträts und typische Lebenssituationen, eine zusammenfassende Schilderung von 14 Arbeitsfeldern und 12 Thesen zu Erwartungen und Forderungen an staatliche und gesellschaftliche Akteur:innen.

Neben allgemeinen Themen gibt die Studie auch Auskunft über das (Spannungs-)Verhältnis von Digitalität und Inklusion. Die Erfahrungen mit digitalen Lösungen werden in diesem Artikel aufbereitet nach Lebensbereichen geschildert. Fazit: Digitalität allein ist kein Allheilmittel. Eine digitale Umsetzung muss vorbereitet und qualitativ gestaltet werden. Gerade im Feld der Inklusion muss immer die Abwägung stattfinden, wo vor-Ort-Kontakte weiterhin notwendig sind und wo digitale Lösungen gewinnbringend sind.

Schlüsselwörter:

Einschlüsse; Digitalisierung; Covid 19; Menschen mit Behinderungen; Psychosoziale Situationen und Auswirkenden; Kranke; Begleitpersonen; Hinterbliebene, Verstorbene; Menschenwürde

Titel: Nutzung der Informationstechnologien in Gesellschaft in Krisen- und gewöhnlichen Lagen – praktische Erfahrungen einer Lehrerin an einer Sekundar- und Grundschule

Autor:

Mgr. Ivana Milfaitová

Abstract:

In diesem Beitrag werden die praktischen Erfahrungen einer Sekundar- und Grundschullehrerin mit Distanz- und Hybridunterricht im Zeitraum von Frühjahr 2020 bis Frühjahr 2021 dargestellt. Die Autorin geht auf die Ausgangssituation, als Lehrkräfte ihren Unterricht völlig unvorbereitet auf die Pandemie einstellen mussten, ein, und zeigt die Vor- und Nachteile des Distanzunterrichts und die Möglichkeiten des Einsatzes moderner Technologien im synchronen und asynchronen Unterricht anhand konkreter Beispiele auf. Es folgt ein Vergleich des Unterrichts im Frühjahr 2020 mit jenem im Herbst 2021. Auf Grundlage persönlicher Erfahrungen und unter Verwendung von Forschungsergebnissen der Tschechischen Union für das Sekundarschulwesen werden die positiven Aspekte (Chancen) sowie die negativen Aspekte (Verluste) des Online-Unterrichts dargestellt und die Herausforderungen für heutige Lehrkräfte und das Schulwesen im Allgemeinen aufgezeigt.

Schlüsselwörter:

Distanzunterricht und Hybridunterricht, moderne Technologien, synchroner und asynchroner Unterricht, positive und negative Aspekte des Online-Unterrichts

Predložená kolektívna monografia reaguje na aktuálnu situáciu. V súčasnej spoločnosti sa presadzuje využívanie moderných technológií vo všetkých oblastiach, nevynímajúc výučbu, vzdelávanie, cestovný ruch a psychosociálnu pomoc. Je nutné sa týmito oblasťami zaoberať, prepájať ich a pritom sa zamýšľať nad výhodami, ale aj možnými nebezpečnými dopadmi.

Autori kolektívnej monografie vhodne reagujú na spoločenskú potrebu bližšie rozpracovať problematiku moderných technológií a digitalizácie v aktuálnej novej situácii. Kolektívna monografia je reakciou na medzinárodnú konferenciu, predstavuje príspevok do prebiehajúcej diskusie týkajúcej sa dopadov pandémie na oblasť vzdelávania a cestovného ruchu.

Prínosom monografie sú výstupy rozvíjajúce konkrétne témy s prepojením na prax. Autori sa venovali problematike informačných a komunikačných technológií v spoločnosti, vo vzdelávaní, v cestovnom ruchu v období krízy, príležitosti a rizikám online výučby, problematike digitalizácie a inklúzie, skúsenostiam z prostredia strednej a základnej školy, skúsenostiam z rozvoja cestovného ruchu, využitiu medzinárodnej normalizácie v cestovnom ruchu pre reštart cestovného ruchu po prekonaní pandémie, zaoberali sa dopadom koronavírusu na výučbu i spoločnosť atď. Súčasťou monografie sú výsledky výskumu realizovaného na vzorke študentov zameraného na podmienky online výučby, kompetencie aktérov vzdelávania a ich názory na efektívnosť takejto výučby, súčasťou je aj kvalitatívny výskum zameraný na osobné výpovede študentov o študijnom komforte a diskomforte, kladoch a záporoch online výučby, motivácii a dôvodoch ich postojov. Témy sú inšpiratívne, udržateľné a rozvíjateľné do budúcnosti.

prof. PaedDr. Ing. Roman Hrmo, PhD., MBA, ING-PAED IGIP
Prorektor pro kvalitu a rozvoj, Vysoká škola DTI

Kolektivní monografie na téma Využití informačních technologií ve společnosti v dobách krize a každodennosti. Jde o téma aktuálně zvolené vzhledem k současné situaci s COVID-19 u nás v České republice, v regionální oblasti části Bavorska, ale také ve světě. Jde o jedinečnou, ojedinělou a ze všech úhlů pohledu zajímavou monografii, velmi přínosnou, která stojí za publikování. Vznikla na základě Mezinárodní konference konané od 30. září do 1. října 2021 v SRN v Silberbachu. Na tomto vědeckém díle se podíleli fundovaní odborníci, specialisté, akademici, docenti, studenti z Čech, Slovenska a Německa, jejichž jména a odbornosti jsou uvedeny na seznamu přednášejících a zároveň autorů této kolektivní monografie.

Moderní technologie a psychosociální pomoc, která byla také diskutována na konferenci nabádá do budoucna k propojení všech odvětví výuky a cestovního ruchu k vypracování další části pokračování této monografie s ohledem na inkluzi. Toto téma je velmi důležité. Bude nutné dále sledovat a vyhodnocovat danou situaci i do budoucna, spolupracovat s různými subjekty, propojovat, tvořit nové možnosti s ohledem na nové trendy v cestovním ruchu a výuce v krizových situacích pro další restarty ve všech dotknutých odvětvích. Informačních technologie ve společnosti v dobách krize a každodennosti je třeba využívat po zkušenostech kvalitně s rozmyslem a s ohledem na zdraví člověka, hlavně na jeho psychiku, zdrojování, tedy odpočinku a získávání energie.

Ing. Hana Lhotová, odbornice na cestovní ruch, průvodkyně